

IUSTI LIPSI

AD

C. VELLEIVM

PATERCVLVVM

ANIMADVERSIONES:

Quas recenter auxit & emendauit.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Ioannem Moretum.

c15. 15c.

Cum Privilegiis Casareo ac Regio.

1771

AD

C. VELLE EIVM

P. A. T. E. R. C. V. L. V. M.

ADMINISTRACIONES

Quis recitet auxilium & emendationem

ANNO

EX OFFICIO A. PLANTINIANA

Andreas Johannsen Meibomius

cl. l. c.

Curia Prætoriana Civitatis Regiæ

IUSTI LIPSI

AD

C. VELLEIVM

PATERCVLVM

ANIMADVERSIONES.

EMPESTATE distractus à duce suo Nestore.] Quid Græci Troia redeuntes passi sint aut fecerint, narratio fuit: que opida condiderint, aut vbi fixerint sedes. De quo tamen propriè hoc initium? Credo de Epio. quo trahit me Iustinus lib. XXI. Metapontini in templo Mineruæ ferramenta, quibus Epius, à quo conditi sunt, equum Troianum fabricauit, ostentant. Et facit Aristoteles in Admirandis; Εγὼς Μεταποντίῳ Ἀθηναῖς ἱερὸν εἶναι φασίν, εἶδα τὰ τῷ Ἐπίῳ λέγουσιν ὄργανα ἀνακείδου, * ἃ εἰς

τὸν Δάριον ἵππον ἐποίησεν. Strabo simpliciter tamen dixit Pylios Metapontum condidisse: Stephanus aliq̄ Metabum nominarunt. de quo ipso quin hac capere possis, non nego.

2. Cyprum appuhsus, cognomine (scribo cognominem) patriæ suæ Salamina constituit.] Apud Græcos Latinosq̄ passim hac historia. Illud notã non indignum, tempore Isocratis, Teucrigenus adhuc fuisse in Cypri regno. In Euagorã: Τεῦκεσ δὲ, ἐπειδὴ Τροίαν σωξείλεν, ἀφικόμενοι εἰς Κύπρον, Σαλαμῖνά τε κατέκτισον ἐμῶνυρον ποίησας τῆς πόλεως αὐτῶ πατρίδος ἕως, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε: Teucer verò, postquam vnã cum aliis Troiam cepisset, veniens Cyprum, Salamina ibi condidit, cognominem veteri suæ patriæ, & genus quod nunc ibi regni potitur, reliquit.

3. Philippus Ephyram] Imo Phidippus, ex Homero: quod Aldus obseruauit. Corruptum idem nomen video in Diodori quinto Bibliothecis, & Strabonis extremo nono. cuius (Strabonis dico) locum totum sic lego: Τὸς δ' ἔπειτα Εφύρας τῆς Θεσσωτιδος, ἀπογόνους Ἀντίφου καὶ Φειδίππου υἱῶν Θεσσαλῆ τῆς Ηγεκλέως, ἐπὶ τὸν ἄντα, ἀπὸ Θεσσαλῆ τῆς ἑαυτῆς ἀπογόνους τὴν χώραν ἀνομάσασιν. Que corrupta aut mutila vsque adhuc lecta.

4. Tres ibi vrbes statuit, à patriæ nomine vnã, à victoriæ memoriã Mycenas, Tegeam, Pergamum.] In primogeniã Rhenani editione (ea purissima, & sepe nobis dux ad meliora) voculã addidit: statuit, duas à patriæ nomine. Vulgata sanè manca est. Sed quid hac igitur sibi vult? Duplicem patriam fuisse Agamemnonem? de Mycenis fateor, & clarum est: de Tegeã, qua in Arcadiã, quid ea ad Agamemnonem, nondum legi. Nam Pergamum, siue, vt Plutarchus in Lycurgo appellat (περγαμίαν) certum est à victo Pergamo dictam.

5. Regni potitur Aegythus per annos VII.] Homerus de hoc ipso: Odyll. 7.

6. Regnavit LXX.] Valde dissentit Eusebium Chronicon. Mycenis post mortem Aegythi Orestes regnavit annis XV. Credo fuisse LXV.

7. Anno octogesimo post Troiam captam.] Nota, firmandã* sententiã nostrã de capite & exordio scripti huius Velleiani. Nam manifestò computat à Troiã captã. Sed in numero annorum Strabo differt; qui libro XIII. scribit Penthilum in Thraciam venisse ἑξήκοντα ἔτη πρὸ τρωϊκῶν ἔσπερον, ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Ηγεκλείδων εἰς Πελοπόννησον καὶ θάλασσαν: sexaginta annis post Troicã tempora, sub ipsum Heraclidarum reditum in Peloponnesum *In Premissis ad Lectorem,

ponnesum. Itaque disertè ille vult, à Troiâ captâ ad hunc reditum annos esse inter tantum sexaginta. A Velleio tamen, cum alij Chronologi, tum vetus ille & industrius Christianorum Tatianus stat: qui notat Homerum vixisse πρὸ τῆς Ηρακλειδῶν καθόδου, μετὰ τὰ τρωϊκὰ ἐξοστέρω τῆς ὀγδοήκοντος ἐτῶν: ante Hercularum reditum, post Troianas res paullo minus annis octoginta. Idem numerus in Plutarchi, De Homero. An igitur non scriptum Strabonis corrigendum sit, tu amice noster Causabone, qui serius illi medicus, vide.

8. Pelopis progenies ab Herculis progenie expellitur.] Hoc illud celebre tempus, quod crebrò in antiquis Chronicis quasi nota & character temporum signatur Reditus Heraclidarum. Atque ab eo initium plerique faciunt historia vera. Diodorus lib. I V. Εφορὸς ὁ Κυμαῖος, Ἰσοκράτους ὦν μαθητὴς, ὑποσησάμενος γράφειν τὰς κινὰς πράξεις, τὰς μὲν παλαιὰς μυθολογίας ὑπέβη, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ηρακλειδῶν καθόδου πρᾶχθέντα συγτάξάμενος, ταύτην ἀρχὴν ἐποίησάτο τῆς ἱστορίας. ὁμοίως δὲ τὰ τῶν Καλλιθένης καὶ Θεόπομπου, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν γρονότες, ἀπέσπασαν τῆς παλαιῶν μύθων: Ephorus Cumanus, Isocratis discipulus, cum res publicè gestas scribere instituisset, veteres quidem fabulationes omisit; illa verò quæ ab Heraclidarum reditu facta, colligens, hoc initium fecit historiae suæ. Callisthenes & Theopompus, qui eodem ævo vixerunt, pariter vt ipse abstinerunt à priscis fabulis. Varro paullo aliter tamen tempora in hunc finem discernit apud Censorinum, cap. XXI. Varro, inquit, tria discrimina temporum esse tradit. Primum, ab hominum principio vsque ad Cataclysmum priorem: quod propter ignorantiam vocatur Adelon. Secundum, à Cataclysmo priore ad Olympiadem primam; quod, quia in eo multa fabulosa referuntur, Mythicon nominatur. Tertium, à primâ Olympiade ad nos, quod dicitur Historicum: quia res in eo gestæ veris historiis continentur.

9. Temenus.] Quia hic maximus natus, & princeps recensetur: factum vt ipsi tota res tribuatur, aut eius posteris. Terullianus de Pallio, cap. II. Sic & Herculeæ posteritas qui Temeno pariter Peloponnesum occupando producunt. Id est, vnâ cum Temeno simulq;. Idem corrigendus, De Animâ, cap. XXX. Gloriosi quique occupant terras, vt Scythæ Parthicas, vt Menidæ Peloponnesum, Legendum, vt Temenidæ.

10. Aristodemus.] Ergone ipse Aristodemus inter duces? Ita velle Velleium apparet: etsi in dissensu obstinato aliorum scriptorum. His traditum, Aristodemum dum apparatur reditus, fulmine tactum periisse. in eius locum liberos venisse, Eurysthenem & Proctem. Apollodorus talium rerum diligens II. Biblioth. Εκεί δὲ ὄντας τὰς εἰρηματίας, Αἰσόδημος κλεγοναθεὶς ἀπέθανε, παῖδας κατὰ τῶν δίδυμος, Εὐρυθένην καὶ Προκλίαν: Ibi cum exercitus Hercularum esset. (Ναυρακτι, si videtur) Aristodemus fulminatus occidit, filios geminos relinquens Eurysthenem & Proctem. Eadem aut similia Pausanias in Corinthiacis, atque alij. Quis à Velleio damnabam: sed manum calculumque tenuit Herodorus, qui Spartanos ipsos docet fuisse in eadem hac cum Velleio mente, etsi contra scriptorum vulgus. Ille libro VI. Λακεδαιμόνιοι γὰρ οὐκ ὀλογοῦντες ἄνευ πομπῆς, λέγουσι αὐτὸν Αἰσόδημον τὸν Αἰσομάχου καὶ τὸν Κλεοδάμῳ τῶν Ἰλλυρίων βασιλέωντα ἀγαγεῖν ὁσέως εἰς ταύτην χώραν, τῶν νῦν κατοικησάντων, ἀλλ' ἔτι τὸν Αἰσόδημον παῖδας: Lacedæmonij nemini poetarum assentientes, tradunt ipsum Aristodemum, qui Aristomachi, qui Cleodæi, qui fuit Hylli, regnantem eos reduxisse in hanc regionem quam nunc obtinent: non autem ipsos Aristodemi liberos. Ergo benè & ex reconditâ sententiâ Velleius.

11. Quorum atavus fuerat.] Distinctio interponenda: Aristodemus, quorum. Nam quem ait fuisse atavum? ipsam Herculem. Stemma tale. Hercules Hyllum genuit, hic Cleodæum, hic Aristomachum, hic Temenum, Cresphontem, Aristodemum. Ex Herodoto supra, aliisque.

12. Imprudenter rixam ciens interemptus est.] Ille imprudenter? inidè deditâ operâ & studiose rixam ciuit. Sed tu verba interpunge, sententiam & te expedies: Imprudenter, rixam ciens, interemptus est. Vul: interemptum imprudenter, & ab hostibus ignavis eum esse regem. Quod verum est.

ANIMADVERSIONES.

13. Insulam circumfusam Oceano, perexiguo freto diuisam, Gades condidit.] Hæc verò mira, si Tyria classis insulam condere potuit: quod nos scimus circumfusâ: & pariter, diuisâ. Nam ipsa in Oceano circumfusâ.

14. Ab iisdem post paucos annos in Africâ Vtica condita.] Iustinus libro XVIII. Tyrij, missâ in Africam iuuentute, Vticam condidit. Mela: Vtica & Carthago ambæ inclytæ, ambæ à Phœnicibus conditæ.

15. Sedem cepere circa Lesbum insulam.] Obhareo. Ambigua & æbeis & ista scriptio, Capere locum circa Lesbum. Vbi? in ipso mari? aut quin igitur nominas & designas? An à stili acumine subsidium, & rescribimus? sedem cepere circa Lesbum insulam. eiectâ voculâ, & id valde volebam: sed renuunt scriptores, quorum nemo mihi auctor de occupatâ ab Orestis liberis Lesbo. Etiam Pausanias de locis circa Lesbum renuit. qui vult in Corinthiacis, Tisamenum cum suis copiis in partem Græciæ deuenisse, quæ nunc Achaia dicitur. Imò idem lib VII. initio, periisse eum in Achaia narrat, præ alio cum Ionibus, & in Helice sepultum. Itaque & nepotes Orestis in eadem Achaia collocat, eodem lib. VII.

16. Pelasgi Athenas commigrauerunt.] Dionysius I. Antiquit. accuratè casus & sedes Pelasgorum exsequitur, sed aliâ omni parte quam in Atticâ eos ponit. Etiam Strabo, libro V. nisi quòd idem (pro Velleij mente) addit: Historiæ Atticæ scriptores ita Pelasgorum meminisse, vt qui etiam Athenis fuerint, & eos quia vagi fuerint auium modo πλάργυς dictos. Pausanias pariter lib. I. Athenis eos inhabitasse vult ipsam arcem.

17. Aletes sextus ab Hercule.] Sine circumductione vt loquar, falsum hoc est: nisi alij scriptores falsi. Pausanias lib. II. Αλήτης Ἰππότῃ τῷ Φύλαντῃ & τῷ Ἀντόχῃ τῷ Ηρακλέῃ. Apollodorus totidem præter verbis: Ἰππότῃ τῷ Φύλαντῃ & τῷ Ἀντόχῃ τῷ Ηρακλέῃ. Quid dicemus? quintum reponi debere, sicuti tamen tanta sunt λεπτολογήματα hæc Græcorum.

18. Athenienses in Eubœâ Chalcida, Eretriam, colonis occupauerunt.] Strabo conditionem earum vetustiore facit, libro X. Αμφότεραι, inquit, ἀπὸ τῶν τρωϊκῶν ὑπὸ Ἀθηναίων ἐκτίθει λέγονται: Vtraque (Chalcis, & Eretria) ab Atheniensibus ante Troiana tempora condita perhibetur.

19. Cumas in Italiâ condiderunt.] Quod ad Chalcidenses solos Velleius refert, alij etiam cum Eretriensibus communicant. Dionysius lib. VII. & Solinus. Strabo pro Eretriensibus substituit Cumanos. Sed hanc varietatem in re cascâ & tenebris auri obsitâ non miror: miror quid ita Eusebij Chronicon prodat: Mycena condita in Italiâ, quæ nunc Cumæ. An Misenum reponimus? sed diuersum id à Cumis. Hæreo, & porrigo verbam.

20. Nocturno æris sono, qualis Cerealibus cieri solet.] Non quia as pulsum in Cerealibus tantum sacris. id falsum: & ecce Cymbala Thebano concrepuere Deo.

Item:

Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti: Vt omittam Isidis & Aegyptiaca sacra cum suis sistris. Arnobius etiam vniuersè: Vos æris tinnitibus & tiliarum sonis persuasum habetis deos delectari & affici. Cur ergo Cerealia eximie nominat? quia de nocturno æris sono sermo est. & sacra illa noctu: id est cum clamore & clangore. Iustinus lib. II. Iussis matronis solito clamore ac strepitu, etiam in accessu hostium, sacra (hæc Cerealia) celebrare.

21. Neapolim condidit.] Imò Palæpolim prius. Linius lib. VIII. Palæpolis erat haud procul inde, vbi nunc Neapolis est. Duabus vrbibus idem populus habitabat. Cumis erant oriundi.

22. Iones, duce Ione, profecti Athenis.] Satin in hac narratiunculâ, ô Vellei,

6
 ὄρεται τῷ ἐπιπέδῳ; non videntur. Ionem ducem tu colonia huius facis: atqui Auctoritas te op-
 pugnat, & Ratio ipsa. Auctoritas, magnorum ecce testium: qui à Nileo, Androclo, & Codri
 filijs coloniam hanc constanter asserunt deductam. Strabo libro VIII. Μακεδονία cum Codri filiis miserunt Ioni-
 cam coloniam in Asiam. Pausanias libro VII. Ο Νειλός ἡ οἱ λοιποὶ τῶν Κόδρου παίδων ἐς
 Ἰωνίαν ἀπέστανται: Nileus & reliqui Codri filij in coloniam dimissi. & plura vterque
 ille scriptor de totâ re distincte. Inter Latinos etiam Tertullianus, de pallio: Iones Nilei co-
 mites Asiam novis urbibus instruunt. Et Animianns. Milesij inter Ionas alios in Asiâ
 per Nileum multò antè locati, Codri illius filium, qui se pro patriâ bello fertur
 Dorico deuouisse. Quin & Plutarchus Nileum in hac deductione nominat, libello De Exsi-
 tio. Iam ratio in te, à tempore. Verus ille & vetus Ion, Xuthi filius, ducentis panè annis maior
 hac deductione: quia vixit Danaï atque Eumolpi aeo. Quomodo nunc igitur colonia dux? Ag-
 noscimus vel hinc Velleij τὸ παράλογον, pro quo nullus mihi quidem color.

23. Homeri illuxit ingenium, sine exemplo maximum.] Vel quia nemo
 poëta ante eum, vel quia nemo postea ad eum. id est, quia sine comparatione maximus, & cui
 neminem adaequas. In aëre volat hic Pegasus, ceteri pedibus pulsant terram.

24. Qui magnitudine operum, & fulgore carminum, solus appella-
 ri Poëta meruit.] Amo, amo te Vellei, ob hac iudicia. Ille verò non summus solum

Arist. in Arte
 poët.

Ibidem.

Ibidem.

In Ione.

Quintil. x.

poëtarum, sed solus. Nam quis aliorum non peccat? at iste μόνος τῶν ποιητῶν ἐκ ἀγροῦ ἔ-
 δει ποιῆν αὐτῶν: solus poëtarum non ignorat quid factu scriptuque decorum sit. Ita
 magnus Aristoteles censuit. quem Iulius Scaliger cum ubique audiat, cur hic spreuit? Ille
 Aristotelem quasi Deum habuit, at hic Homerum. Alibi inquit: Θεπέσιος ὁ μὲν παρὰ
 τῶν ἀλλῶν: diuinus Homerus præter ceteros. Iterum: ἄξει ἡ δαριότης πάντας ἰσχυρῶς ἑλκεῖ:
 Dictione & sententiâ cunctos supergressus est. Atque hac ille vir, qui laudum & beni-
 gnioris iudicij valde parcus. Quid Plato? ille ipse qui ciuitate eiecit, calo ostendit dignum.
 ὁ μὲν, inquit, αἰεὶ καὶ δεύτατος τῶν ποιητῶν: Homerus optimus & diuinissimus
 poëtarum. & passim talia præconia in eius scriptis. Alios quid accumulemus? nemo tam con-
 sentienti iudicio sapientum omnis aui laudatus est: & id ab iis maxime, qui ipsi laudatissimi.
 Abi igitur Imperitia aut Liuor. tu capere, tu carpere, non potes immortalem hanc, caele-
 stemque naturam.

Plin. xxv,
 cap. 14.

25. Quòd neque ante illum, quem ille imitaretur; neque post illum,
 qui eum imitari posset, inuentus est.] Vtrumque verum est. Nam & Homerus pri-
 mus doctrinarum & antiquitatis parens, nec post eum natus, qui germanitus expri-
 meret aut referret. Non ergo ipse Virgilius? non, Velleio quidem iudice: atque etiam acri
 illo Fabio, cuius hac verba: In verbis, sententiis, figuris, humani ingenij modum exce-
 dit: vt magni viri sit virtutes eius non emulatione quod fieri nõ potest, sed intelle-
 ctu sequi. Et profecto ita est. Omnium rerum, omnium artium, omnis non prudentia solum,
 sed sapientia, vestigia, aut expressa aut recondita sunt in illo. Quem haud temerè Themistius
 dixit, ἀρχαῖος ἡ ἀρχέλονος τῶν Πλάτωνος ἡ Αἰσώτελος λόγων: primum parentem aucto-
 remque Platonis & Aristotelis sermonum. Et Dionysius: Κορυφαῖον ἐπάντων καὶ σκοπὸν,
 ἢ ὅτι πάντες ποταμοὶ ἡ πάντα θάλασσα ἡ πάσαι κρήναι: verticem omnium & quasi sco-
 rum ex quo cuncta flumina, cuncta maria, cuncti fontes. Sed diffundor in laudes vi-
 ri, quem fateor me non aestimare, sed venerari; nec venerari, sed panè dicam adorare.

26. Hic longiùs à temporibus belli quod composuit, Troici, quàm
 quidam rentur, abfuit.] Omnia in hoc homine sine (fas sit dicere) Genio obscura;
 Parentes, Patria, Aetas ipsa. Sed de Aetate, certum antiquissimum esse: & Iosephus con-
 tra Appionem asserit, Nullum omnino apud Græcos, de quo constet, scriptum exsta-
 re, quod sit Homeri carminibus antiquius. Crates & alij LXXX, circiter annis à bel-
 lo Troiano remouent. Aristoteles CXL. tempore nempe deducta Ionum colonie. Herodo-
 tus CLXXIII. At Velleius noster inferiorem multo facit: & ex eius computatione (tu
 si voles, numera: facile est) anni ad Homerum à Troiâ sint paullo plus CCLX. Quae ipsa La-
 tinorum

tinorum plurimum opinio est: expressa etiam in Agellio, sed nunc corrupta. Ille libro xvii. in capite illo Chronico: Homerum ante Romam conditam vixisse Siluii Albæ re- gnantibus: annis post bellum Troianum, vt Cassius in primo Annalium scri- ptum reliquit, plus centum atque sexaginta; ante Romam autem conditam, vt Corn. Nepos in primo Chronicorum de Homero dixit, annis circiter centum & sexaginta. Tu emenda: Annis post bellum Troianum plus ducentis atque sex- aginta. Numquam aliter scripsit Cassius: & euincit ipsa Agellij insequens scriptio. Nam ponit eam vixisse ante Romam conditam annis circiter centum atque sexaginta. Ar- qui si prior ille numerus verus: ergo à Troiâ captâ ad Romam natam fuerint modò anni ccccx. Palàm id falsum: & Chronologi consensu statuunt supra annos cccc- xxx. alij plures. Eusebianum etiam Chronicon hîc fœdatum: facile emendatu ex hisipsis.

27. Imperium Asiaticum ab Assyriis, qui id obtinuerant annis ∞ . lxx. translatum est ad Medos.] De numero ambigo. Largior ille certe in aliis: vt Iustino, qui mille trecentos annos Syriaco imperio tribuit. Vt Diodoro Siculo, qui mille quadringentos. nec longè ab eo Georgius Monachus qui ∞ . cccclx. Eusebius etiam, ∞ . ccxl. His adducor, vt in Velleio quoque scribam ∞ . ccxxx. qui est Oro- fianus ferè numerus, lib. ii. cap. iiii.

28. Abhinc annos fermè dccclxx.] Ergone hoc gestum post Romam con- ditam? non, ex ipso Velleio & temporum textu. Adde omnino centenariam notam, & scri- be dccccclxx.

29. Tertio & tricesimo loco ab Nino.] Diodoro Siculo est, Tricesimo loco faltem: at Eusebio, Tricesimosexto. Quid miremur varietatem hanc in re locis tempori- busq; remotâ? Sanè res Syriatica parum perspectè cognita Græcis Latinisve.

30. Vir generis regij.] Ita Nam ab Aristodemi filio Procle originem duxit, qui rex & posteri eius Sparta. Suidâ corrige: Λυκέρως Σπαρτιάτης Παιτροκλέης Σπόρωνος. imò Προκλέης. Idem error in Plutarchi Lycurgo, vbi stirpem hanc inquirat: Αλλά Παιτροκλέης μὲν τῆς Αε- σοδῆμης γενέσθαι Σόρον. iterum Προκλέης. Sed & in Platone hoc mendum iii. de Legib. Καὶ Θεοκλῆς μὲν Ἀργεὺς Τήμεν & ἐγγυεῖο. Λακεδαιμόνων & Παιτροκλῆς καὶ Εὐρυθένης. Tolle, tolle. Nam certum ex Apollodoro, Pausaniâ, Scholiastè Pindari, aliisque, Procle ei fuisse ve- rum nomen. Aemilius Probus in Agesilao: Mos est Lacedæmoniis traditus, vt duos sem- per reges haberent ex duabus familiis Proclis & Eurysthenis, qui Principes ex progenie Herculis Sparta reges fuere. Cur autem duo simul, causa siue occasio à Pane- gyrico scriptore promitur, ad Maximianum: Sic fit vt tantum vobis imperium commu- ne sit, & planè, vt gemini illi reges Lacedæmone Heraclidæ, remp. pari forte te- neatis, quanquam hoc vos meliores & iustiores, quòd illos mater astu coëgit, cum nemini fateretur, quem prius edidisset in lucem, pari ætatis auctoritate regnare: vos hoc sponte facitis.

31. Seuerissimarum iustissimarumque legum auctor, & disciplinæ conuenientissimæ vir.] Conantur emendare: continentissimæ. sed conantur. Nos scribimus, conuenientissimæ viris. De Lycurgo sermo est, quem auctorem ait seueris- simarum legum & simul disciplina aptissima viris. Nonne ita est? Spartana illa disciplina & institutio, adstricta, rigida, & que verè faceret viros.

32. Caranus vir generis regij.] Iterumne hoc commation, vir generis regij? Atqui paullo antè præiit de Lycurgo. Censeo hîc ineptè insitum. deletor. Quid si nec e re- gibus Caranus? non legi: sed hoc tantum. Κάργυ & εἰς τῶν ἠεγκλειδῶν: Caranus vnus ex Herculis posteris. Ita Suidas. Vide & Solinum cap. xv. & Pausaniam lib. ix. ex- tremo: & diffusè Iustinum libro vii.

33. A quo magnus Alexander cum fuerit septimus decimus.] Vide iterum varietatem, & ride. Duodecimus est Iustino: vigesimus quartus Eusebio. Iam in totâ summâ quàm differunt? Iustinus triginta modò reges ad Persea Philippi F. numerat:

Eusebius

Eusebius quadraginta: *Limus non nisi viginti. Ideo male curiosi illi, qui hic ex Iustino Velleium corrigunt.*

34. Materni generis Achille auctore.] Nam Alexander per Olympiam genus ad Neoptolemum referebat. auctor Plutarchus. Hoc aspectu sequentes quoque Macedonum reges Achilleum genus iactarunt: ut Philippus ille pater Persis, cui bellum Romani fecere. Silius:

Hic gente egregius, veterisque ab origine regni
Acacidum sceptris, proauoque tumebat Achille.

Et ita interpretandi Propertiani isti versus:

Et Persen proau simulantem pectus Achillis,
Quique tuas proauus fregit Achille domos.

Interpretandi? imo & corrigendi. Nam in vet. scriptisq; libris reperio, stimulantem. bene, si amplius etiam emendes, proauo, & Achille. Ordo & sententia verborum hac est: Testor Persen, qui stimulabat excitabatq; se ad magna, proauo Achille; siue memoriâ rebusque gestis Achillis. Omnino hac sententia. Vulgata friuola aut falsa. Quomodo Perses simulauerit peccatus magnanimi herois, qui ipse palam timidissimus & ignauissimus hominum? Res gesta atque exitus eius leguntur.

35. Æmilius Sura de annis populi Romani.] Sintne hac integra, & sine hiatu; imò sintne Velleiana, addubito. Non solet inserere aut aduocare verba auctorum, nec in Compendio isto valde decet. Tamen sunt. Quis iste Æmilius Sura? non repperi. Hoc tantum, in Plinij Indicibus aliquoties laudari Manilium Suram. An illum teneas, an hunc substituas, tu vide.

36. Inter hoc tempus, & initium Nini regis, intersunt anni 00. DCC. CCXCV.] Cautè lege. Quod hoc tempus? an Velleianum, uti solet numerare? minimè, sed hoc, quo summa rerum, victis Macedonibus & Antiocho, peruénit ad Romanos. Ab eo inquam tempore sursum computando ad Ninum, tot sunt anni. Nisi obseruas, numeri nimis falsi.

37. Huius temporis æqualis Hesiodus fuit.] Cuius item temporis? non iam dicti, sed retrorsum flecte oculos ad Casanum. Cum ille ad regnum venit, hic ad Musarum fontes. Isti ipsa coniunctio temporum suggerit, totum illud Æmilianum insititium esse, & ab alio quam Velleio adtextum.

38. Circa CXX. annos distinctus ab Homeri ætate.] Scio quid iam olim, quid hodie, super hac re scriptum: tamen venia mihi vnus liberioris iudicij esto. Arbitror & imbibit Hesiodum vetustiore Homero esse. Quin alter ab altero versus & hemistichia pluscula sumpserit, negari non potest: sed meis auribus atque animo maior simplicitas, & ut sic dicam, rudior antiquitas in Hesiodo compareret. atque ille præiuerit magnus vates maximo vatum.

39. Patriamque & parentes testatus est, sed patriam, quia multatus ab eâ erat, contumeliosissimè.] Exstât hodieq; ÿ versus male amici in natale solum:

Νέασατο δ' ἄγχ' Ἐλικῶν & δίζυρῆ ἐνὶ κῶμῃ
Ἄσκη, χεῖμα κακῆ, θέρψ' ἀργαλέη, κ' ἔσποτ' ἔσδλῆ.

40. Aiunt à Tuscis Capuam Nolamque conditam.] De Capuâ conditâ varia sententia, & alibi prompta: nec libet exsequi. De Nolâ, ab Iapygibus conditam eam Iustinus ait: at Solinus cap. viii. à Tyriis. Quod Solinianum iure miratus sum. nam qua alia opida, in Italia eo tractu, Tyrj condiderunt? nos non legimus, & fidenter rescribimus, à Tyrrhenis: ut consentiat cum Velleianâ traditione. aut si fortè, Thuriis. Sanè & Polybius Tyrrhenos habitasse ait Phlegreos campos, qui circa Capuam & Nolâ sunt.

41. Certamen Olympiorum initiam habuit, auctore Iphito Elio.] Varia super origine nobilium ludorum dicta scriptaq; sunt: sed nemo tamen initium ad Iphitum hunc retulit, dumtaxat instaurationem. Atque adeo à primo initio ad huius tempus sunt anni circiter CDXXX. Non ergo putamus Velleium ταρχόως ita sensisse siue scripsisse.

In primogeniâ editione est: auctorem Iphitum Elium. Hinc lego: Certamen Olympiorum in Iphitum, habuit auctorem Iphitum Elium. Tunc nouiter, inquit, in Iphitum, longo scilicet post institutionem interuallo. Ipse certe statim adiungit, & fatetur ab Atreo eos primitus institutos.

42. Is eos ludos mercatumque instituit.] An potius restituit? Tamen fero etiam Instituit, nempe perpetuos istos & certâ quâdam lege. Potest & Institutio ad Mercatum referri, quasi non is antea. Sic autem appellat, quod Græci πανήγυριον. Strabo de templo Olympia, lib. VIII. Τὸ ἀρχαῖον ἔλαβε διὰ τὸ πανήγυριον, καὶ τὸ ἀγῶνα τὸ Ὀλυμπιακόν.

43. Ante annos quàm tu M. Vinici consulatum inires DCCCIV.] Atqui prima Olympias Iphitæa præcedit dumtaxat natalem vrbs (ex Velleij mox sententiâ) annis XXVI. Sunt autem ab illo ad consulatum Vinicij anni DCCCLXXXII. Itaque clarum est, scribi debere: DCCCIV. detractâ centenariâ notâ.

44. Abhinc annos fermè ∞. CCL.] Ergo aliter paullo, & laxius quàm alij, Velleius putat. Nam Clemens Alexandrinus, à ludis primis ad Iphithæos spatium facit CDXXVII. annorum: Eusebius, Bedas, alij, CDXXX. Atqui ex hac Velleianâ summâ necessum est fuisse CDXLVI. Malim certè hîc scribere, ∞. CCXL. vt minus paullo exorbitet.

45. Atreus cùm Pelopi patri funebres ludos faceret.] Rara aut noua hac sententiâ, vt multa nobis in Velleio. Nam plerique alij, non ad Atreum, sed ad Herculem gloriam hanc referunt: quia, vt ille inquit, quidquid vbique magnificum est, in claritatem eius referre consensimus. Atqui Velleius vult Herculem dumtaxat hîc certasse, nec ἀγωνοδότην fuisse, sed ἀγωνιστήν. Illud etiam alibi reperio, ludos hos factos in honorem Pelopis de functi, & fuisse funebres. Clemens Ad Gentes: Pifa autem vobis, ô Græci, est sepulchrum autigæ Phrygis, & Pelopis inferiæ. Ipse Apollodorus, qui Herculem auctorem facit, tamen Pelopis aram exstructam hîc agnoscit, grande argumentum pro sententiâ Velleianâ. A quo enim iustius tales ludi aut honos, quàm à filio? Verba Apollodori: Ἐθνήθη καὶ κατὰ τὸ Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα, Πελοπίας τε βωμὸν ἰδρύσαντο: Instituit & Olympicum certamen, & Pelopi aram posuit. Opinio autem quæ Herculem auctorem fecit, originem habuit ab Homero: qui de quattuor equis certatoribus & victoribus meminit, interceptis ab Augeâ Eliensium rege. Vide, si voles, locum ipsum Iliados. Itaque passim Grammatici & Historici transeunt in hanc partem: imò & Pindarus disertis verbis Olymp. Eid. β. Ὀλυμπιάδα δ' ἔσπετο ἠεὶ κλέος ἀκροθίτου πολέμου. Non dissentit tamen solum, sed refutat Strabo lib. VIII. & docet Homericis versibus non hanc esse mentem.

46. Quo in ludicro omnis generis certaminum Hercules victor fuit.] Videtur dicere Herculem victorem fuisse in omni genere certaminum. At damnat reijcitque valdè Pausanias: qui abundè & accuratè de his talibus libro V. Ille igitur tradit, primis ludis Iolaum curru, Iasium equo singulari, Castorem cursu, Pollucem cestibus vicisse: ipsum Herculem, famâ ferri, luctâ & pancratio. Itaque malim verba hæc sic distingui & accipi, vt sit: Quo in ludicro Hercules victor fuit, ludicro inquam omnis generis certaminum.

47. Tum Athenis perpetui Archontes esse defierunt.] Quando? & quòd refert hoc Tum? an ad Olympiadem primam? Videtur ex serie sermonis. Tamen ratio aut certè auctoritas dissuadet: aliique volunt, Archontes istos defuisse demum Olympiadis septima anno primo. Ita clarè Eusebius, & Dionysius Halicarnassæus, vbi de conditu vr- Lib. I. Anti-
bis Romæ. Aut benignè igitur laxèque interpretare, Tum, id est annis aliquot post: aut
potius mecum cense hiatum defectumque hîc esse, & perisse quæ interseruit à primâ Olym-
piade ad sextam.

48. Vltimus Eryx.] In Eusebio est Eryxias.

49. Sextâ Olympiade.] Omnino, nec aliter potest, ex ratiocinatione quam adiungit. Nam scribit, post viginti duos annos à primâ, Romam conditam. Id necessarium est Sextæ Olympiadis anno tertio. quæ ipsa Varronis sententiâ, Plutarchi, Eutro-
py & aliorum est. Dissentiunt alij: non miror. Hoc valdè, virum magnum, vbi argumentum
b hoc ex

hoc ex professo tractat, scripisse; Velleium sentire conditam Romam Septima Olympiadis anno secundo.

50. Romulus vltus iniurias aui.] Dehinc ad res Romanas iam delabitur. Vbi ergo Latini Albanique reges, & omnis illa stirps Aenea? An credibile est eum initia ipsa rerum Romanarum omisisse, qui tam curiose exsecutus sit externa? non potest. & hic quoque aut ante alibi lacuna grandis.

51. Id actum post Troiam captam annis CDXXXVII.] Qui largissime computant, efficiunt tantum CDXXXII. plerique alij pauciores. Et hercules a Troia captâ ad primam Olympiadem Africanus annos interponit cccviii. Tatianus ccccvii. e Latinis plerique & Eusebij Chronicon, cccvii. aut ccccv. Quibus si addas Velleij isto: xxii. medios ad natam Romam, non explebis vulgatam summam. Ego igitur recidendam Septenariam notam censeam, siue manus Denariam. Vtrouis modo accommodes ad aliquam e sententiis predictis.

52. Adiutus legionibus Latini aui sui.] Obsecro, an Latino nomen fuit aui Romuli? quem testatissimum est Numitorem fuisse. Nisi tamen sententia rarioris adfectator Velleius, quam in Dionysio quoque habes: natum Romulum ex Electra Latini filia. Sed vix opiner, & potius litterula ad textu scribam, Latinis. Vult legiones fuisse e Latio.

53. * quam timuerat hostis, expetit.] Defectus clarus, & alius iam notatus. Scito autem deesse Romanos omnes reges, Romanos omnes consules Tribunosve militum, vsq; ad annum DLXXXII. id est, plus dimidia parte scripti Velleiani. Et aliquis credet coiecta hac omnia in libellum vnum priorem fuisse? non qui attendet. Sed in hisipsis verbis, quid narratum, aut qua sententia? de Perse rege Macedonum fuit: quem ait grauiorem multo hostem fuisse, quam expectassent. Itaque legam, exstitit, non expetit: quasi fuisset, grauior quam timuerat, hostis exstitit. Timuerat autem, nempe Populus Romanus.

54. Biennio adeo varia fortuna rem gessit.] Biennio tantum? at quadriennium tenuit hoc bellum. Sed recte tamen Biennium: quia priores duo anni saltem in fortuna varia, reliqui magis prosperi Romanis.

55. L. Aemilium Paullum, qui & Praetor & consul triumphauerat.] Ab Antiquariis nostris (Sigonio & Manutio) erroris damnatur Velleius, aut exscriptor: nec vnquam in Praetura triumphasse Paullum. Ergo corrigunt: Paullum qui & priore consulatu triumphauerat. sed ipsi corrigendi. Ego recte & vere aio a Velleio ita scriptum. Lapis Romae:

L. AEMILIVS L. F. PAVLLVS

COS. II. CENS. AVGVB.

TRIVMPHAVIT. TER

Si ter triumphauit Paullus, quando primum nisi in Praetura? Nam duo alij triumphij manifestè in consulatu utroque interuenerunt: prior de Liguribus, hic de Perse. Triumphasse autem in Praetura etiam Plutarchus satis argumento est: qui ait, missum Paullum adhuc praetorem in Hispaniam Proconsulari imperio, cum fascibus duodecim, ibi cecidisse ad xxx. hostium. In Lixio xviii. millia legas, libro xxxvi. sed nempe de solis Lusitanis. Si autem tot millia caesa, nonne debitus triumphus? Imò & delatus, quod ex Lixio ibidem colligas, qui mox addit decretam supplicationem, ob res ab Aemilio in Hispania gestas: at ea semper serè dux triumphij. Sed & idem Lixius de triumpho indicat in Epitoma XLVI. Triumphauit ergo, & marmori ac Velleio hoc credamus. Adde & Suidam in Adxiros.

56. Ratione magis, quam vi persuasit.] Velim, oratione magis.

57. Assidua eminentis fortunae comes inuidia.] Atque etiam (etas omnis vidit) fame eminentis. Lixius in hac ipsa re dixerat: Intacta inuidia media sunt, ad summa ferè tendit.

58. Bis millies centies HS.] Variant in summa. Lixius ait, Summam omnis captiui auri argenti que fuisse HS. millies ducenties: nimis infra Velleianum calculum,

neq;

nisi emendas (ego ita optem) bis millies. Nam in Plinio quoque, intulisse Aemilius Paullus legitur, Prædam pondo trium millium: siue, ut manu scripti, sestertium ter millies. Itaque hoc quoque fecerit augendo numero Liuiano, quoniam grandius quam vel illud Velleij.

59. M. Popillius Lænas.] Plinius errat, qui huc C. Octauium appellat, & historiã siue facta duplicia miscet ac confundit. Qui nuper Plinium recensuit & adnotauit, frustra est in viro defendendo. Tu, si voles, fontē ipsum erroris eius reperies in Ciceronis Philippicã Nonã.

60. Sic cogitationem regiam Romana disiecit constantia.] Non negabis aptius esse: contationē regiam. Tardabat enim respondere, & deliberaturum se dixerat.

61. Fuluij Censoris frater, & quidem consors.] Placebat legere, concors. sed desino, cum in Liuiio quoque legam libro xli. Frater germanus, & ut Valerius Antias tradit, censoris etiam consors erat. Consortem autem hic interpretor, cum Glosis prisca, κοινός, eiusdem mensa eiusdemq; tecti.

62. Cui ex virtute Macedonici nomen inditum.] Probè, non tamen purè. Nam in primogeniã editione est: inditum erat. Scribo: inditum hæret.

63. Duabus ædibus sine inscriptione positis, quæ nunc Octauix porticibus ambiuntur.] Plinius de hisdem: Neque Sauron & Batrachum oblitterari conuenit, qui fecere templa Octauix porticibus inclusa. Sed an Aedes ea sine inscriptione? asserit Velleius: negat idem Plinius. qui sic lib. xxxvi. cap. v. Intra Octauix porticus in Iunonis æde, Aesculapius ac Diana. Et eodem capite sub finem, alterum templum inscribit Ioui. Quid nos dicimus? Velleium de aliã inscriptione sensisse; non numinis, sed hominis, eiusq; qui dedicauit.

64. Hanc turmam statuarum equestrium.] An de istã Plinius capiendus, libro xxxiv? Alexandrum amicorumque eius imagines summã omnium similitudine Lysippus expressit. Has Metellus, Macedoniã subactã, transtulit Romam. Apparet. turbat tamen quòd Amicos appellat, qui alii non nisi milites sunt, atque aded Arriano sociales. Ipse ita libro i. Μακεδόνων ἡ τῶν μὲν ἑταίρων ἀμφὶ τὰς εἰκασίαι καὶ πέντε τῆ ἑρώτη ποσειδωνοῦ ἀπὸ τῶν ἡγετῶν καὶ τῶν ἑταίρων ἐκείνων ἐν Δίῳ ἐστάθη, Ἀλεξάνδρου καὶ σαυτῶ Λύσιππον ποιῆσαι: E Macedonibus circiter viginti quinque primã aggressione ceciderunt, eorumque æneæ imagines in Dio opido positæ, Alexandro iubente à Lysippo eas fieri. Similia in Alexandro Plutarchus. Sed Plinius in opinione fuisse, quã Velleius, videtur: qui scribit hos equites ex ipsius (Alexandri) turmã apud Granicum cecidisse. Si è turmã regiã; profecto assidui apud eum, aliis digniores, & quasi amici. Quod autem Arrianus notat Statuas eas in Dio positas: alij Iouis templum verterunt. nec valde repugnem, nisi quòd de Dio opido magis signatè & probabiliter ceperis, quoniam Liuius prodidit hanc urbem exor- Lib. xliiii natam publicis locis & multitudine statuarum. Est in Macedonia, regione Pieriã.

65. Hic primus omnium Romæ ædem ex marmore molitus.] Quid intelligit? Vtrumne marmoream ædem primitus à Metello in vrbe Romã structam? an potius, vrbis ipsius Romæ templum? Nam cultam eam ut Diuam, ac templa arasq; passim positas alibi à nobis doctum. Si hæc mens, (& puto:) notabile sanè principium adorationis huius siue adulationis. Quod Smyrnai apud Tacitum l. iii. Annal. gloriantur se primos templum vrbis Romæ statuisse: à sententiã nos non demouet, quoniam de primis prouincialium hoc capiendum est. At si prior sententiã cuiquam placeat; illi expediendum est quæ sit ista Aedes, & cui Deo? cur non nominet? Nam de priuatã ipsius Metelli (ut omittam, quòd Aedes eo sensu magis scripsisset) non potes capere: quia marmor seriùs adhibitum ad ædificia priuatorum. Plinium vide. qui tamen originem primam marmoris quesit magis, quam inuenit. Eò magis Velleij hæc notanda.

66. Nam præter excellentes triumphos.] Pluries ergo Metellus hic triumphauit? non inuenio. imò semel, & de Macedonia tantum. Itaque Valerius de hac ipsã eius felicitate, libro vii. Speciosissimi triumphi prætextam largita est. Vnum ecce agnoscit. Rescribi velim: præter excellentem triumphum.

67. Magis inuidiâ imperij, quàm vllius temporis noxiâ.] *Edictio prima: quàm vllius eius tēporis. Hinc fecerim: quàm vllis eius temporis noxis. Non enim vult numquam eos peccasse aut no. uisse, sed non illo tempore cūm decretum. Idq̄ verum est.*

68. Ante annos CCXCV I.] *Iusta computatio, CCXCII. Paulo ante etiam, CLXXV.*

69. Neque se Roma securam sperauit fore, si nomen vsquam stantis maneret Carthaginis. adeò odium certaminibus ortum, vltra metum durat, & ne in victis quidem deponitur: neque antè inuisum esse desinit quàm esse desit.] *Pluscula verba adscripsi, quia confusio & corruptio sparsa per circumductionis huius corpus. Implexa omnia aut inepta: tu sic expedies. si nomen vsquam stantis maneret Carthaginis: (adeò odium certaminibus ortum vltra metum durat, & ne in victos quidem deponitur.) neque antè inuisa esse desit, quàm esse desit. Egregiam acutamq̄ sententiam sic efficimus. obserua. Primum parenthesi includenda Gnome est, quam opportunè narratiuicula huic miscet: in quâ victos legimus, non victis, hac mente: vt velit odium diutinâ emulatione aut contentione firmatum radices ita agere, vt nec in victos subiectosq̄ deponatur, & certent non de honore sed de vitâ. Tum deinde consinuanda iterum oratio & narratio: legendūque Inuisa, non Inuisum, vt ad Carthaginem ipsam referatur: itemq̄ Desit, non Desinit. Atque ita lucem fecerimus, nisi fallor, sententia vniuersa.*

70. Omnisq̄ doctrinæ & auctor & admirator fuit.] *Nimia pro Scipione laus, fuisse doctrinæ omnis auctorem. Scribo, fautor: & id Principi ac militari viro conuenit.*

71. Statui priorem huius voluminis posterioremque partem non inutiles rerum notitiâ in arctum contractâ distinguere.] *Obserua. Ergone in priore libelli huius parte catalogus similis? ipse palam dicit. Sed quæ fuerit huius voluminis prior pars, id verò non liquet. An cœpit ab vrbe conditâ? an potius ab eâ captâ? Hoc ego crediderim, ratiocinatione factâ ex mole & congerie rerum. Ibrigitur opportunè Colonias recensuit, sed eas dumtaxat quæ deducta à natâ vrbe ad eandem à Gallis captam. Fuerunt autem numero septemdecim, nota omnes & pleraque inclytæ. Fauet nostræ coniectura hoc: quòd, nisi illic recensuisset, cur hic omitteretur? cur de industriâ & testatò ordiretur, post septem annos, quàm Galli urbem ceperunt? Sanè omisio illa aliter prætèxi aut excusari non potest.*

72. Per idem tempus ciuitates propagatas.] *Quas ciuitates? logi & flocci. Scribe: ciuitatem propagatam, singulario numero: & accipe de Romanâ. Ego, inquit, colonias recensebo: & eadem operâ, communicatam cum finitimis ciuitatem. Vtrumque enim ad ampliationem imperij spectat: siue cum misit in exteros è ciuibus coloni, siue cum exteri admissi in ciues. Clarum hoc ex ipso contextu Velleij: cui passim inseritur, Aricini in ciuitatem recepti, item: Aceranis ciuitas data. & plura tu vide.*

73. Campanis data ciuitas.] *Imò antè data, si Lilius fides, libro VIII. Campanis equitibus, honoris causâ, quia rebellare cum Latinis noluisent, sine suffragio ciuitas data. Id ipse refert in Consulibus L. Furium, C. Meuium: esse q̄ quadriennium ante Velleij notam. Sed enim Lilius ibi signatè de equitibus tantum commemorat, noster de Campanis vniuersis. Illi ergo beneficio hoc priores affecti.*

74. Eo ipso anno quo Alexandria condita.] *Idem Patavinus conditam vult C. Poetilio, L. Papiro Cursore Coss. & Solinus cum eo, cap. xxxv. itemq̄ Casiodorus. Hoc esset quadriennio serius, quàm pro Velleij calculo.*

75. Luceria.] *Decennio toto Lilius dissentit. Quid ista fastidiosè colligam? Commentarius proprius huic rei instituendus sit: quam tamen satis industriè libarunt Sigonius & Onuffrius boni vindices rerum Romanarum.*

76. Quanquam apud quosdâ ambigitur.] *Ita. Nam Lilius ecce lib. xxxiv. deductos Puteolos vult anno DLX. quod esset ante Bononiam, Potentiam, & omnes iam dictas.*

77. Cui in demoliendo eximia ciuitatis seueritas.] *Sententia clamat legend. emolendo. Cœperat moliri theatrū: emoliri non potuit, ciuitate & Scipione resistente.*

78. Consul

78. Consul Cæpio.] Scipio scribendum, idq̄ certum est: sed an tunc Consul? Consularem eum fuisse, & iam abuisse honore illo, Epitoma Liuij & Fasti euincunt. Nam de Scipione Nasicâ sermo est, qui Consul secundum fuit, biennio ante Valerium Messallam & Cassium Longinum Censores. Quomodo ergo Consul id impedierit? Tamen haut temerè in Velleio mutem, qui tēpora fortassis Censura huius aliter digessit. præsertim cum Appianus pro eo i. Ciuil. τὸ δ' αὐτῶν χρόνον, inquit, Σκιπίων ὕπατος καὶ δὲ τὸ βίαιον ἔλεγε καὶ ἄλλοις Κένσιοις ἤπατο: Eodem tempore Scipio Consul diruit theatrum, quod cœperat Lucius Cassius.

79. Neque faciliè memoriæ mandauerim, quæ nisi militaris, post hoc tempus deducta sit.] Videtur ergo duo genera Coloniæ facere, Ciuilem & Militarem. Illam dicere, quæ ex ciuibus togatis & miscellis deducta: hanc, quæ e legionibus cohortibusve. cum militiâ scilicet defuncta collocabatur in opidis & agris, & id quasi premium habebant sanguinis pro rep. fusi. Sed tamen Velleius, quidquid excuset, ne Togatas quidem illas cum curâ satis enumerauit. Video omissas in hoc recensu colonias ad XIX. & quasdam ex eis vel maximè illustres. E Liuiio disces.

80. In eam formam, & in idem artati temporis congruens spatium.] Congrua magis lectio: in eandem formam. itēque: congruant. Velim etiam interrogatione clausulam attolli.

81. In vnum quoque corpus congregantur.] Scribe, quæque. & paullo ante: aliōve.

82. Nouam comicam Menandrus.] Vox comicam redundat, & ascititia est. Statim, imitandam, pro imitanda scribe.

83. Philosophorum ingenia omnium, quos paullo antè enumerauimus.] Vbi enumerasti? nusquam in iis quæ nunc sunt. Perijt ea quoque pars, & doleo.

84. Adeò quidem artatum angustiis temporum.] Lubet legere: adeoque ijdem artati.

85. Per Cæcilium, Terentiumque, & Afranium.] Ergo Plautum inter laudabiles Comicos omittris? quò tibi mens, quæ antè recta? Sed iudicio hoc factum, non neglectu aut contemptu: quia Plautus paullo istis maior, nec fecerit ad Velleiana opinionis firmitermentum.

86. Sub pari ætate.] Corrige, suppari.

87. Et in studium par & in emolumentum.] Inspicienti legendum mecum videbitur, emolumentum. Nam hoc ait, Ingenia congregari à quoque saculo & in idem studium, & in parem ferè effectum. Volunt idem, & idem ferè emoluntur. Tamen & vulgatum fero, ac capio.

88. Sequiturque vt frequens ac mobilis transitus maximum perfecti operis impedimentum sit.] Resisto. Perfecti patratiq̄ operis quomodo aliquod impedimentum esse potest? nec dij quidem, vt vetus verbum habuit, reuocauerint aut impedierint facta. Vide num legend. indicamentum sit. Velleij mens ita suadet, qui iamante dixit difficilem in perfecto moram esse: & ingenia noua laudis stimulo aliorum trahit, & querere illibatam materiam. Itaque nunc addit: maximum hoc esse perfecti operis indicium, transiri vulgò ad aliud opus.

89. Ad conditionem temporum & ad vrbium.] Legendum docuimus, ab conditione temporum. Quod notatum quoque video Iac. Scegkio eximia spei iuueni, si manet in viâ rectâ. Nam immodestia multorum cogit me adolescentiam timide laudare.

90. Pluribus annis eloquentiâ, quàm vniuersa Græcia, operibusque floruit.] Scribebam: eloquentiâ, quam v. G. operibus effloruit. Vel magis: eloquentiâ quàm v. G. vberiusque floruit. Duo celebrat in celebribus illis Athenis, quod & diutius illic eloquentia & quod copiosius prouen erit.

91. Quæ vrbes, & multæ aliæ.] Triâ hæc postrema verba ab alienâ manu esse arbitramur: eoḡ inducenda.

AD LIBRVM II.

1. **T**VM Scipio Nasica in Capitolio porticus.] Quando? an euersa Carthagine? minimè, sed remoto tamen eius metu. Cùm iaceret Carthago, insurgere luxus apud Romanos cœpit: & structa hæc, quæ dicit. Scipio quidem porticus hæc fecit Censor, vt ipse paullo post adnotat: hoc fuit decem circiter ante versam Carthaginem annis. Simile de Metello, & de Octauio. Tum igitur, benignè interpretabere: & quasi dixisset, sub id tempus.

2. Numquam x̄. plura quàm propriæ iuuentutis armauit.] Transposita videntur, ordinandaq̄: numquam plura quàm x̄. propriæ.

3. Promulgatis agrariis legibus, omnibus statum concupiscentibus.] Nobis hæc impura. Quid est concupiscere statum? aut quis sic è prisco Latio? Quid hoc etiam ad Gracchi leges? Emendo: omnium statum concutientibus. Et profectò verum est. Leges istæ Tiberij, inquit, omnium fortunas & statum concutiebant. Quomodo? quia agros iamdiu possessos, alienatos, venditos, in dotem datos, iterum vindicabant in publicum, & auferabant dominis prisca. Itaque omnes in metu, & fortune plurium incerta. Appianus & Plutarchus pulchrè hoc diducunt: ille primo Ciuilium, hic in Gracchis. Tu vide. Quod ad phrasim, imò quod ad mentem, pariter Velleius infra de Caij legibus: Nihil immotum, nihil tranquillum, nihil denique in eodem statu sinebat.

4. Agris diuidendis coloniisque deducendis.] Colonias ergo deduxit Tiberius? caue credas. Litterula ne te induxerit, quin magis tolle. Nam scripsit Velleius, colonisque. Intellegit autem hos quibus agri assignati, quiq̄ in eos deducendi, futuri coloni eorum siue cultores. *καρπυὸς* inquam, *ἐκ ἀποίκων*.

5. Post duos consulatus, duosque triumphos.] Cur omittis Censuram & Auguratum? quæ vtraque in prisco lapide:

P. CORNELIVS PAVLI. F. SCIPIO
AFRICANVS COS. II. CENS.
AVGV. TRIVMPHAVIT. II.

6. Decessit anno fermè LVI.] Meta temporum, quas Velleius mox ponit, euincunt scripsisse eum LIV.

7. Longè maiora & acriora repetens.] Acutius veriusq̄: & acrior repetens. Ipse, inquit, Caius maiora molitus est quàm frater, & eod. in illo acrior. Ita est. vis ingenij & oris apud Caium multo maior.

8. Viuâ adhuc matre Corneliâ, vitæ mortisque habuere exitum.] Non omittatur ob raritatem, exemplum femineï roboris. Seneca De Consol. ad Martiam: Ex vnâ tibi familiâ duas Cornelias dabo. Primam Scipionis filiam, Gracchorum matrem: duodecim illa partus totidem funeribus recognouit. Et de ceteris facile est, quos nec editos nec amissos ciuitas sensit: Tiberium Gracchum & Caium, quos etiam qui bonos viros negauerit, magnos fatebitur, & occisos vidit & insepultos. Consolantibus tamen miseramque dicentibus, Numquam, inquit, non felicem me dicam, quæ Gracchos peperit.

9. Rei tantæ parum ad notitiam pertinens interponatur.] Melius fuerit, Rei tantæ parua.

10. Factum Opimij, quod inimicitiarum quæsitæ erat vltio, minor secuta auctoritas: & visa vltio priuato odio magis, quàm publicæ vindictæ data.] Vox vltio inconcinne repetitur: me arbitro, delenda. faciendumq̄: & visum priuato odio m. q. p. vindictæ datum. Quid visum? factum nempe Opimij.

11. Cùm Iseius IIII. æstimaretur.] Non grandis omnino hæc mulcta iudicialia, vt series & scopus indicat Velleiani sermonis. Tamen Franc. Hotomanno visa iusto mi-

nor, re-

nov, rescribitq; : quadringentis millibus. Non assentior. Quid? Cicero duobus locis an
 pari fiducia corrigetur, qui minoris summa auctor? Ille sic III. in Verrem: Quâ in ci-
 uitate C. Carboni clarissimo homini H-SS. XVIII. ∞. lis aestimata sit. Ite-
 rum IV. in eundem: Quo damnato (Catone) tum cum seuera iudicia fiebant, H-SS.
 XVIII. millibus lis aestimata est. Siquid ergo hic mutandum (& certe opinor) Ciceronis nu-
 meri obtineant, & reponuntor.

12. Namque Mucius iuris scientiâ, quàm propriæ eloquentiæ nomi-
 ne.] Lego: Nam Q. Mucius. & : propriè, ut sit ἐπιπρύξα.

13. Vti ante hunc nobilissimæ simplicitatis iuuenem.] Locus quem haud
 temerè transeam, à verbis corruptum, ab historia inuolutum. Quid illud Vti? corrigunt VII.
 & receptum id iam in libros, quasi certum. Ego miror. Nam ad vestigia scripturæ haud im-
 probum hoc fateor: quid tamen ad Velleij mentem, aut historicam fidem? Ecce Velleius
 ait, peculiarem quamdam & artatam numero felicitatem Domitiæ familiæ se
 notare. Vbi ea hic? quòdne septem in eâ consules? nam illuc referunt. Ridiculum. ego
 triginta gentes Romanas dabo, in quâ longè plures: dabo vnam Claudiam, in quâ vigin-
 ti octo. Denique quomodo fides constabit, de septem triumphis? nam hoc additur, omnes
 pænè ad triumphum insignia peruenisse. Atqui volue reuolue Annales, duos modò Trium-
 phos in Domitiâ gente reperies, quod Suetonius notat diligens & fidus obseruator talium re-
 rum. Hac incommoda in istâ correctione sunt. Nos ergo legimus: IV. ante hunc, id est,
 quattuor, istâ mente. In vnâ familiâ fuisse quattuor singulis parentibus genitos, ipsosque sin-
 gulos (nam hoc illud rarum quod intellegit, ex vnicis vnicos semper natos: & eos omnes ad
 consulatum peruenisse, ad Triumphum pænè omnes. Velim igitur etiam scribi: singuli
 parentibus geniti, clariùs ad hanc sententiam exprimendam, non, singulis. Quod ta-
 men si retines, eòdem trahere. Ab hac nostrâ correctione Velleij verba sunt, artata numero
 felicitas: & de paucis ostendit se loqui. Etiam Suetonij Domitianum stemma, quod initio
 Neronis legis. Ibi enumerat ab Domitio Allobrogico, quattuor parentibus suis vnicos, ad Do-
 mitium vsque patrem Neronis: qui est iste ipse Velleianus nobilissimæ simplicitatis iu-
 uenis. Hac ergo liquent: & omnes isti consules. Sed de Triumpho quid? vbi quattuor?
 Nego esse debere. nam dixit Velleius (cuius verba iure pensito) pænè omnes. Ergo perue-
 nerint vno minus. Sed hos ipsos tres quomodo expedio? Ex eodem Velleio: qui dixit non Tri-
 umphos, sed Triumphum insignia. Ergo sunt duo triumphi, alter Domitij Allobrogici no-
 tus; alter Domitij Calpurni de Hispanis, anno DCCXXI. Tertius autem Domitius, auus
 Neronis, donatus est sub Augusto ornamentis triumphalibus, ex Germanico bello.
 Suetonius auctor. Iamne tenebrose notula lux facta? mihi videtur.

14. C. Marius natus equestri loco.] Alij originem viliozem Mario tribuunt. vt
 Auctor de Viris illustribus: qui ait, humili loco natum. vt Plutarchus qui scribit γερόμενος
 γένεον παρὰ τὴν αἰσῶν, ἢ τὰ πτωχῶν ἢ καὶ πτωχῶν: natum parentibus planè ignotis, &
 operariis atque pauperibus. Et iuuenalis:

— Volsorum in monte solebat

Poscere mercedes alieno lassus atatro.

15. Metelli triumphus fuit clarissimus & meritum, virtutiq; cogno-
 men Numidici inditum.] Mauelim: & meritum virtutibus cognomen.

16. Quippe intra XII. fermè annos huius tēporis, Consules fuere Me-
 telli aut Censores, aut triumpharunt amplius XII.] Iterum in obseruatiuncu-
 la istâ haeremus. Si verba, vti posita scriptaque, accipis: falsa sunt. Non enim profectò in-
 tra tot annos, amplius XII. Consules aut Censores aut Triumphales fuere. Quid si no-
 tulas detrahas, scribasq; amplius X? Id certè verum sit: & reperio ab anno DCXXIII.
 ad annum DCLVI. (qui sunt anni XII.) reperio inquam in gente Ceciliâ Consules quinque,
 Censores duos, Triumphales quattuor. Ergo vndecim, nisi quid in vestigando me fugit. Cor-
 rige me, non corripe, si ita est.

17. Iam tunc vt precauentibus fatis.] Tentabam: patriæ cauentibus fatis:
 quasi

quasi compendio scriptum verbum fuisset, nec nunc p̄aniret. Hæc autem referenda ad necessitudinem, quæ more prisco inter Consulem & Quæstorem est, qualis inter patrem filiumque. Cicero non vno loco.

18. Amplius c̄l. hostium, priore ac postero die, ab eo trucidatis.] Bene postero die: & tunc iterum pugnatum. Plutarchus aliq̄, consensu tradiderunt. Orofio quid visum dissentire, sic scribenti? Quarto die rursus productæ utrimque in campum acies, vsque ad meridiem p̄ænè pari pugnauère discrimine. Non potest, vt hæc res fuit, de quarto die. Aadaçter emendo: Otto die.

19. Cæsa aut capta amplius c. m. hominum.] Vt alij summas caesorum captorumve concipiunt, videatur geminanda centenaria hic nota: c. m. hominum.

20. Quàm eius optimè ab ipso cogitata.] Voces, ab ipso superfluere censeo.

21. Immēsâ illâ & incognitâ multitudine cinctus.] Possis etiam incōditâ.

22. Immunis ab omnibus hominibus.] Prima editio optimè, ab omnibus arbitris. Arbitri sunt inspectores, censes, quiq̄, facta tua aut verba arbitrentur. Plautus:

— Potare, amare vult, nequi sciat

Né ve arbiter sit.

Iterum:

Secede huc nunc iam si videtur procul,

Né arbitri dicta nostra arbitrari queant.

23. Seruium Prætorem.] Etiam Orofio C. Seruium Prætorem appellat: At Liuij Epitoma Q. Seruilius Proconsulem, vt & Appianus.

24. Per omnes annos atque omnia bella duplici se numero militum equitumque fungi.] Frustrâ vexatur hic locus, qui valet. Tamen legendum aliquis censeat duplici munere: ab imperitiâ aut certè incogitantâ moris prisci, qui fuit, vt socij duplum militum ferè darèt præ Romanis. Liuius sepe ingerit, vt lib. xxxvi. Decretum vt inuorum militum tria millia duceret, & trecentos equites: ita vt in iis duæ partes socium Latini nominis, tertia ciuium Romanorum esset. Libro xxxv. Imperatum L. Quinctio, vti duas legiones ciuium nouas scriberet, & socium ac Latini nominis viginti millia peditum, & equites octingentos. En, manifesto numero duplici: quoniam legiones tunc nondum sex millium factæ. Exempla plura obseruitabis: atque ego alibi distinctius, cum deo, dicam.

25. Militum equitumque.] Ergo equites seiuncti à militibus? Ita, genere quodam loquendi. Nam Pedites, quia plurima & præcipua militia pars, èξοχῆ quadam veniunt sæpe soli in Militum nomen. Cæsar III. de Bello ciuili: Cùm ipsi numero militum equitumque præstarent. Hirtius in bello Africo: Aduectis militum equitumque copiis. Et alibi quoque in iis libris.

26. Amplius ccc. m. iuuentutis Italicæ abstulit.] Non dubito, pro cladibus & cadibus quas passim lego. In Eutropio tamen minor multo numerus: qui de bello Sociali & Ciuili simul, libro v. scribit: Consumperunt vltra c. l. m. hominum, viros consulares xxiv. Prætorios vii. Adilitios lx. Senatores ferè ccc. Sed ego profectò ibi scribam aduictis notis, d. m. hominum, nec minus fuit in utroque illo bello.

27. Ipsum viritim ciuitate donando.] Id valet: solum & seorsum ciuem faciendò, non vnâ cum alijs & in turbâ. Quod certè ad honorem eius facit, & amorem simul indicat Romanorum. Volui aliquando scribere: Ipsum Quiritium ciuitate donando. nūc desisto.

28. Eum honorem vndequingagesimo anno ætatis affecutus.] Plutarchus, quinquagesimo. Ἰππάρχου μὲν, inquit, ἑπταδίκυυταί πεντήκοντα ἔτη γεγονώς.

29. Aliquando fortunâ, semper animo maximus.] Malim, aliquamdiu. Sed de magnitudine animi huius regis, emendetur Sallustianum fragmentum (apud Fabium, si memini:) Mithridates corpore ingenti, perinde & armatus. Facito: perinde & animatus.

30. Iussu ii. viri.] An potius, ii. virum? Duo enim certè in coloniis.

31. Marius

31. Marius aspiciens Carthaginem, illa Marium intuens, alter alteri posset esse solatio.] Egregie exprimit & subiicit lubricum istud & incertum rerum humanarum. Placuit Lucano, & mutuatus est:

— Solatia fati

Carthago Mariusque tulit, pariterque iacentes
Ignouere deis.

32. Sub ipsis mœnibus, sociisque urbis Romanæ pugnantis spectantibusque.] Dissplicent, nec germana sunt. Socij Romanæ urbis, duriter dicuntur: iudem pugnasse & spectasse, falsò. Nam ciues quoque parte vna pugarunt, nec socij sanè spectatores vlli sed actores. Denique copula in voce sociisque, non pro sermonis textu. Nos credimus fuisse: sub ipsis mœnibus oculisque (sive oculisque) urbis Romanæ pugnantis spectantibusque quàm fuerit exitiabilis. Hac pugna, inquit, commissa, non ut alia procul à patriâ, sed apud Ianiculum, sub ore atque oculis Romana urbis, quàm tristis funestaque fuerit & pugnantis & spectantibus, agrè dici potest. Sic mihi videtur: & rogo nequis ἀπειρὸν ἢ κερτικὸν κερτὸν ἔγω.

33. Loco nuper calce arenaq; perpolito.] Verius fuerit, perlito.

34. Sex. Lucilium qui priore anno Tribunus plebis fuerat, saxo Tarpeio deiecit.] Plutarchus in Mario, ipsum Marium auctorem huius facti edit: sed in eo legas, Σεξτὸν Λυκίον: Sextum Lucinum. Nostrum, an illum rescribis?

35. Magi ex notis corporis respondissent cælestem eius vitam & memoriam futuram.] Suspecta mihi vocula. Nam cur Sulla vita cælestis? imò scelestæ reuera, & facinorum plena. Si ad famam & nomen respicit prædictio: cur non immortalē, aut, quod ego velim censeamq; nunc substitui, celebrem dicat? Celebrem inquam lego: & in Plutarcho magorum hoc præsagium breuiter sic concipitur, μέγιστον κούειν.

36. Dum vincit, iustissimo lenior.] Iusto lenior, magis ferrem. Quid si etiam mitissimo lenior?

37. Nam & Consul, ut prædiximus, exarmatum Q. Sertorium.] Vbi hoc, sodes, prædixisti Vellei? ne potuisti quidem. nam profectò nihil harum rerum Sulla gessit Consul, sed Proconsul. Clarum id est. Correctiuncula igitur nos expedimus: Nam & Consulē, ut prædiximus, exarmatumque Sertorium. Ita sanè est. Sulla clementiam lenitatemque exhibuit & in Consule: quo illo? Scipione, quem antè dictum, cum exercitum ipsumq; in potestatem redeget, dimissum sine noxa: & in Sertorio, qui Sueßam frustra occuparat, atque in Hispaniam aufugit. Appianum vide.

38. Gratus Dianæ, cuius numini regio illa sacrata est, soluit.] Grates legendum, res & alij dixerunt. Sed de templo hoc Diana apud Pausaniam legi non omnittendum. Ille libro v. vbi disputat de elephantum dentibus siue cornibus: ait, se vidisse ἐν γῆ τῆς Καμπανῶν κερτικὸν ἐλέφαντος ἐν Ἀρτέμιδι & ἰσπῶ. & addit: σὰδ' ἰοὺς ἢ ἄς κερτικὸν τὰ ἀπέχει μά- λιστα Καπύης τὸ ἰσπῶν: in terrâ Campanorum, caluam elephantis, in templo Dianæ. quod abest maximè à Capuâ triginta stadiis. Certè hoc ipsum est in quod Sulla tam munificus.

39. Aquas salubritate in medendisque corporibus nobiles.] Totam hanc periodum sic, me arbitro, rescribas. Aquas salubritate medendisque corporibus nobiles, agrosque omnes addixit deæ. Huius gratæ religionis memoriam inscriptio templi affixa posti, hodièque tabula testatur ærea intra ædem. Inde Consules Carbo. Præiit nobis prima editio, tum alibi ingenium, quo fas in his talibus modicè modestèque vti.

40. Nequid vnquam malis publicis deesset.] Malim, vsquam.

41. Nunc virtute eminent, patriâ latet.] Corruptum hoc esse dicam, & dicam tantum. Non enim medeor. Certè patria eius non latet, & Romanam fuisse nomen genisque euincunt, Calpurnia Bestiæ filia.

42. Vir domi bellique fortissimus.] Primâ editione, animi bellique.

Nec relictis, cum simile sit illi Corneliano, Ingens animi.

43. Contractis circiter XL millibus.] Pene duplicant numerum Appianus, Orosius, Entropius, scribuntq; millia LXXX. An non hic saltem LX?

44. Abhinc annos XL. Kal. Nouembribus.] Aldus reposuit, annos CXI. Recte. sed de Kalendis Nouembribus etiamne rectum? ambigo. Nam paullo infra scribit: Felicitatem eius diei, quo Samnitium Telesinique pulsus est exercitus, Sulla perpetua ludorum Circensium honorauit memoriâ, quibus sine nomine Sullanæ victoriæ celebrantur. Atqui profecto perpetui ij ludi in Calendario Romano sunt notati, non Kalendis Nouembribus (tunc enim nulli) sed VII. Kal. Nou. atque ibi sculptum: LV D. VICT. sicut & sequenti quatrinduo, LV DI. Nisi fallor, isti ipsi sunt, & ad hunc numerum Velleiana lectio reformanda.

45. Magnificis proeliis.] Non muto. etiam paullo post, magnificentissimas res gerere inuenies.

46. Videbantur finita belli ciuilibis mala, cum Sullæ crudelitate aucta sunt.] Suspicio scripsisse Velleium, nata sunt. Haud paullo argutior sic sententia, & av-
ndōi exornata.

47. Quippe Dictator creatus (cuius honoris vsurpatione per annos CXX. intermissa. nam proximus post annum quam Hannibal Italiâ excesserat: ut appareat populum Rom. vsurpatione Dictatoris non tam desiderasse, quam timuisse potestatem imperij; quo priores ad vindicandam maximis periculis remp. vsi fuerant) immodicæ crudelitatis licentiâ vsus est.] Parum hac inter se apta. Distingui scribiq; mavelim: non tam desiderasse, quam timuisse. potestate imperij, quo priores ad vindicandam m. p. r. vsi fuerant, immodicæ crudelitatis licentiâ abusus est. Ex hac distinctione, & transposita notâ parenthe-
seos, longè alia clariorq; sententia, quam que vulgatur. maximè si mecum potestate, pro potestatem scribis: itemq; abusus, non vsus.

In Epistolic.

48. Iudicium histrioni exoleto redditur.] * Alibi tentauimus hunc locum, etiamq; alij. Nunc placeat: iudicium in histrionem ex albo. Nam id verum est. & legibus XII. animaduersi actores aut histriones, qui carmen actitassent quod infamiam flagitiumve faceret alteri. In bonâ omni Rep. ita solitum: hodierna licentia quam effrenis solutaque es!

49. Sed ex dignitate constantiaque in illam conueniens amplitudinem, fortunam quoque eius ad vltimum vitæ comitata est diem.] Arbitror hac legenda: ex dignitate constanti, quæ in i. c. amplitudinem fortunamque, eum ad v. v. c. e. diem. Considera, & mecum facies. De graui autem hac & ætiorum Pompeij formâ, ex Silio aliquid capies lib. XIIII.

Ille hirtâ cui subrigitur coma fronte, decorum

Et gratum terris Magnus caput.

50. In reconciliandâ gratiâ fidelissimus.] Imò reconciliatâ. Nam ibi fides locum habet, vti facilitas in reconciliandâ.

51. Pænè omnium votorum expers.] Nimum est pro Pompeio. & quis vel Socrates ad hunc sapientia gradum venit, nil vouere? Aldus igitur vitiorum fecit, haud male. Possis & notarum: ac consequenter, inter maximas. Ut velit nihil esse culpandum notandumq; in Pompeio, præter nimiam aestimationem sui & studium excellendi.

52. M. Crassum, mox Romanorum omnium principem.] Non sanè omnium: nec Casar aut Pompeius concesserint. Quid si, opibus? id verum sit. nec displiceat etiam omitti vocem, omnium, atque induci.

53. Interdum persona, vt exemplo nocet, ita inuidiam auget aut leuat.] Quid noxa exemplorum hic ad rem? Examina, videbis frigidum hoc totum esse aut ineptum. Censeo legendum: Interdum persona, vt exempla docent, aut inuidiam auget. Hoc scilicet per occasionem, sententia modo, addit: Sæpe in eadem re aut culpâ inui-

diam

diam maiorem minorēve esse, & voces attolli aut minui, aspectu persona magis quam meriti. idq; exempla testari. Suprà hoc ipsum dixerat: Familiare esse hominibus, inuidiam rerum non ad causam, sed ad voluntatem personarūque dirigere.

54. Æqualiter inter vtrumque ordinem partitus est.] Aliter hoc se habere certum est, nec inter duos ordines sed tres diuisum à Cotta iudicandi munus. Nesciuit, aut neglexit Velleius? vix credam. magis de vitio: scribamque, inter ordines partitus est. Statim etiam malo cum Aldo, loca constituit: aut, instituit. Nam certè Otho rei eius primus auctor.

55. Prædonesque per multa prælia multis locis victos.] Primæ editioni abest vox prælia. Adita explendæ sententiæ videtur. & fortean fuit, per multos, multis locis. Per multos, legatos nempe Pompeij & duces.

56. Sunt qui hunc carpant.] Scribo, hoc carpant.

57. Et bello pænè inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine.] Vnde expellebatur? aut quâ conuenit hoc verbi? Lego, debellabatur. Vir, inquit, ab hoste inuictus, à pecuniâ vincebatur.

58. Cùm Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperij.] Puto rectius, infamem: & refero ad cupiditatem.

59. Neutërque ab eo quod arguebatur mentitus argui posset.] Vide num verius, certè clarius: neutërque aded, quod arguebat, mentitus argui posset. Neuter falsus conuinci arguique in eo posset, quod arguebat. Vterque vtrique veram culpam obiiciebat.

60. Neque Pompeius quenquam animo parem tulit.] Animorum ergo inspector & arbi. er Pompeius? non opinor. nec hoc illi agrè, siquis animo æquaretur, sed si re & specie externâ. Fortasse, omnino, pro animo legendum. Quid si etiam vox alia inclusa in simili priorè? vt sit quemquam æquo animo parem.

61. In quibus rebus primus esse debebat.] Diuino, esse hauebat.

62. Vt qui eos vt libentissimè iniret, ita finiret æquo animo; & quod cupisset arbitrio suo sumere, alieno deponeret.] Lego, & qui eos, item, sumeret. Hæc ipsa autem Cato de Pompeio iam mortuo apud Lucanum in IX. inuasit ferrum, sed ponere norat.

Prætulit arma togæ, sed pacem armatus amauit:

Iuuit sumpta ducem, iuuit dimissa potestas.

63. Magnus Pompeius Xerxem Togatum vocare assueuerat.] In Plutarcho leges, cognomen hoc iocosum Lucullo inditum à Q. Ælio Tuberone.

64. Coniurationem singulari virtute, constantiâ, vigiliâ, curâque eripuit.] Ineptè, eripuit. Repone, eruit. Nam hoc Cicero ipse vbique in laude suâ ponit, quod coniurationem retexerit, in lucem produxerit, vindicandam comprimendamq; Senatui præbuerit. Etiam Florus: Industriâ rem patefecit.

65. Principe illo familiæ Porciæ.] Nota Familiam pro Gente: nisi si dictio Porciæ aliena sit, & à glossulâ. Tamen infra quoque Casarem genitum nobilissimâ Iuliorum familiâ dixit.

66. Catilina non segniùs nota obiit.] Alij aliter. Puto, mota obiit. Id est, non minus animosè semel à se mota peragere voluit, quàm mouere ea cœperat. Vtrobique audax, in ordiendo, in exsequendo. Probè etiam, vota obiit: ea que vouerat destinaueratque.

67. Supplicio reddidit.] Imò prælio. atq; ita iam aliis correctum. Velleius infra: Ceionius auctor deditiois, supplicio quàm prælio mori maluit.

68. Saneque Crassum, Catonem, Sulpicium.] Lego: vnâque Crassum. Hæc ipsâ ætate, inquit, floruerunt pariter in eloquentiâ Crassus, Cato. Crassum autem illum.

Diuitem intellegit, quem & Cicero eo nomine laudat, & Plutarchus inter Romanos fuisse eloquentissimum ait. Est qui senemque Crassum legat, & de illo Lucio, qui cum Antonio vixit floruitq;, intellegat. Valde errat. palam hic Velleius de iis oratoribus qui M. Tullio compares, aut supparet certe fuerunt. Nam Catonem, intellegit Vicensem: Sulpicium, Seruum illum eloquio & iuris scientiâ laudatum. Denique de altero illo Crasso iamante à Velleio & suo loco dictum.

69. In suspecti operis sui carmine.] Cur non suscepti? nec enim aliud vult, quam Catullum nullo minorem in opere & materiâ quam elegit. In magnis alij magni, hic nihil iis minor sed in paruis.

70. Princeps carminum Virgilius, Rabiriusque.] Vetus editio communicat hunc Principatum cum Rabirio, scribitque, Principes. Credimusne tam magnifice sensisse de poëtâ hodie vix noto Velleium? fortasse per amicitiam, aut aliâ de causâ. Ovidius quoque laudat:

— magnique Rabirius oris.

Et Seneca v. 1. de Benefic. Egregiè mihi videtur M. Antonius apud Rabirium poëtam exclamare,

* Legend.
habeo.

Hoc* habui quodcumque dedi. —

Fabius contra tenuiter de eo sentit: Rabirius & Pædo non indigni cognitione, si vacet.

71. Et consecutus Sallustium Liuius.] Viro docto atque optime (rem dico) de Velleio merito transposita hac verba videntur: & iis quæ suprâ subiungenda, Emulumque Thucydidis Sallustium. Cur enim, inquit, poëtis admisceatur historiarum scriptor Liuius? Ratio aliqua est, sed hic vana. quia non studiorum similitudinem in iungendo, sed temporum Velleius spectat. Liuius autem illis prioribus inferior, & tantum non cui Velleiani. Obiit enim (Eusebio sic traditum) quarto Tiberiani imperij anno.

72. Tigranemque socerum petit.] Omnes tradunt generum fuisse. Vacillauit memoria Velleij? potuit. Sed hoc quoque potest, error in scripto esse: & forte vetus germanumq;, socer eius petit. Ipse socer generum suum petit.

73. Quæ omnis, sicuti Pompeio moris erat, redacta in quaestoris potestatem.] Nonne idem mos aliis? & nonne semper pecunia publica appensa Quaestori? Ita, sed non pari fide. Luculli, Crassi, & eiusmodi rapones, partem plurimam in se deruebant. Significat igitur & laudat integritatem Pompeij, qui publica pecunia abstinentissimus fuit. Tamen Cato apud Lucanum, libere, & vt Cato, profert, aliquid eum quoque delibasse:

Immodicas possedit opes, sed plura retentis
Intulit.

74. Quæ cuiusque ductu gens redacta in formulam prouinciæ stipendia pacta sit.] Quasi pacisci gentes victa cum hac victrice de stipendiis ioleant. Raro aut non hoc factum, ipsa superbe imponebat. Meâ voluntate scribas, stipendiaria facta sit.

75. Notauimus facilius, vt quæ partibus simul vniuersa conspici possint.] Scribendum, Notabimus, vt facilius, quam partibus, simul vniuersa conspici possint. Hac mente. Ego simul & vt in tabula proponam, vt lector ea magis vno obtutu capere & simul animo insigere, quam variè ducta, possit.

76. Sed post CCIV. annos P. Scipio.] Nisi omnis calculatoria me fugit, superest hic centenaria nota. Nam ecce Africa inrata anno CCCCXCVIII. Carthago deleta, DCVII: quid amplius quam iusti inter sunt anni CV? Tolle ergo grande hoc ἀπὸ χρόνιο μα. Etiam minutum hoc quod sequitur.

77. Abhinc annos CLXXXII] Nam ἀπὸ χρονίου euincit, CLXXV. Facile colligere ex anno Carthaginis deleta iam dicto.

78. Mox ab Attalis possessam regibus.] Sine placet Attaliciis. Ita enim Pergami reges dicti, quia aliquot Attali nomine. Strabo lib. XIIII. Περγαμον ἑποικίαν πόλιν, ἡγεμονίᾳ αὐτῶν ἡγεμονία. ἡ πόλις ἡγεμονία ἡγεμονία. Pergamum, illustris ciuitas, & diu felix sub regibus Attaliciis. Ibi quoque origo eorum, & stemma.

79. Cypro

79. *Cypro deuictâ.] Melius, Cypri deuictâ.*

80. *Quippe Sc^{to}.] Certum est Plebis hoc scitum non Senatus fuisse: eiq^z summo virorum Cuiacio visum hic reponi, PS^{to}.*

81. *Pænè idem quod totus terrarum orbis.] Quæ mens? an tantum ferè stipendiij conferre diuites illas Gallias, quantum reliquum orbem? tumidum & vanum est. An discrimen aliquod tributi Gallicani a reliquis prouinciis indicat? nuga, nec hic locus. Verbulum hoc turbans ego traucio, & lego: idem quod pænè totus. Probe & cautè veritati nempe consultum ut Velleius, & quia illa abnuat de toto orbe stipendiario, addidit pænè totum.*

82. *Ignauum conferunt stipendium.] Alij volunt, in ærarium conferunt. Quid opus mutatione? Reuera ignauum stipendium, & eius pensio parum virilis. Tamen siquid opus, legam: in annos.*

83. *Quarum titulis forum eius prænitet.] An hic ergo Index ille rerum Augusti tangitur? de quo Suetonius scripsit, & qui hodieq^z lacer visitur Ancyra Galatia vrbe. Sunt qui censent: non ego. Nam ille quidem ante Mausolæum Augusti statutus in æneis tabulis: at hi tituli in foro. Loca igitur discrepant: sed nec res eadem. Nam in illo breuiarium, quidquid belli aut domi Augustus gessit: hic saltem gentes ab eo, siue auspiciis eius, victa, & tituli ducum triumphales. Denique tangit Velleius hoc, quod Suetonius cap. xxxi. in Aug. Proximum à diis immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent. Itaque & opera cuiusque manentibus titulis restituit, & statuas omnium triumphali effigie in vtraque Fori sui porticu dedicauit.*

84. *At Tib. Cæsar, quàm certam Hispanis parendi confessionem extorserat, parem Illuriis Dalmatisq^z extorserat.] Historiæ & fidei interest hoc corrigi. Nunquid enim Tiberius Hispanos subegit, & domuit? nusquam factum, aut scriptum. Imò Augustus ipse, atque ita antea traditum, hoc ipso Indice: Hispania vniuersa ducta Augusti facta stipendiaria est. Huic sensui emendo: confessionem extorserat parens, Illuriis Dalmatisq^z extorsit. Tam certam, inquit, Tiberius Dalmatis & Illuriis parientiam extorsit, quàm parens eius (Augustus) Hispanis.*

85. *Cuius reditum fauorabilem opinio fecerat.] Certum est hoc esse contra mentem scriptumq^z Velleij. An hoc fauorem Pompeio fecit, quod cum exercitu rediret & oppressurus libertatem crederetur? imò odium prorsus. Aldus igitur legit, formidabilem. Ego, infauorabilem: nouo, sed apposito verbo. Quidni istud, ut Defauere & Defautio, quæ in Tertulliano scio mihi lecta?*

86. *Longeq^z maiorem omni ante se illatâ pecuniâ, præterquam à Paulo, ex manubiis intulit.] Plus ergo Paulus intulit, quàm Pompeius? Suprà de Paullinâ summâ vidimus: at hic Plutarchus auctor, Pompeium tulisse eis τὸ δημόσιον ταμίον ἐν νομισματι καὶ κατισθαλαῖς ἀργυρίῳ καὶ χρυσῷ διαμέτρητα τάλαντα, πρὸς δὲ εἰς τοὺς ἑξήκοντας δεδωμένων: in publicum ærarium in pecuniâ & apparatusibus argenti atque auri viginti millia talentum, præter ea quæ in milites dilargitus erat. Confer cum illo bis millies Paulli: altero tanto vincit. Ergo iure hic & ingeniose rescriptum, præterquam Capitolio intulit. Ad quem sensum etiam fac, maiore, non maiorem.*

87. *Vt ludis Circensibus coronâ aureâ, & omni cultu triumphantium yteretur.] Parum periti rerum morumq^z Romanorum, qui auream coronam hic locarunt. Non fuit ea triumphantibus, sed è lauru. Et hæc ipsa Pompeij Laurea, ex Dionis claris verbis, lib. xxxvii. Δαδνοσορεῖν τε αὐτὸν διὰ πάσας τὰς παραγυρεῖς, καὶ πλεὺς πολλῶν ἤ μὲν ἀργυρίῳ ἐν πάσῃ μὲν αὐταῖς, ἢ ἢ δὲ πικρῶν ἐν τοῖς ἑπτῶν ἀγῶσιν ἐνδύειν: Ipsum autem Laurum ferre (in capite) per omnes ludos, & Togam prætextam; Triumphalem autem, per ludos Circenses. Sunt hæc ipsa decreta, quæ Velleius dicit: & tu corrige.*

88. *Nobilissimâ Iuliorum genitus familiâ, & quod inter omnes antiquissimos constabat, ab Anchise ac Venere deducens genus.] Vide ne fuerit: & quod inter omnes constabat, antiquissimâ. Nobilissimâ, inquit, gente natus;*

certè, omnium consensu, antiquissimâ. Nam potest, ritu Romano, vetustas esse in familiâ; non tamen imagines multæ, & nobilitas.

89. Animo super humanam naturam & fidem euectus.] Probum est, sed de animo tamen, quia iam nunc præiuit, odiosè repetitum. Fortasse, omnino super.

90. C. Mario sanguine coniunctissimus.] Istène patricius huic plebeio? Hoc saltem in Plutarcho lego, Iuliam Cæsaris amitam nuptam C. Mario fuisse, ex quâ minor Marius natus. Ergo seniori Mario adfinis, iuniori cognatus fuit.

91. Motu suo destituerit. Legendum, metu. Est etiam in primâ editione destituere: quod retineo; & paullo antè, qui obtinebant Asiam magistratus, multitudinis numero lego.

92. Cùm idem enim Asiam eam quam obtinebat.] Verba implexa. Scegkius vocibus eiectis edidit: tum idem enim Asiam obtinebat. Manutius putat fuisse: Is enim Asiam tum obtinebat. Scriptura vetus mihi præit: Tum idem enim Asiam, eamque obtinebat. Hoc sensu. Tum, & illâ etate, vnus idemq; proconsul Asia & Bithynia erat: aliter scilicet quàm nostro auro. Hac planè pro Velleij sermone & mente videntur: an pro vero? Nam ecce Bithynia illo tempore non Prouincia, sed Regnum. Et nonne Cæsar ipse tunc desedit apud Nicomedem eius regem? Ita est, sed suspicari oporteat partem aliquam regionis auulsam, & adtributam Asia fuisse. Romani saepe sic soliti incidere pennas regum. Sed hæc quia suspicio, valeat, si visum, sententia aliorum.

93. Venditurumque captiuos dixisset.] Mallem, vindicaturumque. Illud atrox responsum, hoc pro re. quia reuera captiuus Proconsulis erant, in eius prouinciâ & administratione capri. Minatur ergo se vindicaturum eos & asserturum.

94. Quippe absens Pontifex factus erat, cùm in Cottæ consularis locum pænè puer à Mario Cinnâque Flamen Dialis creatus id sacerdotium amisisset.] Valde hinc sudant, & vt culpæ manifestus vapulat Velleius. Bis, inquit, errat. quòd & Cottam Flaminem Dialem facit, & Cæsarem ei dat successorem. Nam Tacitus clare scribit, duobus & septuaginta annis post Cornelij Merulæ eadem neminem successum. Dio pariter lib. LIIII. Sub Augusto primùm post Merulam Flaminem Dialem creatum. Quomodo igitur aut Cotta Flamen, aut Cæsar? De Cæsare facile est, creatum dicit, non dicit inuisse aut gefisse. De Cottâ, vocula vna, traiecta soluet nodum. Scribe: absens Pontifex factus erat in Cottæ Consularis locum, cùm pænè puer à Mario &c. Ipsa res est. Pontifex, inquit, factus (non sanè Maximus: postea adeptus) in locum demortui Cotta Pontificis: cum antea Flamen quidem designatus esset, sed Sulla violentiâ honor ille ei ademptus. Hac ita esse cùm res clamat, tum iuuat nonnihil (vniuersum & solenne hinc nobis auxilium) Editio prisca: in quâ prius illud cum nusquam comparet. Ego autem suo loco reposui, aut potius repperi & eduxi, cùm latitaret in verbo, locum.

95. Hoc igitur Consule, inter eum & Cn. Pompeium, & M. Crassum inita potentiae societas.] Imò non illo Consule, sed Consule designato. Suetonius ita narrat, cap. XIX. & Liuij epitoma: C. Cæsar Lusitanos subegit, eoque consulatus candidato, & captante remp. inuadere, conspiratio inter tres Principes ciuitatis facta, Cn. Pompeium, M. Crassum, & C. Cæsarem. Idem Appianus. & addit Varronis librum in hanc conspirationem fuisse, cui titulus Τεμάρω.

96. Et ius ab his restitutum post annos circiter CLII. quàm Capua in formam præfecturæ redacta erat.] Cl. Puteanus inter lumina Gallia (heu quàm tenebrosa nunc & adstricta!) leg. censebat: Ius Ciu. his restitutum, id est, ciuitatis. Certè rem tangit, & liquet hanc esse Velleij mentem. De verbo tamen ambigo: & quid si fuit, ius his restitutum, deletâ voce qua imperitè irrepserat? Ratio & historia non abnuat. Nam ius apud eos nullum aut iurisdictio: sed petebant Româ. Liuius: Ceterùm habitari tantùm, tanquàm urbem, Capuam, frequentarique placuit: corpus nullum ciuitatis, nec Senatum, nec plebis concilium, nec magistratus esse. Præfectum ad iura reddenda ab Româ quotannis missuros. Tamen à Puteano nondum abeo, & viri & rei causâ.

97. Intra

97. *Intra biennium.*] Satis laxè scriptum. Omnino intra biennium: atque adedò abfuit tantum Cicero menses ipsos quattuordecim. Pulsus enim anno DCXCV. circiter Kal. Aprilis: rediit anno insequenti, Mense Sextili. Plutarchus tamen menses XVI. computavit, parum exactè.

98. Legem tulit ut is *Quæstor cum iure Prætorio.*] Atqui diu antè Cato *Quæstor*, quod notum est. Medetur *Aldus*, & legit: *Quæstor. ego felicius: Quæstorius.*

99. *Cuius integritatem laudari nefas est.*] *Aldus* hic culpat *Rob. Titius*, qui inmissâ negatione legit (profectò male) non laudari. Sed *Titius* ipse an extra culpam? *Lectio* retinet, in sensu parum videt. Nam sic explicat. adedò præstabilem esse *Catonis* integritatem, ut quasi polluat, si laudibus eum quis prosequi velit. Et dat auctorem eius interpretamenti *Aristotelem*, qui primo ad *Nicomachum* ait: ὅτι τὸ ἀπίστον οὐκ ἐστὶν ἐπαινεῖν: quòd optimarum rerum non sit laudatio. Itaque & deos felices beatosq; prædicamus, & virorum eos qui diis proximi: non autem laudamus. Sed nos *Titius* tam liberè à te discedimus, quàm tu à recto sæpe & à vero. Nihil minus *Velleius* voluit. Quid ergo? hoc argutè saltem dixit, *Nefas esse laudari in Catone integritatem & à pecuniâ abstinentiam*, cum aliæ sint eius magis eximia, magis rare virtutes. *Integritas* in alium aliquem etiam è vulgo cadat: in *Catone* laudetur, quidquid in alio haud temerè existet. Ita *Claudianus* in laudatione *Mally*:

Nam speretas quis opes, intactaque pectora lucro
Commemoret? fuerint aliis hæc fortè decora,
Nulla potest laus esse tibi quæ crimina purget.

Planè ad hanc sententiam est: etiam illud *Taciti* de *Agricolâ*: *Integritatem atque abstinentiam* in tanto viro referre, iniuria virtutum fuerit.

100. *Inuictum par Consul* *Cn. Pompeius, M. Crassus.*] Age, *Pompeius* inuictus esto (et si *Cæsar* aliter docuit:) quid? etiàmne *Crassus*? *Inconueniens* planè verbum. *Scribo*: inuictum par.

101. *Vtile Imperatoris damnū saluo exercitu fuisset reip.*] Ne crede tam malignè de *Crasso* sensisse aut scripsisse *Velleium*, ut censeat vtilem patriæ fuisse eius mortem. *Honestius* veriusq;: vile Imperatoris damnū. id est, exigua, nec in magno, iactura.

102. *Amplius cccc. hostium à C. Cæsare cæsa sunt, plura capta.*] Valde atterit *Cæsarianam* laudem (si modò laus è cadibus:) atterit inquam præ aliis & libat. Nam ecce *Plinius* scribit, Præter civiles victorias, undecies centena & nonaginta duo millia hominum occisa ab eo præliis. Et *Appianus* in *Celticis*: Μυριάσι τε ἃ ἀνδρῶν ἀγέλων, ἐν τοῖς δὲ ἐξ ἑτέρον ἐν οἷς ἐσθρατήγησεν, ἐς χεῖρας ἠλθον, εἰ περὶ ἐν τὰ μέρη σωματάρχοι, τετρακοσίων περίοσι. Καὶ πύτων ἑκατὸν μὲν ἐξ ὠρέθησαν, ἑκατὸν δὲ ἐν αὐτῷ πόνει κατέθανον: *Quadrages* centena millia ferocium hostium (si quis partes in vnum & in summam redigat) decem illis annis quibus *Gallia* præfuit, manus cum eo conseruere. è quibus decies centena millia capta fuere, decies altera in ipso certamine periere: reliquis scilicet elapsis. Nec aliter *Plutarchus* per occasionem enumerat, in *Pompeio*. Quis ergo ambiget hic rescribere *DCCC.* id est, octingenta millia hostium? Etiam si quis amplius volet, per me liceto.

103. *Pugnatum sæpe directâ acie, sæpe in agminibus.*] Malim ad *Liuium* exemplum, sæpe agminibus. Ille *XXI.* Magis agmine, quàm acie, in viâ concurrerunt. *Agminibus* concurrere est, non explicatis ordinibus distinctaq; acie.

104. *Septimo fermè anno Cæsar morabatur in Gallis.*] *Septimum* ferè annum, ego.

105. *Cum medium iam ex inuidiâ Pompeij malè cohærentis inter Cn. Pompeium & C. Cæsarem concordia pignus Iulia.*] *Displicet* suspensumq; est in primore loco nomen *Pompeij*. Si rectum, quid ita statim *Pompeium* repetit? cur non potius scribit, inter eum & *C. Cæsarem*? series & mos stili sic postulabat. Cur etiam solum *Pompeium* causam facit infidæ huius concordia? peccauit enim non minus *Cæsar*.

far. Denique primogenia lectio nulla habet Pompeij nomen. Illa sic: ex inuidiâ Ponti ac Camilie. Profectò legendum: ex inuidiâ potentia male. Nam fuit compendio scriptum, pōntiæ. Bona præ vulgatâ veraxq; hæc sententia. Obiit, ait, Iulia vnicum pignus siue vinculum concordia male iam hærentis, quia alter alterius potentia inuidebant: hic illius crescenti, ille huius adultæ. Lucanus ad Iuliam:

Morte tuâ discussa fides, bellumque mouere
Permissum ducibus. stimulos dedit æmula virtus.

Emulationem mutuam expressit, vii & hic Velleius.

106. In coërcitionem ambitus exercuit.] Potius, exercuit.

107. Cuius animo, voluptatibus, vel libidinibus, neque opes vllæ, neque cupiditates sufficere possent.] Polylogia displicet. Malim, cuius animi voluntatibus. Primum enim quasi honestius loquitur de Curione, & animi voluntates varias appellat: mox se corrigens, libidines. Sed Cupiditates, quod sequitur, quomodo rectum? An cupidines, cupidines expleant? Vide num, ciuitates, hoc sensu. Eius libidines tam auidæ, tam capaces, vt non suffecerint iis explendis satiandisq; aut opes aut ciuitates. Da aurum, da opida tota, Curio hiat.

108. An accepto centies HS.] Iure in summâ ambigit Aldus, & spernit vt minutam. Mallet, trecenties. Ego alterum addo, & scribo sexcenties. Causam habeo: quod Dio Castus auctor lib. XL. omni ære alieno, quo ingenti erat obstrictus, Curionem à Cæsare liberatum. atqui forum nostrum, ait Valerius lib. IX. cap. I. Curionis filij sexcenties sestertium æris alieni aspexit. Causam etiam alteram, quod Plutarchus & Appianus consentiunt, Paullum consulem emptum à Cæsare mille quingentis talentis: Curionem autem maiore etiam summâ. Si ita est, cum tot ista talenta, paullo minus quadringenties HS efficiant: quidni Valerium audiamus in maiore summâ?

109. Quietâ aut certè non præcipitatâ.] Clarius insertâ dictione qua delituit: quietâ eâ, aut. vti ad remp. referas.

110. Et anno LXXIIX. quàm tu M. Vinici.] Scribo: & ante septuaginta octo.

111. Consules Senatûsque causæ, non Pompeio, summam imperij detulerunt.] Ego verò hac non capio. Quid est causæ deferre summam imperij? Illa igitur imperauit? exercitus duxit, instruxit? nuge. Nos arbitramur fuisse: causâ nominis, Pompeio. Illud sanè constat, regimen & imperium in hoc bello delatum ad Pompeium, idq; (vt Velleius per me nunc dicit) causâ famæ & nominis Pompeiani. Ille enim triumphis victoriisq; celebris, & in ore omnium Magnus. Lentulus ipse Consul, qui more maiorum alioqui dux, apud Lucanum auctor huius sententiæ:

Consulite in medium Patres, Magnûmque iubete
Esse ducem. Læto nomen clamore Senatus
Excipit, & Magno fatum patriæque luûmque
Imposuit.

Cæsar 111. Ciuil. in oratione Bibuli: Potestatem se eius rei nullam habere: propterea quod de Consilij sententiâ summam belli rerûmque omnium Pompeio permissa.

112. Legionibusque Corfinij, quæ cum Domitio fuerant, potitus.] Cæsar in hac re legiones non nominat, sed cohortes XXXIII. quæ nondum videntur sub legionum suarum signis. Sunt autem illæ ipsæ cohortes, quæ, in iudicio Milonis, præsidium iudicibus & Pompeio. Lucanus ad Domitium:

— tua classica seruat

Oppositus quondam polluto tiro Miloni.

Vbi mirum nisi scribendum, Pullato. id est sordidato & reo. Talis enim, Romano ritu, eorum vestis. Pollutum autem cur appellet? quâne pollutum illum & fædum interemit?

113. Tum Cornelius Balbus ingressus castra hostium, sapiusq; cum
Len-

Lentulo collocutus Consule.] *Observate Politici. mira & audax hæc corruptio, sed sine quâ perierat Cæsar. Talia firmiter & pertinaciter tentanti vix deest successus. Idoneum autem instrumentum hic Balbus, quia amicus, & ab interiore notâ, Lentulo. Ipse ad Ciceronem (inter Epistolas ad Atticum lib. VIII. ep. xv.) Quod Lentulum Consulem meum voluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi verò gratissimum mediastidius fecisti. Nam illum tanti facio, qui non Cæsarem magis diligam. Et plura, quæ addit.*

114. Illis incrementis fecit viam, quibus non Hispaniæ suæ natus, sed Hispanus in triumphum & Pontificatum affurgeret.] *Obscurum ait Ablus: verè. Sed quantula lux quam ipse affert? Legit, natus esset, id est, inquit, Consularet & splendorem afferret. Sed sic quoque locus parum splendet: quem in clarorem fortasse magis dabit noster Phœbus. Ille suadet: quibus non Hispaniensis, sed Hispanus. Affirmo ita se rem habere. Hæc audaciâ, ait Velleius, effectum, ut Balbus ille, non dicam civis è Latio aut incola Hispaniæ foret, sed verè Hispanus & externus, Romæ perueniret ad sacerdotium & triumphum. Certè hoc nouum. Nam plene civibus, hoc ius magistratum & imperiorum tantum. Plinius clarè ab hac sententiâ, de Africâ & Garamantibus: Omnia armis Romanis superatâ & à Cornelio Balbo triumphata, vnius omnium externo curru & Quiritium iure donato. Quippe Gadibus nato ciuitas Romana, cum Balbo maiore patruo, data est. Atque idem de Balbo maiore: Fuit & Balbus maior, inquit, Consul, primus externorum, atque etiam in Oceano genitorum vsus illo honore, quem maiores Latio quoque negauerunt. Vidēsne externos non admissos ad magistratus, etsi in ciuitatem admissos? In utroque igitur Balbo hoc nouum, in altero, quod Consul primus externorum; in altero, quod Pontifex & Triumphalis. Sed de vocum quoque discrimine (proprie enim & signatè Velleius scripsit) iudicem. Sosipater: Cùm dicimus Hispanus, nomen nationis ostendimus; cùm autem Hispaniensis, cognomen eorum qui prouinciam Hispaniam incolunt, etsi non Hispani. Martialis: Ne Romam, si ire decreueris, non Hispaniensem librum mittamus, sed Hispanum. Idem discrimen passim apud scriptores in Sculo, & Siciliensi; Græco, Graciensi; Germano, Germaniciano; & talibus. Vide Festum in Corinthienses.*

115. Neque antiquius quidquam habuit, quàm in omnes partes (ut militari verbo & consuetudine utar) dimitteret.] *De Clementiâ Iulianâ sermo est: sed quid ad eam dimissio hæc in partes? Scribe: ut omnes partes. Mens. Nihil prius Cæsar habuit, quàm ut omnes aduersarios suos incolumes dimitteret, gladius & militari scititia subduceret. Hos autem tales vocat Partes, id est, militari verbo, inquit: quia durum videbatur in civili dissensu dicere Hostes. Vsum huius vocis crebrum alibi notauimus: tu hic originem vides, & nondum tritum id satis fuisse hoc significatu. Cur enim aliàs excuset? Quod quidam Patres legunt, sperno. Nec enim militiæ aut castrorum, sed Curia hoc verbum. Vide etiam an non aptius, militari verbo ex consuetudine utar. Ex, inquam, pro, & copulâ. Quæ enim hic consuetudo proprie? quemmo hoc dictum voluit, Vti se verbo militari: id est, ex consuetudine, & quia diu miles.*

116. Tam facilis esset annorum digestio.] *Probum est. tamen editio vetus: tam felix: An fuit, tam non fallax?*

117. Vtrique summo Imperatorum; alteri superstiti meritas poenas luere supplicii.] *Suspicietur aliquis membrum deesse, alteri mortuo: cui rectè subiunctum, alteri superstiti. Etiam, meritis, melius quàm meritas.*

118. Nusquam erat Pompeius corpore, adhuc vbiq; Iubæ nomine.] *Titius legit, vbiq; ibat nomine. Merito rogitat is qui eum confecit Iuo: atq; ipse vult deleri ut superuacuum Iubæ nomen. Assentior: etsi haud malè rescripseris, vbiq; viuebat nomine.*

119. Ante biennium quàm exstingueretur.] *Profecto Triennium est, si quidem duxit eam in tertio suo Consulatu, Plutarcho notatum. Nec tamen muto. Solennes eiusmodi dissensus.*

120. Ibi primò variâ Fortunam expugnauit viâ.] *Ferent hoc pura & Latianæ aures? spernant mea. Lego firmiter: primò variâ fortunâ, mox pugnavit suâ. Acute. Initia, inquit, belli ambigua, latus exitus & à fortunâ planè Caesariâ. Risit enim semper illi viro, & in bellis ytiq; visus eam habere in mancipio & potestate. Ipse gloriatur apud poëtam, quem sensuum & honesti acuminis causâ amo:*

Lucan.

— quem numina numquam

Destituunt, de quo malè tunc Fortuna meretur

Cùm post vota venit.

121. Pecunia ex manubiis lata paullo amplius sexies millies HS.] *Haud muto, & videtur hæc ipsa pecunia esse que deposita postea ad Opis, quam septies millies fuisse Cicero non semel indicat, & postea Velleius. Iurisconsulto celebri an adsentiar sexagies millies reponenti? opidò enim tenuis, inquit, est hæc summa. Miror. Nam sexies millies, faciunt aestimatione Budæanâ (quam haud temerè quis mihi carpat) centies quinquagies centena millia aureorum. Et an Paullus Æmilius tantum intulit? an ipse Pompeius? longè infra. Illud tamen fateor, paullo maiorem summam in Appiano me repperisse: qui tulisse in triumpho Casarem dicit Μουριάδας ἔξ καὶ ἡμισυ τάλάντων: sexagintaquinque millia talentum. Ea essent quasi decies sexies millies HS, computatione Romanâ: haud dubiè supra Velleianum numerum, sed longè infra immanem illum correctoris. Nam sexagies millies, fecerit centum quinquaginta aureorum (cum vulgo loquar) milliones.*

122. Adiectis etiam consiliariis cædis.] *Tentabam, consciis aliis cædis.*

123. Cuius cum fortunam mutare constituit.] *Primò editi: cuius quem. Facito, cuiuscumque.*

124. Hispaniensis militiæ affecutum se postea comitem habuit.] *Scribo, Hispaniensi militiâ. Suetonius cap. VIII. Aug. Profectum mox auunculum in Hispaniam aduersus Pompeij liberos, per infestas hostibus vias subsequutus, magno opere demeruit.*

125. HS septies millies depositum à C. Casare ad ædem Opis.] *Delemus τὸ ædem. idq; paullo verius, quam Batavia lumen alterum Had. Iunius τὸ septies. Nam inductus à Plutarcho, qui in Antonio quattuor modò millia talentum in hac re numerat, vult hic fuisse HS. millies: quod respondet Grecanicæ illi summe. Sed verè inductus. Cicero nonne aliquoties cum Velleio? vt Philip. 11. Vbi est septies millies, quod est in tabulis, quæ sunt ad Opis? Iterum: Septies millies falsis proscriptionibus donationibusque auertit. Atque alibi vocat pecuniam maximam: & pecuniam innumerabilem.*

126. Insertis falsis, ciuitatibusque corruptis commentariis.] *Video ab aliis edi, indubitatèque corruptis: anne à coniectura? Fas & nobis eâ vti: commutatique & corruptis.*

127. Et D. Bruto, quòd alieno beneficio viueret, decretus triūphus.] *Ineptè, quasi illa causa aut præscriptio triumphi. Lege, qui alieno.*

128. Primò per colloquia repulsus à Lepido.] *Minimè. sed probo quod in editione primâ est, primò spe colloquij repulsus. Id est, deiectus etiam à spe colloquij: quia Lepidus nec miscere sermones cum eo sub initia volebat. Dio clarè lib. XLVI. alij.*

129. Tribuni sanguine commissa proscriptio, Ciceronis vel satiatio Antonio pœnâ finita.] *Aptius atque apertius: velut satiatio. Cremutius Cordus: Quibus visis (capite & dextrâ. Ciceronis) lætus Antonius, cum peractam proscriptionem suam dixisset, essetque non satiatus modò cædendis ciuibus, sed defectus (corr. defessus) quoque, pro rostris exponit.*

130. Citiusque in mundo genus hominum, quam cadet.] *Paullo Mamutio placuit: genus hominum concidiet. Nos explemus: quam ea cadet. Ea, nempe laus Ciceronis, de quâ prædictum. Vide textum. Vniuersus autem hic locus expressus ab Ar-*

lio Fusco: Quoad humanum genus incolume manserit, quamdiu vsus litteris, honor summæ eloquentiæ pretium erit, quamdiu rerum naturæ aut fortuna steterit, aut memoria durauerit. admirabile posteris vigebis ingenium, & vno proscriptus sæculo proscribes Antonium omnibus. *Vbi περὶ πρῶτος legi velim: honor scientiæ, eloquentiæ pretium erit, elegantius magisq; membratim. atque etiam verius, quia non honor tantum eloquentiæ pretium, sed Opes & fructus. Scribo item: rerum naturæ aut forma steterit: non fortuna.*

131. Ne deflere quidem quisquam satis dignè potuit, adeò nemo exprimere verbis potest.] *Abest vet. editioni illud potuit. rectè.*

132. Nequid vlli sanctum relinqueretur.] *Scribo, vllibi.*

133. Neque enim persona vmbra actæ rei capit.] *Vmbrosum hoc sanè, quid sit & mendosum? Arbitror, & emendem: vmbra ac tenebras capit. Non est ille Cælius, inquit, homo genere ingenioq; nobilis, qui latere in vmbra silentij ac tenebris debeat. Extraham etiam nunc, etsi alieno loco & tarde.*

134. Dum in acie Pharsalicâ Africaque de summâ rerum Cæsar dimicat.] *Considera, falsum reperies hunc contextum. Tempus seditionis Cæliana indicare voluit; an hoc igitur, cum Cæsar in Pharsaliâ & Africâ dimicat? De Pharsaliâ, verum est: sed de Africâ, certe diu post Cælij motum & mortem illud bellum. Quin præcessit Ægyptium siue Alexandrinum, alterumq; cum Pharnace. Denique Cæsar etiam interea in vrbe. Omnino falsa hæc signatio: per Velleianamne incuriam, an scriptoris? Hunc culpâ mutius est, & ἄσχετος fortasse emendem: dum in acie Pharsalicâ circaque. Nihil pronius, quam Africam ex eo fecisse, si littera sinatis adhæsit, vt solet, capiti sequentis. Interpret er autem: Dum Cæsar in Pharsaliâ pugnat & circa, nempe ad Dyrrhachium vicinisq; locis oppositus Pompeio. Pugnas autem & ibi aliquot fuisse, notum. Quod tueri vulgatam aliquis conetur, quasi de Africano bello Curionis in Iubam & Varum sentiat: frustra sit. Nam nec Cæsar ibi dimicauit: nec certe de summâ rerum. quod vtrunque hic scriptum.*

135. Auctoritate Coss. deterreri.] *Hoc valet, Consulum. Atqui, ne iuuentus erret, Cos. siue Consulis scribendum est. quia vnus Seruilius tunc in vrbe, cui Cæsar collega, sed absens & in bello.*

136. In vrbe seditionem magis, occultè autem bellicum tumultum mouens.] *Argutabar: in agris occultè. Nam ita res fait, Roma seditionem, in agris bellum mouebat per Milonem. Cæsar lib. II. Clâm nunciis ad Milonem missis, euocatôque in Italiam: eum in Thurinum ad sollicitandos pastores præmisit.*

137. Compsam in Hirpinis oppugnans.] *Cæsar ad Cosam scribit interfectum in agro Thurino. Etiam Eusebius, sed à nobis corrigendus: M. Cælius Prætor, & T. Annius Milo exsul oppressit, res novas in Tiriano Brixioque agro molientes. Scribendum: in Thurino Bratioque.*

138. Ultra fortem temerarius.] *Imò verò sortem. Magis audax scilicet quam pro conditione exsulis, cuius est iacere fere, nec attolli.*

139. Dolabella in Asiâ C. Trebonium consularem, cui succedebat.] *Succedebat non à senatu, sed à se & scelere suo missus. Nam prouincta illi Syria erat, atque in eam ibat.*

140. Capito patruus meus vir ordinis Senatorij.] *An Atticus Capito Iurisconsultus ille nobilis? Factum sit non abhorrens ab ingenio viri, qui adulator, & cuius obsequium dominantibus probabatur, ait Tacitus. Sed vereor, vt tunc non tam grandi & Senatoriâ etate fuerit. quippe qui obiit demum nono Tiberiani imperij anno. Vide Tacit. III. Ann. extremo.*

141. In Macedoniam & apud urbem Philippos.] *Sic est. Philippi isti in Macedoniâ extremâ Ptolomæo locantur, alius in Thraciâ primâ. Sunt ad Strymonem fluum, & subiacet planicies aptissima pugna. Victus in eâ Cæsius & Brutus. Diuersi omnino ab istis Philippi sunt in Thessaliâ, vbi Pompeius victus, ad Peneum flumen. Ergo iure miror quid poetis*

Aliquot in mentem venerit confundere hæc loca & vrbes, quasi si vtrumque civile bellum in iisdem campis depugnatum. Lucanus innuit:

Romanas acies iterum videre Philippi.
quem tamen excuses, quasi Philippi iterum viderint, sed non vident. Manilio quid facias? qui sic lib. 1.

— ducibus iurata cruentis

Arma Philippæos implerunt agmine campos.
Vix etiam sicca miles Romanus arenam
Ossa virum lacerosque prius superastitit artus,
Perque patris pater Augustus vestigia vicit.

Nam vult in iisdem campis atque adeo vestigiis pugnasse Augustum, quibus patrem: & milites superstitisse cadauera & ossa. Quid poetas culpo? Florus historicis idem peccat: Brutus & Cassius, comparatis ingentibus copiis, eandem illam quæ fatalis Cn. Pompeio fuit, arenam infederant. Hoc autem tam verum est, ut centum aliquot milliaria sint interiecta. Vide Dionem XLV 11. & Appianum I 111. Civil. quorum vterque situm Philipporum, vbi Brutinam prælium, accuratè designat & describit.

142. Nam Varro ad ludibrium moriturus Antonij.] Quis autem iste Varro? videatur meritissima exoptatio noster ille intellegi, cui Fama quam Aternitas magis æqua. Illa nomen eius seruat, hæc scripta non adspexit: quorum tamen feracius vix fuit aliud ingenium Græcum aut Romanum. Sed videatur inquam iste intellegi: non tamen potest. Nam* proscriptus quidem à Triumviris Varro, sed certantibus de salute eius quibus aliqua honesti cura, vicit Fufius Calenus amicus Antonij, & eum ad se recepit. Ita tempestatem illam euasit. Pugna autem Philippensi non opinor interfuisse. Aetas militiæ & iis actionibus vrum soluebat: & aliquot sanè annis post vixit. Quid verba facio? in lectulo suo obiit, non properat à aliquâ morte: ut clare scribit Valerius lib. VII 11. Terentius Varro, non annis, quibus sæculum æquauit, quam stilo viuacior fuit. In eodem enim lectulo & spiritus eius, & egregiorum operum cursus extinctus est. Ergo alius iste Varro, quem velim omnino magis Velleius retexisset.

* Appianum
vide, &
Auell. 111.
cap. X.

143. Commissa sibi parte exercituum.] Prima editio: exercitu. Malim unitatis numero, exercitus.

144. Quippe nullum habentibus statum, quilibet dux erat idoneus.] Interpretor, nullum statum firmumque, ducem habentibus. Possis etiam scribere & distinguere: nullum habentibus, statim quilibet. Facile, inquit, & citò quemcumque ducem arripiebant, qui habebant nullum.

145. Manu promptus, cogitatione celer.] Primitus editi: cogitator celer. Certum mihi scribere: concitatu celer. Depressum enim hic vbique Pompeium istum Velleius it, reuera vilem, bardum, & patri dissimillimam prolem. Et fuit reuera concitatu celer, magis quam cogitatu (quod in laudem valeat: id est, ὀξύδου & ὀξύϊα).

146. Vindicatum armis ac ductu patris sui mare infestare piraticis sceleribus.] Cogitabam leniter an, piraticis celocibus. Vulgatum tamen absit ut damnem.

147. Qui iuste diuisione prædiorum.] Reuera iniuste, vel potius iniustas. Nec sensit aut scripsit aliter, etsi adulator Velleius.

148. Quis non diuersa presentibus, contrariaque expectatis, aut speret aut timeat?] Vera gnome, & ita viuatur: assidue natamus inter spei metuque fluctus. Dea illa incerta nos quoque habet incertos; dico eos, qui ab ea pendent. Manilius:

Et subtexta malis bona sunt, lacrymaeque sequuntur
Vota, nec in cunctis seruat Fortuna tenorem.

Sapientissimus Romanorum Seneca: In secundis nemo confidat, in aduersis nemo deficiat. alternæ sunt vices rerum. Quid exultas? ista, quibus veheris in summum, nescis vbi te relictura sint. Quid iaces? ad intum delatus es, nunc est resurgendi locus.

cus. Plato quoque bonâ imagine: πάντα τὰ ὄντα ἀτεχνῶς, ὡς περ ἐν Εὐρίπῳ, ἀγῶ καὶ καὶ τῷ σφί-
 φει: Quidquid est, velut in Euripo, sursum deorsumque voluitur.

149. Proximus à Cn. Pompeio ipsoque Casare, ex equestri ordine
 Consul creatus.] De Salvidieno Ruso sermo est, qui Consul creatus (ait Dio XLVIII.)
 nondum Senator. Atque hoc est, quod ait ex equestri ordine. Proximus autem à Pompeio
 & Casare idco: quia illorum, quoque vterque ad hoc fastigium venit, priusquam in Cu-
 riam aut Senatum, nec post eos alius, ante hunc Salvidienum. Casarem porro accipies,
 Octavianum.

150. Aruntium Actium restituit reip.] Gentilitia duo nomina perperam
 iuncta. Scribes, Aruntium ac Titium. M. autem Titius Dioni nominatur, & Velleio
 bis infra.

151. Interfectoque legato Antonij.] Atqui ille se interfecerat. Florus:
 Saxa, ne veniret in potestatem, à gladio suo impetrauerat.

152. Speciosum per id tempus adiectum supplementum Campanæ
 coloniae. eius reditus erant publici, pro his longè vberiores reditus duo-
 decies HS. in Cretâ insulâ redditi.] Tota hac res explicata ab vno Dione, libro
 XLVIII. qui de hac ipsâ seditione, & eius placamentis: Οὕτως μὲν τότε τοὺς στρατιώτας κατέ-
 σπασε, καὶ τὸ μὲν ἀεγόμενον ἀντίχευ, τὸ δὲ χώραν ἢ πολλῶν ὕπερον αὐταῖς ἐδωκεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ ἐξήρκασεν
 ἢ ἐν τῷ δημοσίῳ τότε εἶνα, ἀεγόμενον ἀντίχευ, ἀλλοῦ τε καὶ τῶν Καμπανῶν, ὅτι ἐν τῇ Καπύῃ δικέντων
 συχίω (καὶ γὰρ ἐποίησαν ἢ πόλεις πολλῶν ἐδείτο) καὶ αὐτοῖς τὸ περὶ ὕδωρ τὸ ἰάλιον ὀνομασμένον, ὃ
 ἔχει καὶ τὰ μάλιστα διὰ πάντων πάλλον, τὴν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἢ καὶ νῦν ἐπὶ καρποῦται, ἀν-
 τὴν δέδωκε: Atque ita milites tunc quidem composuit: & argentum statim, agros non
 multò post iis dedit. Quoniam enim publici, qui tunc erant, non sufficiebant,
 etiam alios emit à Campanis illis qui Capuam incolunt, eosque multos. (multis
 enim colonis indigebat ea vrbs.) & ipsis tum aquâ Suliam, quâ maximè omnium
 gaudent, tum tertiam Cnosiam (Gnosiam melius: est, Gnosus in Cretâ:) quâ etiam
 nunc fruuntur, eorum loco dedit. Omnia hac quasi de industria scripta ad Velleij lu-
 cem: & quis scit si non à Dione istinc sumpta? Quod tamen hic scribitur: eius reditus erant
 publici, prauum est. Quid reditus ad rem presentem? nec eos sanè emit Casar, sed agros. In
 editione primâ: eius relictî erant publici. Certum habeo, eius reliqui: Id est, Capua re-
 liquos habebat agros publicos, qui nondum attributi, & qui non venerant in diuisionem. Hos
 (Dione palàm narrante) ab iis emit Casar.

153. Hoc M. Antonio acto illis legionibus.] Emendant, atque legioni-
 bus, ego, ac tot legionibus.

154. Cùm in omnia, & in omnibus vœnalis.] Nōne æquivalent, in om-
 nia vœnalem esse, & in omnibus? ego discrimen non video. Puto delendum posterius τὸ
 in, faciendumque, in omnia, & omnibus. Duo obiicit, vœnalem ad omne facinus ac fla-
 gitium fuisse, & sinè discrimine omnibus vœnalem. breuiter: Ad quæuis à quouis trahi
 auro potuisse.

155. Cùm Glaucum saltasset, in conuiuio refrigeratus ab Antonio,
 ob manifestarum rapinarum indicia.] Moneo distinctiunculam mutandam: sal-
 tasset in conuiuio, refrigeratus ab Antonio. Saltasse enim eum vult in conuiuio, non il-
 lic refrigeratum. Sed quid hoc verbi? significat intepuisse gratiam eius apud Antonium, &
 calorem illum amoris mutasse in fastidij frigus. Vtebantur & in re actionis siue recitationis hoc
 verbo. vt in Suetonij Claudio scriptum, cap. XLI. Cùm primùm frequenti auditorio
 commisisset, agrè perlegit, refrigeratus sæpe à semetipso. id est, frigore & fastidio
 sæpe affectus à sese. Rem enim ipsam, & teporem illum gratia siue amicitia, vocabant Fri-
 gus. Plinius lib. VTTI. epistol. XLV. Interim Paulo (recitanti) aliena deliratio aliquan-
 tū frigoris attulit. Fabius: Rusticitas, & rigor, & deformitas adferunt interim fri-
 gus. Sed propius ad Velleij mentem Seneca epistol. CXXIII. Votienus Montanus & ami-
 citiâ Tiberij notus & frigore. quem silicet Tiberius & ardentè amauit, & subitò
 d 3 fasti-

fastidiuit. Nec peccet, qui Horatium sic explicet:

— maiorum nequis amicus

Frigore te feriat.

etsi aliò quoque hoc commodè duci haud negem. Suetonij locum nouiter corrigo, Aug. cap. LXVI. Desiderauit & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspicione, & quòd Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se contulisset. Nam quis rigori hic locus? nec suspicio de eo esse potest, sed sensus. Scripsit verò frigoris: hac istà nostrà mente. eoq; inquit, secessit Agrippa, quòd alieniorem sibi Augustum suspicaretur, & præferri atque in gratià esse Marcellum. Terentij illud huc quoque fecerit: Nimirum hicc homines frigent. Atque omnino amor, ardor est: fastidium aut defautio, frigus.

156. Vigebat in hac parte milès atque Imperator, illà marcebant omnia: hinc reges firmissimi, illinc inopià affectissimi.] Torfit me olim, cum publice tegerem, hic locus: credo & illum, quisquis intente leget. An reges à Cæsare firmissimi, ab Antonio inopes & imbecilli? planissime contra est: nec dicam plurimi aut potentissimi, sed panè omnes reges ab isto steterunt. Palàm & verè ita Dio, Συμεμάχου, inquit, τὰ Ἀντωνίου οἱ τε βασιλεῖς καὶ οἱ δυνασταὶ πάντες, ὡς εἶπεν, οἱ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς τότε ἐκείνων ὄσον γειτνιώντες, οἱ μὲν αὐτοῖς, οἱ δὲ ἐτέρων: Commilitabant & auxiliabantur Antonio reges dynastæq; omnes, vt breuiter dicam, quicumque Romanum imperium, quod duobus iis tunc parebat, attingerent; alij ipsi coràm, alij per alios & submissos. Quinetiam in Plutarcho index, in quo nominatim reges Antonio adherentes recensentur, non solum Orientales plerique omnes, sed transmarini. Si voles, vide. At apud Cæsarem contra qui? neminem reperio: imò vix esse potuerunt. quia in illius partibus dumtaxat Italia, Illuricum, Gallia, Hispania, Africa, & insula interiecta. In iis autem omnibus regionibus qui tunc reges, nisi si forte in Africà? Ex eà ipsà Bocchū eripit nobis & transfert ad Antonium Plutarchus. Iure ergo, vt dixi, habebam. Quid autem est in re? Velleiàne adulatio, vii tunc censebam? minimè. nec in scriptore, sed in scripto culpa, quam detectam nunc tollo. Scripsit Velleius: hinc remiges. Vide μεταβολὴν! à sceptris venimus ad remos. Sic oportet. & docebunt te Plutarchus & Dio, Antonium hac parte maximè peccasse, quòd hiemem capris suis interposuerit: atque ita classis, quam paratam habuerat, valde viribus imminuerit. quoniam plerique remigum vel inopià aufugiebant, vel morbo peribant. Ita necessum habuit ex afflictissimà Græcià, ait Plutarchus, corripere viatores, agasones, mellores, adolescentulos; iisq; ægrè etiam impleuit naues. Ergo verè hic scriptum remiges fuisse inopià affectissimos (qua ipsa phrasis non aptè cadit in reges:) contra firmissimos Cæsari, recentes videlicet & bellis Siculis probè exercitatos.

157. Rex Amyntas meliora & vtiliora fecutus: nam de illis exemplis vitæ natura Dolabella ad Cæsarem.] Atrax & aperta plaga: cui leue adhuc fomentum. Est qui legat: Inde illius exemplo vir audax Dolabella. alius: inde illius exemplo maturè Dolabella. Vno verbo, nihil ad Bacchum. In autographo fuit (certè editio prima sic refert:) nam de illius exemplis vitæ natura Dolabella. Vide nostram medicinam: Nam Deillius exempli sui tenax, vt à Dolabellâ ad Cassium. Nihil iuueniliter iactamus, sed prima illa sagaciter & verè eruiimus de Q. Deillio, siue vt alij, Dellio: qui naturâ transfuga, & irrisus palàm illo æuo. In hac re & historià, transfugisse apertè scribit Plutarchus Q. Dellium historicum. Dio hoc amplius, ostendit cum Amyntâ illum fuisse: & paullo post de transfugio addit. Quod si est: nōne appositè hic quoque Amynta Velleiis eum subiungit? Sed cur aut eum exempli sui tenacem? ludit, & merito in hominem nusquam & numquam fidum, & cuius iamante nobilia al quot transfugia. Ecce Seneca patris verba: è quibus hoc quoque quod emendauimus à Dolabellâ ad Cassium, liquebit. Ille in Suasoriis: Bellissimam tamen rem dixit Deillius, quem Messalla Coruinus desertorem (melius & venustius scripti libri, defultorem) bellorum civilium vocat: quia à Dolabellâ ad Cassium, à Cassio dein transmisit ad Antonium, ab Antonio ad Cæsarem. Et de

Deillio

De illis quidem certum est: hoc de Dolabella sicui displicet, is legito: exempli sui tenax fuit & illo bello. Quod certe haud sperno. nam & editionibus quibusdam absunt illa verba, ad Cæsarem, & videntur omnino huc translata e tertiâ abhinc lineâ, transmisit ad Cæsarem. Ceterum utro modo cumq; leges, distinctiunculâ & parenthesi sic iuuabis: Rex Amyntas meliora & utiliora secutus (nam Deillius exempli sui tenax fuit & illo bello) virque clarissimus Cn. Domitius &c. Noto amplius, videri in fine periodi legendum: transmisere ad Cæsarem. quia textus omnino sermonis exigit Amyntam quoque comprehendere.

158. M. Lario.] Lurio est in Dione, & rectè.

159. Sosioque commissum.] Verius, Sossio. Plutarchus hæc omnia longè aliter, nec Sossium inter duces agnoscit. Dio verò etiam mortuum illum facit in leui pugna contra L. Tauresium: in quâ, superuentu Agrippæ, ipse & Tarcondimotus sint cæsi. Hoc paullo ante Actiacam pugnam. At ecce viuum eum iterum facit initio libri sequentis, & inter eos ponit quibus ignouerit Cæsar. Quid dicam nescio, nisi haud vnum Sossium fuisse.

160. Ut dubites suone an Cleopatrarum arbitrio.] Cur Rhenanum non audiverunt verissime emendantem, Viderit è suone? Nam in autographo erat, Videbit è suone. Phrasis nota, & crebra veteribus in reiectione aut contemptu.

161. Victoriæ suæ facturum fuerit triumphum.] Ineptè, triumphum. Idem autographum, modum. At quæ sequuntur hiulca & mutila sunt: nec vllum ingenium expleverit.

162. Mox diu clementiâ suâ luctatus Cæsar.] Velim, cum clementiâ.

163. Quippe vixit angusti clavi pæne contentus.] Alij, angusto clavo: rectè. Sed tò pæne an conuenit? Ille verò planissime contentus vixit, nec opus voculâ hæc imminuente vel ambigente. Magis ad Macenatis ingenium: benè contentus, vel, planè.

164. Nec minora consequi potuit, sed non tam concupiuit.] Sententiæ legi postulat: nec maiora consequi non potuit, sed nunquam concupiuit.

165. Seruilia Lepidi vxor.] Alqui nupta iuniori Lepido fuit Antonia, M. Antonij Triumviri filia: quod ita in Dionis XLIII. extremo libro leges. Scire licet igitur, illâ spre-tâ aut mortuâ, alteram superduxisse.

166. Cæsar autem reuersus in Italiam atque urbem occursum, quo favore omnium hominum, ætatum, ordinum exceptus sit.] Alterutrum scribe, siue: Cæsaris autem reuersi in Italiam a. v. occursum, siue: Cæsara reuersus i. l. a. urbem, quo occursum, quo favore. Notat autem Dio ad hanc rem, Decretum à Senatu, ut ei urbem ingredienti virgines Vestæ, Senatus populûsque cum coniugibus ac liberis occurreret. Libro LI.

167. Pacatusque victoriis terrarum orbis.] Nec incommodè, peragratusq;.

168. Scriptorem fatigans.] Legendum, fatigent.

169. Oculis animisque subieccimus.] Subiiciemus res ipsa vult. Dicit enim, non dixit.

170. Coalescentibusque reip. membris, & coram altero, quæ tam longa armorum series lacerauerat.] Tria hæc verba, & coram altero, Aldus tollit, atque alij illo duce. Nec nego sententiam absque iis probam esse: vnde tamen sic frustra irrepserint? Mutari melius videatur: & curante eo quæ tam longa: Nempe Augusto salutarem curam & medicinam adhibente reip. lacera.

171. Dalmatia xx. & cc. rebellis.] Obscurum, siue mutilum est: & intellege, annos, aut adde. Hoc sanè vult, annos CCXX. medios esse à quo tempore vinci Dalmatia cepit ad nunc victam. Primum autem bellum in Illuros & Dalmatas fuit sub Teutâ eorum reginâ: anno DXXXIV. Postremum nunc cum victi & domiti ductu Tiberij, auspiciis Augusti, anno DCCXLIII. Facilis supputatio.

172. Contumelioso xx. annorum bello sub duce Viriatho.] Qui plurimum nup. exarunt, annos fecerunt XIII. belli Viriathini: ut Lini epitoma, & Florus. At Appia-

Appianus, annis dumtaxat octo id bellum gestum aperte scribit. Aperte inquam, atque etiam exacte. Nam ille numerat ab anno DCVI. quo proprie id coepit: Livijs & Florijs ab anno DCI. quo Lusitani rebellant, non tamen Viriatho duce. Sed quia connexa bella fuerunt, confundunt. Quorsum haec? ut praelargum falsumque esse Velleianum numerum constet, & parte altera truncandum. Contumelioso x. annorum bello, legito: & Iustinum auctorem habeto. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus, praeter Viriathum, fuit: qui annos decem Romanos varia victoria fatigavit.

173. Ut per quinquennium diiudicari non potuerit.] Atqui octo annos bellum hoc Sertorio duce gestum, & octavo ipso casus. An ergo octennium hic legimus? An vult priores quinque annos ambiguos, reliquos non sic fuisse?

174. Ut ei Praetura continuaret.] Non quia bis Praetor: sed hoc modo vult, continuasse eum & iunxisse Praeturae Aedilitati. Opus enim interuallo annorum erat a magistratu ad magistratum: Egnatius id neglexit. Ipse Velleius ita interpretatur pagina sequens ait: Praeturae Aedilitati iunxisse. Dio idem indicat lib. LIII.

175. Regnum eius Artavasdi tradidit.] Consensu aliter Romani exteriorque scriptores. Omnes Tigrani regnum datum a Tiberio asserunt, non Artavasdi: Tacitus, Suetonius, Dio, Iosephus. Nostra, si vis, ad I. Annal. vide. Ergo Velleius solus hoc nesciuit, aut melius sciuit? durum dicere. & certe in rebus Tiberij sui, tam recenti memoria, faede errasse Velleium piacularis sit culpa. Mihi sedet mutilum defectumque locum esse (nonne multa in hoc libello?) & fuisse antea: regnum eius Artavasdi ereptum, Tigrani tradidit. aut tale in hunc sensum. Nam etsi Tacitus & Iosephus Artaxiam regno deiectum volunt, non Artavasdem: tamen pro Velleij hac descriptione etiam Dio sit, qui lib. LIII. in actis anni DCCXXXIII. disertè scribit Tiberium missum ut Artabazen (idem ille cum Artavasde) regno pelleret, & Tigranem ei imponeret.

176. Cuius rex quoque Parthorum.] Puto, cum rex.

177. Plancus timere deberet, ne quidquam obicere posset adolescentibus.] Argutius & verius: timere deberet. nec quidquam. Periodum totam vide.

178. Subinde bellum Pannonicum, quod incohatu Agrippa, Marcoque Vinicio auctore tuo eos.] Verba & notatio quae viros doctos late induxit in errorem. Nam censent ij qui Fastos nobis industrie & perite collegerunt (Sigonium & Onufrium me dicere palam est): censent inquam, Agrippam Vipsanum quartum fuisse consulem; atque ita adnotant, alter in anno DCCXXXIII. alter DCCXXXV. Quinetiam mirantur in Lapide Colotiano, ubi accurata recensio suffectorum Consulium, Vinicium poni, neglegi aut non exprimi Agrippam. Ego illos ab errore non reuocabo (abierunt in communem locum) sed lectori caueo & inclamo ne cum iis erret. Non fuit hoc anno aut alio M. Agrippa quartum Consul. Tertium ille consulatum non transcendit. Quo teste? ipso Velleio supra, ubi de Agrippa laudibus: Quem usque in tertium Consulatum amicitia Principis euexerat. Nonne maius aliquid esset, si in quartum: & Velleius hoc neglegat aut omittat? Quin testes Fastos veteres & memorias omnes aduoco: nusquam Agrippa nisi tertium consul. Ita & Martialis aperte, libro VII. Epigr. LXVI.

Felix purpura, tertiusque Consul.

Pompeio dederit licet Senatus,

Et Caesar genero sacros honores,

Quorum pacificus ter ampliauit

Ianus nomina.

Quae ad ternos Agrippa consulatus spectant: & licet interpretes non ultra errent. Tertium igitur Consul, non quartum. Atqui Velleius hic clare. Numquam ipse, numquam. Librarianus erravit, cum ille scripserit: quod * incohatum ab Agrippa, Marco Vinicio auctore tuo Consule. Hoc dicit. Agrippam missum ad hoc bellum, eumque id primum administrasse, illo anno quo * Vinicij auctore Consul. Nonne haec clara, & quod dicitur, Solis radio scripta? ite nebula, & locum date huic luci. Colotianum marmor, quod fallere non potest, Consules hos ita digere:

C. SEN-

* Postu & legeret incohatum Agrippae.

* Ita etiam infra vnicum Consulem citat: Patre tuo P. Vinicio Consule Ti. Nero reuer-

sus.

C. SENTIVS SATURNINVS Q. L. V. cretius Vispillo
SVF. M. VINVCIVS. P. F.

nec collegam vllum Vinucio adiungit: quāne solus fuit? an potius, quia cum Q. Lucretio Vespillone? quem ex *Dione disco serius paullo electum, & cum Saturninus aliquantisper solus in Consulatu fuisse. merito igitur diutius etiam eundem gessit. Sed quidquid huius rei sit (nec est tanti:) credetne aliquis M. Agrippam, illum generum Augusti, illum Tribunicia potestate praeditum, inter suffectos consules fuisse, & quidem post Sentium & Vinucium? non qui res moresq; antiquos nouerit.

179. Tot tantarumq; virtutum, quot & quantas natura mortalis recipit, vel industria percipit.] Ego omnino mauelim: industria perficit. Nam semina quadam & igniculi virtutum in nobis sunt, quos elicit industria & ad frugem maturitatemq; perducit. Quinctilianus eo sensu: Virtus etsi quosdam impetus à naturâ sumit, tamen perficienda doctrinâ est.

180. Visendi eius gratiâ ad quem conuenientes.] Nos olim restitimus, in Epistolicis lib. III. cap. VIII. Aiunt pendulam sic sententiam esse. mihi non videtur, nec muto.

181. Sc. & Gallo Caninio COSS.] Id fuit anno vrbs DECLII. Dio tamē Cassius valde ab hoc calculo abit, qui relegatam Iuliam cōmemorat anno DCCXLVIII. C. Antistio Vetere, P. Lelio Balbo COSS. Sed moueo iuuentutem manifestum illi cōturbatum defectumq; historia esse. Postea quidē annotatur ab interprete: ac hic debebat ante Frumentationes & Naumachia ludos. E Velleio discitur etiam è Macrobio, non fallaci argumento. Ille II. Saturn. indicat Iuliam hanc pessimam simul & argutissimam feminarum, tunc cum pulsa à patre fuit, egisse annum circiter trigesimum octauum. At qui nata ea (ex Dione didici) anno vrbs DCCXV. Ergo ad hunc annum DECLII. iusti intercedunt, vt Macrobius voluit, anni XXXVIII.

182. Vtriusq; ordinis viri, quasi cuiuslibet vxore violatâ, pœnas pendere.] Non culpo. nempe relegati ipsi aut pulsi, quæ pœna Iulia de adulteriis. Tamē Tacitus aliter longè adstruit III. Annal. Vt valida, inquit, D. Augusto in remp. fortuna, ita domi improspera fuit, ob impudicitiam filiæ ac neptis, quas vrbe depulit, adulescentiumq; earum morte aut fugâ puniuit. Nam culpam inter viros ac fœminas vulgertam, graui nomine lesarum religionum ac violatæ maiestatis appellando, clementiam maiorū suarq; ipse leges egrediebatur. Sed vterq; ad spectu aliquo verus. Velleius, si relegationem intueare istorum quos nominat; Tacitus, si mortem aut exsilium quorundam.

183. Voluntarij exsilij permansit comes.] Lego, Voluntaria. Non enim ipsius Iulia exsilium voluntarium; indictum planè & coactum: sed huius Scriboniæ, quam pietas filia comitem dedit.

184. Antè aliis prouinciis ad sidendum obitis.] Lego, ad visendum obitis.

185. Conuento prius Ti. Nerone, cui omnem honorem vt superiori habuit.] An Velleius ita scripserit, Principi suo, vt saepe seruiens, nescio: contra scripsit planissimè Dio, libro LV. Τὸ δὲ Γαίῳ σαλέντῳ ἔς τὸν ὄρος Ἀρμενίῳ πόλει, ὃ Τιβέριος ἔς Χίον ἐλάδων, αὐτὸν ἐδράπασε: Caio misso ad bellum Armeniacum, Tiberius Chium traiciens ipsum coluit & veneratus est. Idem Zonaras. Nec sanè Caius illi se dedit, vt superbia & fortuna adolescentuli fuit: idq; Suetonius clarè indicat, Tib. cap. XII. Priuignum Caium Orienti praepositum, cum visendi gratiâ traiecisset Samum (Chium dixit Dio) alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lollij. Et omnino abiectior tunc de spectiorq; fors Tiberij, tantum non exsulis: vt fortasse Velleius scripserit, qui omnè. Tamen, vt dixi, adulatio familiare scriptori meo in huius aui rebus vitiū, facile defederit quod vulgatur.

186. Cum rege Parthorum iuvene excelsissimæ insulæ.] Consensu emendant: iuvene excelsissimo, in insulâ. De insulâ rectè. de iuvene, cur tam in cōspectu? Phraates enim hoc tempore Parthorum rex, & cum eo colloquium. Ergo ille iuuenis? imò annorum & regni vetus. Ille est, qui bellum cum M. Antonio gessit, ille qui obsides liberos ad Augustum ante annos aliquot misit. Emēda verissimè: iuuenis excelsissimus. Hoc dicit, cum summo rege in colloquū coisse summum iuuenem (is est Caius) & ad speram imperij ab Augusto destinatum.

*In his
huius anni
DXXXV.

*Plurima
annorum res
perierunt.

187. Per Parthum indicata, Cæsaris ira euulgauit.] Male, nec quidquam per iracundiam hic Casar. Editio prima: Cæsaris iam euulgauit. Feci iam pridem (in Epistolicis lib. 3. cap. 8.) indicata Cæsari, fama vulgavit. In re arcana & cui non ipse arbiter, nisi famam auctorem dare callide & caute Velleius voluit.

188. In vrbe Lyciæ, Limyram nominant, morbo obiit.] Clare & distincte Velleius in Lycia obiisse Caium vult, vrbe quoque expressa. Et Limyrum quidem fluvium, Limyram urbem, in Lyciâ Ptolomæus collocat: qua in Stephano Lamyra scripta. In eadem cum Velleio sententiâ Suetonius: Caium & Lycium in duodeuiginti mēsiū spatio amisit ambos: Caio in Lyciâ, Lucio Massiliæ defunctis. Etiam Ioh. Zonaras, qui à Dione vt solet (nam ipse Dio hac parte mutilus) hausit: Ο ἵ Γαίος ἔς Λυκίαν ἐν ὀλίκῃ διὰ πῦρ πῶλεσεν, ἐνθα δὲ καὶ μετήλλαξε: Ipse Caius in Lyciam onerariâ nauī prouectus est, vbi & obiit. Hoc isti censent, probi, fidi, & talium curiosi scriptores. Tamen ecce qui dissentiunt (miramur in fato illustris iuuenis) & in Syriâ obiisse volunt. Grande autem, ne nescias, inter Lyciam & Syriam interuallum, & Pamphylia ac Cilicia tota interiecta. Seneca pater, qui ipse illius eui: Cū mortuo in Syriâ C. Cæsare, codicillo questus esset Augustus. Florus pariter: Massiliæ Lycius morbo soluitur: in Syriâ (ita omnes scripti libri) Caius ex vulnere. Etiam Festus Rufus: Caius vulneratus, reuersus in Syriam obiit. Quid dicemus? inclinabā ad priores: sed reuocat Bellonij, viri fidi & industrii, vt mihi videtur, observatio, qui narrat lib. II. Urbē Hamam esse, Arabibus Hamzam, Latinis olim Emesam vel Emisam, iuxta quam sepulchrū sit δίσκοι, in modum quadrangulæ Pyramidis fastigiatum, valido cæmento exstructum: in quo C. Cæsaris epitaphium Græcis characteribus inscriptum legatur. Si ita est: (& vtinam expressisset ipsum scriptum!) quis ambiget quin ad hunc C. Cæsarem pertinuerit? atque ita firma probaq; sit altera sententia: quia Emesa illa citra controuersiam Syriæ in Phœnice vrbs est.

189. Ante vtriusque horum obitum, patre tuo P. Vinicio Consule, Ti. Nero reuersus Rhodo.] Id ipsum Suetonius adfirmat cap. XIII. & XV. in Tiberio: atque adeo rediisse illum Caio permittente. Quomodo igitur Dio verus? qui sic libro IV. Σωίβη ἢ ἄδριος ἔξ ταύτων καὶ τῆς Τιβέριον ἐν Ρόδῳ ἀπικέσθαι, Λυκίᾳ καὶ Γαίῳ τελευτήσαντων: Accidit post ista statim, vt Tiberius Rhodo rediret, Lucio & Caio defunctis. Profecto hac falsa, etiam ipso Dione arguente. Si post ista statim redijt Tiberius: (id est, post ingressum Caij in Armeniam, & renouata fœdera cum Partho. ita narrat.) quomodo Lucius & Caius iam defuncti? Nam Caius certè aliquanto post laesus, & post vulnus quoque diutule superuixit. Puto negationem è Dionis textu excidisse, scribendumq;: Λυκίᾳ καὶ Γαίῳ τελευτήσαντων. siue voles, ἐδέκτο. Confirmat, quod Zonaras quoque (assecta aut exscriptor fere Dionis) significat Tiberium rediisse ante vtriusque obitum.

190. Id vnum dixisse iuuat quàm ille omnibus fuerit carus.] Duo verba, iuuat, & carus, nulla fuerunt in autographo quo vsus Rhenanus: ipse fatetur indidisse. Tentabam igitur legere: Id vnum dixero, quàm ille omnia omnibus fuerit. Prouerbialis loquendi modus, in gratiosis, aut qui apud aliquem possunt. Demosthenes in Philip. Πᾶν ἐκεῖν & ἢν αὐτοῖς. Diogenes Laërtius in Hipparchiâ: Ἀλλὰ πάντα ἦν Κράτης αὐτῆ. Lucianus: Καὶ οἱ πάντα κόμῳ αὐτοῦ. Idem: Καὶ σωτῆρ, καὶ ἀεργῆτης, καὶ πάντα ἐγὼ. Varro: Hic enim omnia erat idem Sacerdos, idem Parochus, idem Senatus, idem Populi caput.

191. Antè meritis ac viribus, quàm nomine Cæsarem.] Superbius videtur. An vires imperatoria Tiberio ante imperium? dici aliquid possit, sed malim ego: meritis ac virtutibus.

192. Trāsitus Visurgis.] Apud Dionē in hac re narrat à mēdij: Τιβέριος μέχρι τῆς ποταμῆς ὑπὸ τῆς Εὐρύχου, καὶ τῆς ἑξῆς Ἀλαίᾳ προσεχώρησεν: Tiberius vsq; ad flumē primū Erygrū, deinde ad Albim progressus est. Scribe, ἑξ ὀνομασίας, reductā syllabā à vocali priori.

193. Pietas sua Cæsarem, pænè obstructis hieme Alpibus in urbem traxit, ad tutelam imperij: eum veris initio reduxit in Germaniam.] Melius & concinnius: in urbem traxit: at tutela imperij eum veris. Pietas in vtrūmq; parentem &

tem & desiderium videndi duxit eum in Italiam: tutela imperij (quod defendendum ei contra barbaros) reduxit in Germaniam.

194. Ad caput Iulæ fluminis.] Feci Lupiæ pridem. Perseuero: nisi si Iulij faciendum, quasi in honorem C. Iulij Octauiani flumen sic nouiter appellatum.

195. Ab inaudito atque incognito antè mari.] Nego. Drusus frater eius iam ante nauisauerat.

196. Nostra quidem, inquit, furit iuuentus.] Adulatoria oratio & inepta, nec pro indole aut ferocia Germanicâ. Est qui legat, fugit iuuentus: malè, malè. Imò verò fure illam vult, nec esse suæ mentis quæ cum diu belligeretur.

197. Nihil erat iam in Germaniâ quod vinci posset, præter gentem Marcomannorum.] O vanitatem! Sed hæc & plura magnificè, imò seruiliter, Velleius narrat, in Tiberij sui laudes. Αλλ' ἐγὼ εἰς πῖδός μιν.

198. Excita sedibus suis atque in inferiora refugiens.] Verius, interiora. Loca magis interna petierunt & disita a limite Romano.

199. Legiones Boiohæmum.] Sententia ἀπλῆς. Addendum videatur: Boiohæmum duceret.

200. Saturninum admoueri placuerat. pænè æquali diuisæ intervallo.] Lego, admoneri, certiore nempe reddi de suo aduentu. Sequentia etiam sic explam: placuerat. cuius copiæ pænè æquali.

201. Pars in Macedoniam eruperat.] In autographo: Macedoniam effugerat. Faciendum: Pars se in Macedoniam effuderat.

202. Proxima duobus Batonibus ac Pinneti ducibus auctoritas erat.] A quibus Proxima? nemo enim ante istos. Ad Maroboduum refers? frustra: non ille mixtus huic bello. Alterutrum. aut Prima duobus, scribito: aut à Pinnete. nempe ut isti proximo loco post Pinnetem. Qui autem Batoni hæc fecerunt, peccarunt. Nam duo Batones in hoc bello, quod Dio extremo libro LVI. te docebit.

203. Itaq; ut præsidium militum resp. ab Augusto ducem in bellum poposcit Tiberium.] Non probo ducem præsidium militum esse, magis regimen. Scripsit Velleius: præsidium vltimum. Velut ad extremum auxilium, inquit, & ad sacram anchoram, decursum ad Tiberium: & ille dux de postulat in graui grandiq; hoc bello. Nec Velleiana tantum adulatiuncula est: ipse Augustus, Suetonio teste, Tiberium epistolis aliquot, ut peritissimum rei militaris, utque vnicum populi R. præsidium prosequitur. Habes ipsum istud elogium.

204. Necdum Senator æquatus Senatoribus, & iam designatis Tribunis plebis, partem exercitus ab vrbe perduxit.] Emendant & ita edunt: etiam designatus Tribunus plebis. non pro Velleij mente. Vulgata retinenda est: quæ hoc vult, sese æquatam Senatoribus, id est Tribunis designatis, nondum Senatorem. Quæ in re? quod præfuerit copiis, æquè ac Tribuni; earumq; partem duxerit ad Tiberium. Nam Tribuni hoc tempore eligi non poterant nisi è Senatu. Vide sodes, (& adde hunc ipsum locum opportunè) quæ notauit II. Elector. cap. XIII.

205. Furentes eorum vires vniuersas euasimus artibus.] Editio primitiua, partibus bene: sed velim etiam, inuasimus, magis ex dignitate Romanâ. Nec enim effugisse aut elapsam Tiberium vult copiis partitis: sed magis, inuasisse grandes illas copias & carpsisse per partes.

206. Pars exercitus eorum proposita ipsi duci.] Malo, opposita. Hostiles copia bipartita. pars vna Tiberio ipsi resistere debebat: pars altera legatis.

207. Neque instantem sustinere, neque facientibus copiam pugnantibus. Lego: neque aut fac. In eadem: dirigentibusque etiam. quod omnino amplector: & dirigere positum est ἀνατάσσας. Dirigere, est aciem in ordines disponere. Sed & velim, instantes sustinere, numero plurimum, ut ad Romanos referatur.

208. Sed Romana virtus militis plus eo tempore vindicatum gloria, quàm ducibus reliquit.] *Palàm verum: Romana virtus militibus. Causa victoria milites maximè fuere, cum duces parum explorato profecti incidissent in hostes.*

209. Qui multum amore Imperatoris sui crepantes.] *Non capio, nec pura censeo. Quid si, properantes, pro crepantes? Quid si etiam, vltum? vt velit festinasse ad vindictam, & ad detergendam ignominiam à regis acceptam.*

210. Non incruentis centurionibus, quibus etiam primi ordines cecidere.] *Editio vet. quinetiam primi ordines. haud improbo sensu. Tamen velim: qui etiam primi ordinis. Vult enim Centuriones aliquot primorum ordinum cecidisse.*

211. Cōtractis in vna castra decē legionibus, LXX. amplius cohortibus, XIV. sed pluribus quàm decē veteranorū millibus.] *Desiderari vocē censeo, & scribo: XIV. alis, & pluribus quàm. Valde enim probabile de equitum etiam numero dixisse.*

212. Batonemq. & Pinetem excelsissimos duces, captum alterum, alterum deditum.] *In veteri est: captum alterum à se deditum. Suspicio fuisse: captum alterum, alterum à se deditum. Nam Bato sponte venisse ad Tiberium videtur, & se dedidisse. Vide Dionem LV. sub finem.*

213. Omnibus copiis à Cæsare M. Lepidus præfectus est, vir nominis ac fortunæ eorum proximus.] *Omnino, à Cæsaribus. Sic supra: Legati quos ad Cæsares mittebat. Nam & Tiberius iam in hoc nomen venerat, adoptatus ab Augusto & imperij consors. Sed cur Lepidus hic nominis (sue nomini) ac fortunæ eorum proximus? Puto, quia à Sullâ & Pompeio genus ducebat, qui ipsi quasi Principes in re Romanâ. Tacitus docet IIII. Annal. de Lepidâ: Cui super Æmiliorum decus, inquit, L. Sulla ac Cn. Pompeius proavi erant, defendente ream Manio Lepido fratre. Et vide ne hic sit iste ipse Manius, atque ita pranomen in Velleio mutandum.*

214. Amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donauerat.] *Velim, donorum. Mox de eodem fratre & se: Quem (triumphum) mihi fratris meo inter præcipuos præcipuisque donis adornatos viros comitari contigit. Notus mos triumphorum, in quibus corona, torques, falera, bello meritis dari solebant. Si tamen honores tenes: capere possis Triumphales.*

215. Nam & Seianus vir antiquissimi moris.] *Suppositum nomen est, & prima editio refert: Nam & etiam antiquissimi. In Seianum certè hac non conueniunt, qui equestri loco, prouincias aut exercitus non rexit. Tacitus te docebit lib. IV. Annal. vbi vita & facta viri. An'ne, Nam & Iunius? Causa suspicionis ex loco Velleij *infra, vbi Iunium Bla-sum in Illyrico celeberrimâ militiâ fuisse ait, cum imperio in summâ pace & quiete continuissè. Et interferit, vt prædiximus. Vbi autem de Iunio aut Illyrico aliquid prædictum, nisi si hic? Adde, quod in eum conuenit Africa præfectura, cuius hic quoque mentio. Turbat tamen, quod ait eum defectum materiâ adipiscendi triumphalia: nisi si hoc adstringis ad Germaniam & Illyricum tantum. Nam ex Africâ certè ea rettulit.*

216. Ne occupato duce, & causa persona moram exigit.] *Mutilum est. Videtur fuisse: ne occupato duce scuiret. Sed causa & persona moram exigit.*

217. Quod, nisi expertus, vix credebat.] *Facito, credat.*

218. Per Segesten indicatur: sed præualebant iam fata consiliis.] *Negat editio vetus hac germana. Illâ est: indicatur postulabat etiam fata. An tale aliquid fuit? indicatur, qui vinciri postulabat etiam. Nam apud Tacitum Segestes ipse ita narrat: Dilatus segnitiâ ducis, vt me & Arminium & conscios vinciret flagitavi. An potius sic? indicatur. Obstabant sed iam fata. Nam hac talia sæpe per p. litteram scribebant aut sculpebant (lapides docent) Opstare, Opsides, Opsitæ: atque hinc librarij error.*

219. Vt plerumque qui fortunam mutaturus est, consilia corrumpat.] *Alta sapientia gnome. quam sic conceperis ex editione veteri: vt plerumque fortunam mutaturus Deus, consilia corrumpat. Nam in eâ rō est, nullum est: eiuq. loco, Deus. Hac causâ etiam illud qui delendum censui, natum ex repetitione.*

220. Paterni auitique exempli successor se ipse transfixit.] De patre Sex. Quinctilij habes supra in bello Philippensi : Varus Quinctilius cum se insignibus honorum velauisset, liberti manu interfectus est. De auo, non tam obuium. Reperio tamen apud Casarem 1. Ciuil. Sex. Quinctilium Varum Quaestorem L. Domitij fuisse Corfinij. vt probabile sit eum sic periisse in Pharsalia, aut in Africa.

221. Arminio territo, quem arguisse pater & patria contenti erant.] In vet. Arma interfecti quem. Stabilis manet nostra olim-emendatio: Arma infert, que arcuisse. Rhenum, inquit, transgreditur, & vltro petit in suis sedibus Arminium, quem arcuisse à nostris abunde satis habebat Augustus & ciues.

222. Hereditatēq. excisi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditā.] Imò, valuerit. id est, quantum in ipso fuit, opibus scilicet, pecuniāq. quā repperit, in se trāslatā.

223. Calvus Cælius, vetustate familiæ suæ dignissimus.] Ex vestigijs autographi: Calvus Cælius, ac vetustate f. l. dignissimi.

224. Inter seuerā præcipuè nostrorum vltionē.] Vellem: præcipuè auctori.

225. Poena in malos fera, sed aliqua.] Fortasse: sed æqua.

226. Vt D. Augustus M. Agrippā, & maximè ab eo, Statilio Tauro.] Ferri intellegiq. potest: ego tamen Μαρτύριαι, ἂν ἐν θυμῷ

Αδελφῶν Καίλων.

& puto fuisse: M. Agrippā, & Maximo Fabio. Notus vel è * Tacito est Fabius Maximus, * Vide not. Strū Com. lib. 1. An. qui inter fidos Augusti amicos, & conscios arcanorum. At enim, inquiet aliquis, ille nobilis: hic de nouis hominibus sermo. Ouidius quidem, fateor, nobilem eum fecit, sed nescio an historicā fide: nec putem fuisse è priscis illis Fabiis.

227. M. Catonem nouum etiam Tusculo vrbis inquilinum.] Scribe: nouum & à Tusculo.

228. Et qui M. Fulvio tantum tribuere, vt pænè assentatione suā, quibus vellet, principatus conciliaret.] Quis verò iste M. Fuluius? Primum, nec gens Fulvia inter nouas est, vetus, & multā copiā honorum: nec in eā quisquam, in quem tam inuidiosa potentia elogium conueniat. Verè & auidè corrigo: M. Tullio. Omnino, nostra illa Romanī Suada est, in quam hæc omnia cadunt. Ille nouus, quod ipse aliq. testantur: ille potens, & caelesti suā linguā Senatus populiq. rector. Assensione suā (ita verius, quàm assentatione: nisi præfers, assentatione) prouincias, exercitus, & tantum non regna dedit: Cæsar ipse & Pompeius testes. quorum illi Gallias prorogauit, hunc ad Piraticum bellum misit. Denique iam palam Regnare in iudicijs, in concionibus dicebatur: atque adeò inimici obiiciebant, * Tertium peregrinum Romæ esse regem. In M. Antonium etiam quæ fecerit, di-

* Orat. pro Sulla.

xerit, & quomodo habenas reip. tenuerit, scimus.

229. Confortisq. eiusdem imperij euocauit.] Edit. vet. vox inseritur: imperij formam euocauit. Facio ex eā, Romam. Atque ita res est.

230. Vt Senator & iudex, non vt Princeps, & causas pressius audit?] Hæc scribere: etiam causas præsens audit? Nam ita fecit. Suetonius de eo: Magistratibus pro Tribunali cognoscentibus plerumque offerebat se consiliarium, assidebatque mistim, vel ex aduerso in parte primori.

231. Apud aures deorum de his queri.] Acutius, de diis queri. Si fas est, inquit, hominem apud deos, deos accusare. Et ita sanè facit, queriturq. quod dii à calamitatibus immunem eximitumq. non habuerint Tiberium, ipsum quoque scilicet futurum diuum.

232. Auctor ac stator Romani nominis Gradiue Mars.] Magis probem, stator Romani nominis. Genitor enim & pater Romanorum Mars, quia Romulum seuisse dictus.

233. Protegite hunc statum, hæc pacem: eiq. functo longissimā statione mortali.] Vox deest, quam fidenter repono: Hanc pacem, hunc Principem: eique functo. Ad Principem enim certè pertinent, quæ adtexit. Tu vere, tu magne, tu vne Deus, Europa aliquando salutarem pacem, & eius amantes Principes dato.

VARIANTES LECTIONES IN VELLEIO.

TYPOGRAPHVS LECTORI S.

N tibi, beniuole Lector, Notas aliquot in C. Velleium, partim ab Aldo & Scegkio annotatas; partim ex docentis LIPSII ore exceptas: quas ille aut ab aliis animaduersas, aut rei leuioris, in Animaduersionibus suis non ponendas duxit. Eas mihi adiungere hoc tempore visum fuit, tum quia Textum Aldi expressimus parum vbique correctum, tum vt quisque iudicio suo vti possit in eligendo. Tuum est interim nostram vtilitati vestrae studendi voluntatem bene interpretari.

AD LIBRVM PRIMVM.

- PAG. 11. **C**V M sociâ consiliorum omnium sorore Electrâ.] *Vocula cum abest à Lib. vet. Legendum igitur censebat Lipsius, consciâ. Pactæ eius.] Non vt Aldus, pactæ ei. Pacta enim eius, eo modo hic dicitur, quo sponsa eius. Nonium vide.*
 Penthelus & Tisamenus.] *Scrib. cum Græcis, Penthilus. Teminus, Cresphontes.] Ex ij, dem Græci, Temenus.*
- PAG. 12. Quod cùm alij faciant, Tragici frequentissimè faciunt.] *Delendum illud alterum faciunt, tamquam additiciu.*
 Paulo antè Haletes.] *Adrianus Iunius Animaduersorum lib. 6. cap. 25. Aletes sine aspiratione scribendum docet.*
 Orti, vt prædiximus, Atticis.] *Ante lineas aliquot dixit. Itaque vix dubium quin hic glossema sit illud, vt prædiximus. Quæ voces sepiissimè toto hoc opere reperiuntur, & ob id meritissimè Lipsio sunt suspectæ.*
 Magna vis Græcæ iuuentutis.] *Rhenan. Græciæ iuuentutis. quod probat Scegkius. Pharam.] Lipsius, Parum.*
- PAG. 13. Quod sæpe illud vsurpat . . . . . hoc enim.] *Lacunam hanc suppleuit Fuluius Ursinus hemistichio illo, quod ter in Iliade vsurpat Hæmerus Οἷοι υἱὸς Ἐποτοῖ ἐσσι*
 Mollitiis florentem.] *Editio Rhenani fluentem. eleganter.*
 Pharnaces Medus.] *Emendandum ex Strabone, Athenæo & Orosio, Aruaces, censet Lipsius. Arbaces Iustino nominatur. quo modo hic legèdum opinatur Fabricius & Bongarsius.*
 Ante annos v. & l. x.] *Dissentit à Liuiio, Virgilio & aliis, qui Carthaginem ante Æneæ aduentum in Italiam, conditam tradiderunt: idq̄, vt Aldus opinatur, verius.*
 Caranus.] *Rhenanus Toranus: contra historie fidem. Scegkius.*
 Æmilius Sura.] *Petrus Delbenius existimat hæc annotata esse à diligenti lectore, & hinc in textum irrepsisse, ad hæc verba, Inter hoc. Lipsius addit amplius, at textum esse vsq; ad verba, Huius temporis. Quia non faciunt ad contextum aut seriem Velleianam.*

Adex-

Ad exercitandam corporis animique virtutem.] *Vetus editio: Ad excitandam.*
 Anni sunt D C C L X X I I.] *Rhenani editio D C C C C L X X X L. Corrupte.* PAG. 14.
 Annis C D X X X V I I.] *Scegkius malit C D X X X I I.*
 Quamquam, iam Asylo facto.] *Planius commodiusq; Aldus, quam, iam Asylo f.*
 In societatem suam perduceret.] *Lipsius scrib. censer, perduxerit.*
 In eâ mortem obierat.] *Albertus Burreus notat in ms. esse: in eâ morte obierat.*
Hinc Scegkius In eo Marte obierat.
 Erario contulerit.] *Lipsius malit, intulerit.*
 Olympicum inchoavit.] *Melior lectio Olympicum. Quam probat Frid. Sylburgius.*
Vel ut alij, Olympium.
 Tum regem Syriæ.] *Leg. Rex. ex Iustin. lib. 34. & Liviõ lib. 45. Quod & Aldus vi-*
dit, & Scegkius edidit.
 Alterum ex iis quos in familiâ retinuerat.] *Aldus legi vult ex duobus: quasi ex I I.*
factum sit, iis. Quod & Sylburgio placet. PAG. 15.
 Cùm pars magna.] *Ald. cuius pars. m.*
 Tracta erat.] *Idem fracta.*
 Ita eodem tempore P. Scipio.] *Dua hæ voces eodem tempore à glossemate sunt;*
itaque delenda. PAG. 16.
 Aut dixit, ac sensit.] *Aldus legit, aut sensit.*
 Annis D C L X V I I.] *Abit à se Velleius, si scriptura sincera. supra enim monuit Cartha-*
ginem L X V. annis ante urbem, conditam. Igitur exactius constaret cum Eutropio, qui D C-
L X X. annos exprimit. Scegkius.
 M. Manlio C o s.] *Car. Sigonius & Aldus M/*
 Nam militarium & caussæ & auctores.] *Vet. lib. caussa.*
 Sutrium deducta colonia est.] *Car. Sigonius dubitat an è Liviõ scrib. hinc Satricum.* PAG. 17.
 Et post annum Setia.] *Melius Setia, cum Aldo.*
 Tarracinam deducta colonia.] *Scrib. cum Lipsio Tarracina.*
 At quintum Fabio, Q. Decio Mure quartum C o s.] *Lips. at Q. Fabio v. id est*
quintum. & Decio Mure, non Q. Decio M. quoniam pranomen ei Pub. fuit. Rhenan.
edidit: Ad quintum Fabioque Decio Mure. Vnde coniicit Burreus: At quintum
Fabio, Q. Decio Mure. Quem bene reprehendit Scegkius.
 Ante annos fermè C C C X X.] *Verior supputatio C C C X I I X. & paullo post pro*
Cossam malim Cossam.
 Abhinc annos fermè CCC.] *Iure hinc illud fermè repetit, cùm desint tres anni ad id-*
stum numerum CCC. supplendum.
 Postque X X I I. annos.] *Aldus secutus Sigonium legit X V I I.*
 Fregellæque.] *Car. Sigonius Fregenæque.*
 Qui Sallues apud Aquas.] *Gryphij lib. Salyes. Aldus Manutius Salyes legit.*
 Fermè C L V I I.] *Emenda cum Lipsio, C L I I.*
 Ut prædiximus.] *Nec dixit, nec opportunitatem dicendi vllam supra habuit.*
 Annos circiter C L I I I.] *Lips. credit leg. C X L V I.*
 Post tres & viginti annos.] *Inter sunt anni tantum octodecim. Itaq; legit Manutius.*
 In Vagiennis.] *Vet. ed. Rhenani habet Baciensis. Burreus. & Sigonius Baciennis.*
 In eam formam.] *Bene Rhenanus eandem. Nec male vnam Lips.* PAG. 18.
 Artati temporis.] *Alij Artata.*
 Nihilominus separati alienis.] *Vir doctus apud Scegkius, separata ab aliis. Nisi*
forte alienis pro alienigenis positum sit.
 Illustravit tragædias.] *Aut potius, ut Lipsius Tragediam.*
 Ac nouam comicam.] *Bene Aldus at nouam. Comicam enim manifestum Glosse-*
ma. Lipsius.
 Neque imitanda reliquere.] *Leg. cum Lipsio imitandam.* Videri

Videri nequiverint.] Aldus nequiverit. *Vulgatam tamen non damnat Sylburgius.*
 In Attio circaque eum Romana tragœdia.] *Lib. Vet. Circaque eorum.*
 Ut quisque temporū institerit notis.] *Lib. Vet. quis. leg. quisquis. Rhenan. & alijs.*
 Eminentia cuiusque operis.] *Lib. V. & eminentiam, additâ copulâ. rectissime. vs*
 & Aldus emendavit.
 Temporum claustris circumdata.] *Idem vet. circumdatam,*
 Incitationem accendit.] *Leg. imitationem, cum Rhenano, & alijs.*
 Naturaque.] *Lips. Matureque.*

AD LIBRVM SECVNDVM.

- PAG. 20. **I**N Capitolio fuerat.] *Ita etiam editio Wecheliana: dubium tamen non est quin legendum fecerat.*
 P. Africani patruus.] *Aldus ingeniosè patrum. Nam vulgata lectio planè falsa.*
 Cùm esset Consobrinus Tib.] *Reuera sobrinus fuit. Sed historici saepe confundunt. quod tum Lipsius, tum Scegkij notârunt.*
 Ob eas virtutes &c. factus est.] *Includenda hac parenthesi, auctore Lipsio. Aldus legit, ob quas virtutes. Et paullo post pro cum datâ læuo brachio togæ laciniâ, ex Valerio Max. lib. 3. cap. 2. emendat circumdatâ.*
 Sed M/ Aquillio.] *Inserendam voculam, & legendum sed à M/ monet Manutius.*
 Cùm omnis concio acclamasset.] *Alij cum Lipsio malunt, occlamasset.*
 Abhinc annos CL.] *Aldus legit CLVIII.*
 A. Bruti.] *Scribe cum Aldo, D. id est, Decimi.*
 Ingenti vi hominum. urbiumque potitus numero.] *Illud numero Lipsio suspectum est tamquam glossema: nisi adverbialiter numero, sit pro cito, celeriter.*
 Contrebiam.] *Alij Trebiam nominant.*
 At Fabius Æmilianus, Paulli exemplo, disciplinæ in Hispaniâ fuit clariss.] *Lipsius hac ita legit ac distinguit: at Fabius Æmilianus Paulli, (scilicet filius) exemplo disciplinæ, in Hisp.*
 Frumentum plebi dare instituerat.] *Vet. editio dari instit.*
 Armatos ad pugnam ciens.] *Eadem vet. ed. armatus.*
 PAG. 21. In liso capite in pontem.] *Legendum ex Aldo. postem.*
 Rutilium.] *Scribe Rupilium, eodem auctore.*
 Opimiani vini.] *Ita repositum & editum ab eodem Aldo, cum antea esset vici.*
 Anni CLI.] *Idem CL. mauult.*
 Quippe C o s. Cato Consularis.] *Lipsius. C. Cato. Quo modo edidit Scegkij. Fuit autem C. Cato Consul A. V. DCXXXIX. cum M. Acilio Balbo. Gryphij liber M. Cato conf. C. Cato conf.*
 M. Metelli fratres.] *Pro M. censet reponendum II. id est, duo fratres, ex Eutropio lib. 4. Manutius. Verum Scegkij edidit Circa eadem tempora Metelli fr. reiectâ M.*
 In Acidiani Manlij.] *Aldus Acidini.*
 Quod solis contigerat Scipionibus.] *Refellit eos Aldus qui Cæpionibus substituunt.*
 PAG. 22. Sed opus belli ciuili Sullani.] *Vetus edit. bene habet Sullanique, id est, belli quodcum Mithradate gessit Sulla.*
 Et nouitate inuenti.] *Lips. putat leg. sed nouitate inu.*
 Persequamur notam seueritatem censorum, Cassij Longini Cæpionisque, qui abhinc.] *Lipsius, Prosequamur. Alij libri habent Persequamur notam simultatem.*
 Cassij Longini Cæsarisque, quæ abhinc.
 Annos CLVII. Lepidum Ælium.] *Bene, iudicio Lipsij, Aldus, CLV. Lepidum Æmilium. ut etiam edidit Scegkij. In gente enim Æliâ cognomen Lepidi non reperitur.*
 At nunc, si quis tanti habitet, vix &c.] *Vulgati libri si quis tanti habeat.*

Vix ut senator agnoscitur.] *Lipsius* malit agnoscatur.
Morandique in imperiis cupiditatem.] *Quidam lib.* immorandique impe-
riis cup.

Annos ferme cxxxix.] *Aldus leg.* putat cxxxiv.
Manliumque conf.] *Alij* habent Maniliumque; idq; placet *Manutio*.
Aurelium Cos.] *Aldus legit* consularem. quia *Orosius* cecidisse eum dicit, cum lega-
tus esset, una cum *Capione*.

Nomen erat Raudis.] *Caudiis leg.* hic, errorémque ex eo quod antea *Kaudiis* scri- PAG. 24.
ptum fuerit, natum existimat *Lipsius*. *Veteres libri Vineti*, Radium. *Florus* Claudium
appellat.

Minoribus perceptis.] *Fortasse* præreptis. *Lipsius*.
Malè cedebant.] *Idem* malit, cadebant.
Abhinc annos cxx. cum id malum in vniuersâ Italiâ ab *Asculanis* esset.] *Ma-
nutius legit* cxx. Vniuersa Italia, cum id malum ab *Asculanis* ortum esset.
Seruium prætorem.] *Seruilium* mauult *Aldus*. Ut & *Scegkius* edidit. PAG. 25.
Expulsum ciuitate L. Saturnino.] *Scegkius Aldum* secutus, edidit à L. Satur-
nino.

Consensu Reip.] *Idem* consensu P. Rom. corrigunt & edunt.
Insteius Cato.] *Manutio leg.* videtur, ex *Cicerone*, *Eutropio* & *Appiano*, *Vettius*.
Papius Mutilus.] *Legendum* *Mutilus*. quo modo *Orosio* appellatur. *Diodoro* Apo-
nii *Motylus*.

Campanorum principis celeberrimi, & fidelissimi viri.] *Distingue*, cum *Lipsius*
Campanorum principis, celeberrimi & fideliss.

Tum maximè dilucideq; Q. Hortensius.] *Lipsius legit* tum maximè dilucidè
Q. Hortens.

Cuius pietati.] *Editio vetus* inserit vocem ille. ex quo *Lipsius* legendum conicit cu-
ius scilicet pietati.

Quod appellarent Italicum.] *Melius videtur Lipsio*, quod in veteri editione est, ap-
pellarant.

Nisi quæ Nolani belli.] *Lipsius*, nisi quod *Nol*.
Magno eiularu expromenti indignationem casus tanti viri.] *Scegkius legit* ex- PAG. 26.
promens. *Gryph.* & *Stephan.* Magno cum eiularu se prodentem, indignatio-
ne c. t. v.

Sanguine consulis Romani, militis imbutæ manus.] *Distinguenda* hac sanguine
consulis, Romani militis imb. m.

Ab exercitu Cn. Pompeij.] *Rhenanus* ad exercitum.
Quam dux creauerat.] *Quidam* tò creauerat, coniecturâ *Burrerij* licenter in exci-
tauerat mutarunt. *Scegkius*.

Spes maior affuisset potentia.] *Aldus bene* affulisset.
Ante annos ferme clxviii. Q. Pompeius.] *Turpiter errauit Marlianus*, dum le- PAG. 27.
git lxxviii. & pro Q. quàm, ut habet *Rhenanus*, reponit. Sed legendum clxix. *Leopar-
dum* vide lib. 8. *Miscellan. cap. 8.*

Neque licentiâ immediocri sequitur.] *Legendum* putat *Lipsius*: licentiâ gladiatorum
in mediocres sequitur.

Excelsissimi quique eminentissimæ ciuitatis viri.] *Lib. vet.* excelsissimi quoque
atque eminentissimæ additâ copulâ. Ex quo *Aldus* Excelsissimi quique atque emi-
nentissimi ciuit.

Qui se sub aduentum Cinnæ consulis abdicauerat.] *Consulatu* abdic. legit
Scegkius: itaq; edidit.

Merces foret.] *Vocula illa* foret auctore *Lipsio* deletor tamquam glossema.

Nimirum veri vetustatisque ignarus est.] *Alij* nimium veri.
Fortè Mithradatem pepulerat prælio.] *Illud fortè suspectum est Lipsio. Lib. vet.*
ponte.

P. Lænas trib. pl.] *Aldus* Popillius *mauult.*
PAG. 29. Optimo quòque & sanissimo.] *Alij* sanctissimo.
Scipionem Norbanumque.] *Manutius* Cæpionem Norb. *abnuente & repugnante*
Scegkio.

Dum vincit iustissimo lenior.] *Sylburgius* putat hic substituendum debito, vel au-
sterissimo. *Lib. vet. ac istissimo. Lips. olim faciebat* mitissimo lenior.

Propinquanti mox bello facem.] *Basil. editio* prò quanti mox belli facem. quod
sequitur Scegkio.

Animi magis quàm æui paterni, multa fortiterque.] *Quidam libri interserunt vo-*
cem, qui multa fort. quam tamen vet. edit. non habet.

Damasippus præter Domitium Scæuolam etiam pontificem.] *Lips. Domi-*
tium, Scæuolam, & pontif. Aldus Manutius Dam. pr. Domitium, Scæuolam etiam.
Vel: D. pr. Q. Mucium Scæuolam & pontif.

Non obscuratur eius memoria.] *Burrer. ciuis mem.*

PAG. 30. Ofella Lucretius.] *Alij libri male habent* Afella.

Magnificis præliis.] *Aldus legit* magnis. *Nihil mutandum censet Lipsius. nam & ali-*
bi sic loquitur.

Per annos cxx. intermissa, nam proximus post annum quàm Hannibal.] *Vir*
iuris & antiquitatis consultus apud Scegkium leg. arbitratur: Per annos cxx. intermissa,
à proximo pòst anno, quàm Hannibal.

Vt appareat pop. Rom. vsum dictatoris nō tam desiderasse, quàm timuisse po-
testatem imperij.] *Rhenanus diuinat:* Haud deside metu à Ser. Tullio continuisse,
potestatem imperio (prò res ad vindicandum maximi periculi!) spoliante.

In eâ iugulati ciuis reip. constitueretur auctoramentum.] *De hoc loco vide Li-*
psium Elect. lib. 3. cap. 8. Cl. Puteanus: In eâ iugulati ciuis R. (*id est Romani*) publicè
constitueretur auct.

Nec tamen in eos.] *Lipsius tantum.*

Dignitate constantiaque in illam conuenit.] *Aldus dignitate constantiaque*
quæ in ill.

Dux bello peritiss.] *Lips. belli.*

Pænè omnium votorum expers.] *Locum hunc alij aliter emendant: Scegkio tolerat*
vulgatam.

Etofcæ interem.] *Aldus* Et escas, aut potius Ofcæ. cui adsentitur *Scegkio.* *Videtur*
hic fuisse Eleofcæ, nam & Ileofca dicta est Straboni.

Ex Hispanis triumpharunt.] *Hispaniis reponit Lips. Nam alioqui legendum esset*
de Hispanis.

PAG. 31. LXIV. fugitiui.] *Non displicet Lipsio numerus qui in Liuij Epitomâ legitur, LXXIV.*

Et per omnia maiore vi habebatur.] *Egregiè, Lipsij iudicio, diuinârat Rhenanus &*
pænè homine maior hab. itaque editum nuper. Possset tamen legi cum Aldo per omnia
maior euehebatur.

Orbem classibus, iam non furtiuis expeditionibus.] *Lips. distinguit, orbem clas-*
sibus iam, non furt.

Quo S. C.] *Cuiacius in Observationibus rectissimè scribendum putat P. S^o id est Ple-*
biscito. nam tribuno legem ferente populus eam sciuerat. Scegkio tamen id improbat, &
emendat quo scito. facili & prono errore imperiti librarij. Scito in S C^o mutantis. etsi
putat verius esse in Velleium hanc culpam, quàm in exscriptorem conferre.

PAG. 32. Horoscius.] *Aldus Manutius legit* L. Roscius. Cui tamen non displicet (*vti nec Lipsio*)
lectio Cl. Puteani, qui pro Horoscius reponendum censet Otho Roscius.

In theatro loca restituit.] Idem constituit aut distribuit legend. hinc putat. Lips. in-
stituit. Scegkius probat & retinet communem ac vulgatam lectionem.

Expellebatur cupidine.] Lips. expallebat vel debellabatur. Aldus explebatur, quod
tamen postea improbauit.

Quod arguebatur.] Rhenan. quo arg. Scegkius nihil mutat.

Vt primùm ad Remp. adgressus est.] Alij Vt primùm Remp. adgres.

Conuictibusque.] Aldus mauult conuiuifque.

Ne ab huius quidem vsurâ gloriæ.] Ita restituit Aldus, cum antea legeretur vsuræ
gloriâ.

In altissimo luminavit.] Lips. assentitur Rhenano, qui legit Altissimè illuminavit. P A G. 33.

Vt ardore oris orationem omnium.] Ed. vet. & ardore oris, vt orationem. Hinc
Lips. pro & legit co. Et postea ardore oris, vt orationem.

Ita consulis virtutem.] Prior editio habet consilij. Ex quâ lectione Lips. legendum di-
uinabat ita consilij sui rationem.

Quos prædiximus.] Hic non habet locum. ergo deletor.

Non segnius nota obiit.] Aldus, mortem obiit, aut vitâ abiit. Vir doctus nota ob-
iit.] Scegkius voto obiit ex Sallust.

Annos LXXXII.] XCII. substituendum putat Aldus.

Perfectissimè in formâ operis sui.] Lips. perfectissimi. itaq; edidit Scegkius. Ma-
nutius perfectissimæ metamorphosis. Alius Metamorphosi.

Sed discors patris.] Lege patri.

Societati commissurus.] Manutius potestati. Scegkius editio habet fidei.

Notauimus facilius, vt quæ partibus simul vniuersa conspici &c.] Quidam le- P A G. 34
gunt notauimus, vt quæ facilius, quàm partibus, simul vniuersa consp. Aldus nota-
uimus, facilius vt è partibus sim. &c. Scegkius notabimus vt facilius partibus (aut
è partibus) simul vn. Notatq; notabimus abesse libris vet.

Abhinc annos CCL.] Stricta computatio CCXLIIX.

Primùm Domitio Fabio nepote.] Manutius: à Domitio & Fabio. In lib. vet. est
nepoti. Hinc Lipsius Domitio & Fabio nepoti.

Ab eodem facta Numidicus Ciliciam perdomuit, visa vicisset post bellum
Antiochinum Vulso Manlius Gallogræciam.] Aldus Manutius locum hunc ita legit:
Et eodem tractu Ciliciam perdomuit Isauricus, & post bellum Antiochinum
Vulso &c. Vel. Et eodem tractu P. Seruilius Ciliciam perdomuit; cum descuisset
post bellum Antioch. Scegkius: Ab eodem facta Numidia. Ciliciam perdomuit
Isauricus. & post bellum. Liber enim Bonhom. habebat facta Numidici. Ex quo Sigo-
nium secutus Scegkius, fecit facta Numidia.

Confessionem extorserat, parem Illyriis.] Scegkius edidit extorserat, tam pa-
rem &c.

P A G. 35.

Vt s. Ludis.] Legendum is; quomodo alij iam ediderunt.

Nullo modo compelli potuit.] Hoc probat Scegkius. Quidam malunt nullo me-
tu comp.

P A G. 36.

Meritò iam infestis sibi.] Alij tam.

P A G. 37.

Qui ciuem R. damnatum.] Scegkius Aldum secutus edidit indemnatum.

Verùm & cupito interitu.] Lips. nos docuerat emendandum, verùm vt cœpit in-
terita. Atque ita Scegkius.

P. Clodius in senatu, sub honorificētissimo ministerij titulo.] Cuiacius cœset voces
in senatu delendas, quippe repetitas è superioribus lineis. Lips. etiam honorificentissimi.

Non antè isegressus est.] Manutius non antè iis egressus est.

Inuictum par consulum.] Bonhomai editio victus par.

P A G. 38.

Assentabatur.] Lips. assentiebatur.

Ante biennium.] Ex fide historia Lipsius mallet annum.

PAG. 39. Tantummodo contentus.] *Hæc vsque ad verbum decreuerat parenthesi seiungenda opinatur Aldus.*

Committere decreuerat.] *Scægkius bene emendat committeret, decreuere.*
 PAG. 40. Dignationi partem in die.] *Malè Robertus Titius, dilationi. Scægkius rectè dignatione partium in dies.*

Effusumque alterum Rom. imperij lumen.] *Doufa effossumque.*

Quos victores darent, comites ei fortuna aggregauerat.] *In aliis libris due iste voces victores darent non reperiuntur: & rectè, vt censet Lipsius; repetita enim sunt e superioribus lineis. Aldus Quos, victore Cæsare, comites &c.*

A G. 41. Adhuc vbique Iubæ nomine.] *Manur. vicens vel viuens. Scægkius vulgatam tolerat, aut si quid mutandum sit, legendum cum Rob. Titio vbique ibat.*

Locorumque inopiâ.] *Quid si aquarumque?*

Gloriæ eius adstruxit.] *Scribend. cum Lipsio adstruxerit.*

Restitutæ C. A. duce.] *Ita Aldina editio pro restitutæ sunt à duce. Quod in editione Francofurt. legitur. Aldus putabat fuisse antea restitutæ, ceterum à duce. Quibusdam placet sed à.*

PAG. 42. Cuius cum fortunam mutare constituit.] *Aldus abundare voculam cum existimat.*

Etiamsi præuentis & pauca dicenda.] *Lips. at pauca. Aldus tamen pauca.*

Hispaniensis militiæ affecutum.] *Lips. ex Sueton. Aug. cap. 8. legend. censet Hispaniensi militiâ affec.*

Et pacatis bellis ciuilibus.] *Alij paratis, alij peractis. Aldus patratiss emendat, sicq; editum à Scægkiio.*

Saluidienus.] *Ita Rhen. Gryph. & Sueton. Aug. Liuij epitom. Quod Scægkiio placet, præ illo Saluidenus quod est in Aldi editione.*

Omnem ordinationem.] *Alij ordinantem. Wecheliana editio ordinem.*

PAG. 43. Ciuitatibusque corruptis.] *Aldus sublatissque, corr.*

XIX. annum ingressus.] *Alij XIX.*

Bellum cum Antonio gerere iussit. Ab eo annum agente.] *Leg. cum Lipsio Id ab eo.*

Vicesimum.] *Scægkius rescribi malit vndevicesimum.*

Quicumque his se exercitus tradidissent.] *Leg. hisce. vt Aldus emendauit.*

Dum resp. constaret concordia.] *Lips. dum reip. const. concordia.*

PAG. 44. Per auersa castrorum proruto vallo.] *Aldus putat leg. auersam cast. partem, non rectè.*

Nomine Cameli.] *Ita Rhenanus. Scægkius edidit Capeni.*

Cæsarem qui illa dederat perisse.] *Idem Scægk. perire vulgavit.*

Trib. Canutius.] *Aldus dubitat an leg. Tib. Canutius, id est, Tiberius, quia id, illi prænomen. Scægkius nihil mutat.*

Facta mentio.] *Francofurt. editio non malè iacta.*

Annis DCCIX.] *scrib. DCCXI. secundum Aldum.*

Iungentem prætoriâ.] *Lips. prætorix.*

PAG. 45. Aut ab illo Cicero.] *Legendum ab vlllo cum Lipsio.*

Irritando necem.] *Lips. inuitando.*

Vitam inferiorem te principe.] *Scægkius edidit miserioem. quod & Lipsio placebat.*

Cum in modicâ quidem seruari.] *Hen. Stephani editio rectius cum ne à diis quidem serui. Quod Lipsio non displicet. Scægkiio non item: qui edidit cum ne in modicâ quidem seruari posset. Aldus cum ne in modicâ quidem re seruari poss.*

Quippe peior illi res familiaris, quàm mens, erat.] *Parenthesi hæc includenda censet Lipsius.*

PAG. 46. Imperatoribus, qui præualidis.] *Aldus: Imperatoribusque præualidis. Quibusdam li-*

am lib. abest vocula qui. Bonhom. Imperatoribusque validis. quam lectionem probat Scægkius.

Laodicea expugnat; ita tamen vt.] Expugnârat *mauult cum Aldo Scægkius. Libro vet. Laodicea expugnata ea vrbe fecerat ita tamen. Ex quo Rhenan. leg. censet Laodicea expugnata interfecerat; ita tamen.*

Ita tamen vt ad ictum serui sui Dolabella non segniter cervicem daret.] *Si hæc eisdem parenthesi includantur, haud paullum ad periodi lucem factura iudicat Lipsius.*

Vatinius nulli nomini non esset postf.] *Aldus Manutius putat illud nomini nature ex glossmate nemini: in quo ei assentitur Scægkius. aut potius leg. homini. Puteanus nulli minimo.*

Et lege *Pediâ.] Lips. At lege.*

Aquâ ignique damnatis interdictum.] *Petrus Delbenius tollit illud damnatis.*

Iulix Augustæ pater.] *Liuiæ mauult Aldus: sed vulgatam iam olim ad Tacitum firmavit Lipsius. PAG. 43*

Corrupto animo eius in diem.] *Probum hoc Scægkius videtur. At Aldus emendat vena die.*

Occupatus nauibus, tum magno sequentium consilia sua comitatu.] *Legendum, occupatis nauibus cum magno seq. conf. sua com.*

Quam transgressi ad eos sacerdotem ac filiam.] *Aldus legi vult, Quin transgressa ad deos sacerdotem pænè habuit ac flaminem. Bene illud ad deos: quod & Lipsius ad Tacitum probat & explicat. Reliqua ridiculè vt existimat Scægkius. PAG. 43*

Cuius bimum hunc Tib.] *Aldus & Scægkius, assentiente Lipsio, legunt vix bim.*

Bruti ac Tironis.] *Lipsio placet Tib. Neronis: quo modo Aldus emendauit.*

Comes esse non posset.] *Aldus & Scægkius legunt cum comes esse n.*

Præparatusque contra eum Cæsaris.] *Ita Rhenan. & Aldi editiones. Scægkius edit paratusque.*

Summam accepisse.] *Lips. malit summa.*

Inutilis in alienâ victoriâ comes.] *Vetus editio, inutilis alienæ victoriæ comes. PAG. 44*

Quam tueri non poterat dignitas.] *Aldus intueri.*

Singulari exstructum munificentia est.] *Haud displiceat Lipsio magnificentia.*

Quâ æstate Cæsar eam prosperè Lepidum in Sicilia, bene fortuna in Cæsare & rep. militauit ad Orientem.] *Locus manifestè corruptus. Ant. Bonhomai editio habet quâ æstate C. Cæsar tam prosperè in Lepidum. Scægkius, si nihil desit, tentauerit, Q.æ. C. tam prosperè in Lep. in Sicilia, pænè fortuna in Cæsarem & Remp. (aut in Cæsare & Rep. antiquè.) militauit ad Orient. Mutatione leui vocis bene in pænè. Nihil tamen serio adfirmat. Sunt quibus placitum: Quâ æst. C. tam prosperè Lepidum in Sicilia deuicit, bene fort. &c.*

Egressus Armeniam.] *Lipsio leg. videtur ingressus.*

Hoc M. Antonio acto, illis leg.] *Aldus Hoc M. Antonij octo illis leg.*

Calonum seruitijque desiderata est.] *Inferendam hic voculam tertia opinatur Scægkius. Quod & Lipsio antè visum. PAG. 44*

Mox autem hunc mox auunculum Titius.] *Dua ista voces mox autem desunt veteri editioni. & Scægkius deleuit. Aldus postremum mox abiiciendum censet. Lipsius ante illud Titius ponendum existimat M. id est, M. Titius.*

Vir prætorius.] *Burrer. habet vir e prætorius. Hinc Scægkius vir e prætoriiis.*

Grauiissimus pater, Silij socer.] *Ita Rhenan. Sed Scægkius fecit grauiissimus, P; Silij soc.*

Multa ac nefanda.] *Alij miranda.*

Illam arcebant omnia.] *Legendum cum Aldo in illâ iacebant; vel potius illâ marcebant. quod & Scægkius expresit.*

Nauium hæc magnitudo, modicâ ne celeritate.] *Aldus Nau. hinc (vel hic) magnitudo*

gnitudo modica, cum celeritate. *Vt est in editione Wech. Alij Nau. hinc magnitudo modica, sed celerior.*

Aduersa illa specie terribilior.] Lips. putat legi hic etiam posse terribiliora. Scegkius edidit ex aduerso; illa, specie terribilior. Alij, ex aduersa illa specie terribilior. Burrel. aduersa illa species terribilior.

PAG. 52.

Ex quo in quem statum.] Aldus Manut. legit ex eoque in quem.

Facturus fuerit triumphum.] Rhenanus plura hic deesse arbitratur. Edit. vet. fuerit modum.

Vt dederat Trebonius.] Inserendam hic vocem primus & legendum vt ded. primus Treb. existimat Manutius, ex loco Ciceronis in Philip. & Latini sermonis obseruatione.

PAG. 53.

Equestris, & splend.] Aldus equestri & splend. Vt etiam edidit Scegkius. Vir doctus apud Scegkius equestri, sed spl.

Repræsentauit.] Lipsius malit repræsentarit.

PAG. 54.

Quem vsque in tertium conf. & c. euexerat.] Hac omnia parenthesi comprehendenda censet Lipsius.

Consensu vniuersi.] Bene, Lipsij iudicio, lib. vet. consensus.

Agrippã securè ei posse.] Vet. editio securos. Ex quo legendũ conicit Lipsius securo.

Quo primo.] Leg. cum Aldo, quo bimo. Scegkius edidit quo prius nato.

PAG. 55.

Maximamque difficultatum annonæ.] Corrige difficultatem ann. quo modo & Scegkius edidit.

PAG. 56.

Neque ipsi honori.] Leg. vt emendauit Aldus & Scegkius edidit, neque ipsis hon.

Vigore ac lenitate mixtissimos.] Placet Puteano & Scegkio, rigore ac len.

PAG. 57.

Quicquid libèret pro licito iudicans.] Editio Wecheliana habet vindicans.

Iulus Antonius.] Hoc melius, quam quod alij habent, Iulius Ant.

Prouinciis adfidendum obitis.] Scegkij editio ad sedandum.

M. Vinicio.] Scegkius Aldum secutus edidit M. Vinici.

Omnibus ad Orientem versus prouinciis.] Scegkius ex vet. edit. reposuit visis.

Vir doctus vsus prouinciis. male, vt censet Scegkius.

Cæsaris ira euulgauit.] Vide Lipsij Epistol. Quest. lib. 3. cap. 8. Rhenan. Cæsaris iam auulgauit.

Diu reluctatus.] Ita Burrelius: aut, de reditu luctatus. A Scegkio editum: Deinde reluctatus.

Ante annum fermè quinquagesimum Cæsar.] Error librarij. Legendum autem L. (id est, Lucius,) Cæsar. Quod & Aldus vidit & Scegkius edidit.

PAG. 58.

Eoque vehementer.] Scegk. vet. edit. secutus fecit atque vchem.

Ælio Cato Sentio cos.] Leg. cum Aldo Sex. Ælio, C. Sentio cos. Paulus Leopard. Miscellan. lib. 8. cap. 8. Ælio Cato & Sentio C o s s. emendauit.

Annis D C C L I V.] Leg. D C C L V I. censet Aldus.

Abhinc annis x x v i i.] Scribe cum eodem Aldo, x x v i.

Et ab eo quibusdam in locis gestum.] Lips. Id ab eo.

Neque verbis exprimi, & fortasse vix mereri fidem potest. Intratã protinus Germaniã.] Hac ita distinguit & legit Lipsius neq. v. ex. & for. v. m. fidem potest, intratã protinus Germaniã.

Gerusci gentes.] Illud gentes tanquam glossema abijciendum censet Lipsius.

Multiplicem in virtutibus.] Lib. vet. abest vocula in. & bene.

PAG. 59.

In mensem Decembrem perducta.] Lips. malit producta.

Senonum.] Scegkius legit Semnonum.

Corpus suũ custoditum.] Vet. edit. habet custodia tum. ex quo Lips. custodia tutũ.

PAG. 60.

Totumque ex malè dissimulato.] Scribe cum Lipsio tutumque.

Quem L x x. millium.] Alij L x.

Legiones Boiohæmum.] Scegkius malit Boyhaimum,

Cuius immensæ multitudinis parentis acerrimis ac peritissimis ducibus.] *In Rhemani editione est: C. imm. mult. pars acerrimis & p.*

Pars petere Italiam decreuerat.] *Eadem editio properare in Italiam decreu. eamq. veram lectionem censet Lipsius.*

Batonibus ac Pinneti.] *Petrus Delbenius legit Batonis quia infra Batonem & Pinnetem nominat.*

Quia tantus etiam huius belli metus.] *Lips. quin t.*

Vndique omnes veterani.] *Vetus editio vndique & omnes, inserta vocalâ.*

Speciosi ministri locum.] *Lips. malit ministerij. Tolerat tamen vulgatam lectionem. P A G. 61.*

Etiam designatis trib. pl.] *Vir doctus apud Scegkium leg. etiam designatus tribunus militum. Scegkius edidit etiam designatus tribunus plebis. Vulgatâ probat Lipsius.*

Magnâ Thracum manu.] *Scegkius ex sententiâ Aldi edidit magnam Thracum manum.*

Mœtalces.] *Ita Aldus & Burrer. Scegkius reposuit Rœmetalces. cum vet. ed. habeat Remo & Alces.*

Suorum quisque metu finium.] *Due istæ voces quisque & finium, desunt editio- ni Scegkii. P A G. 62.*

Cuius beneficium.] *Lips. cuius vsura. Vocē enim beneficium Rhemanus substituit.*

Agnosceret protinus.] *Vet. edit. agnoscat.*

Sed insequenti ætate.] *Scrib. Lipsio auctore, & inf.*

Operâ diligenti.] *Lips. diligentiaque.*

Virorum mentione.] *Mentioni mauult Lipsius.*

Velut in hoc saltem tantummodo indulgente.] *Scegkius diuinat salutem. Nisi mauis tantum modo.*

Et causa persona moram exigit.] *Pet. Delbenius sed causa personæ moram exigit.*

Vt corpore & animo.] *Lips. & corp. & an.*

Pro tribunali ordine.] *Duas istas voces coniungendas existimat Lipsius, ut fuerit pro- tribunali ord. P A G. 63.*

Prouocantes.] *Vet. edit. prouocare.*

Alter alterum iniuriâ.] *Lips. iniuriis.*

Vltra barbarum promptus.] *Lipsius praposita vocalâ legit & ultra barb.*

Etiam ciuitatis.] *Scribe cum Lipsio etiam ciu.*

L. Eggius.] *Alij Egilius aut Egilius. Vulgatam retinet Aldus.*

At Volumnius.] *Scegkius ait hoc commentum Burrerij esse. Sed leg. ut ipse edidit, Vala- Numonius, cum & vetus editio habeat Val. Numonius. quo modo & Fulv. Ursinus in li- bro de Familiis Rom. emendauit.*

Cerebrique profluuiio exspiraret.] *Vetus editio in fluuiio. Hinc Lips. legendum vi- detur effluuiio. P A G. 64.*

Et senatus populusq. Rom. postulante patre eius, ut æquum ei ius in omnibus prouinciis exercitibusq. esset, quàm erat ipsi, decreto complexus esset: (etenim absurdum erat.) Non hæc verba quàm erat ipsi, à glossatoris manu imperitâ (quod Aldus existimauit,) si verba postulante patre eius, cum Beato incluseris parenthesi; imò tum necessaria censet Scegkius. Burrerius Senatus pop. q. R. p. p. eius, ut æquum ei. i. i. o. prouinc. esset, quas erat ipse decreto complex. Esset etenim absurd. Oscitauerat ad superiora, ut idem Scegkius arbitratur.

Hostium duces occisos fama narrauit.] *Lips. addendam hic voculam non, qua est in lib. vet., existimat. & legendum non occisos fama.*

Firmanda pace.] *Alij formanda.*

Cuius vrbs ruinam timueramus, eam ne commotam quidem sensimus.] *Vet. editio Cuius orbis r. timueramus, eam ne commotum quidem.*

In vltimum gladiatorum.] *Leg. gladiatorum, vt edidit Scegkius.*

PAG. 67.

Celeberrimaq. in Illyrico militiâ, vt prædiximus, cum imperio obtineret, in summâ pace, quiete continuit.] *Legenda hac vt emendat Lipsius: cel. q. i. l. m. vt præd. cum imperio obtineret, in summâ pace, quietè continuit. Aut vt Rhenanus cel. q. in Illyrico militiâ præditum: ac paullo post, pace & quiete.*

In maximâ parte.] *Alij maritimâ.*

Cum incerta sint oculis.] *Rescribe inserta. Vt Scegkius edidit.*

Seruat immunes.] *Lips. immune.*

Neque in paruo paucitas ministerio defecit.] *Obscura & corrupta.*

PAG. 68.

T. Coruncanium.] *Scegkius reposuit Ti. Coruncanium.*

Et causas pressius audit.] *Aldus particulam & abiicit.*

PAG. 69.

Dolere, indignari coactus est.] *Burrer. codex dolere, indignari, erubescere coactus est. Antea dixit: Veniendum ad erubescenda est.*

Iuppiter Capitoline, & auctor ac stator Rom. nominis Gradiue Mars.] *Puteanus legendum putat Iupp. Cap. & Stator ac auctor Rom. n. G. Mars.*

F I N I S .

APPROBATIO.

HAE I. Lipsij, clariss. in Academia Louaniensi Professoris, ad Velleium Paterculum Animaduersiones vt nihil habent quod vel Religioni vel honestati aduersetur; ita continent plurima, quae rem literariam egregiè iuuant.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apostolicus ac regius librorum Censor.

PRIVILEGIUM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Ro-
 manorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ,
 Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux
 Burgundiæ, Stiriciæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes
 Tirolis, &c. Nostro & Sacri Imperij fidei dilecto IUSTO LIPSIÒ gra-
 tiam nostram Cæsaream. Postquam inter alia, quæ DEVS immortalis ho-
 minibus liberali manu dedit dona, illustria inprimis illa & quasi diuina
 sunt, quæ in literis liberalibusque disciplinis consistunt, quibus scilicet
 homines non tantùm ab animalibus ceteris rationis expertibus, sed à rudi
 etiam & imperito hominum vulgo ita distinguuntur, vt tanquam Dij
 quidam splendescere in terris videantur: rem sanè præclaram seque di-
 gnam illi præstant, qui diligentem iis ipsis in literis ac disciplinis operam
 ponunt; præclarissimam verò & Reipub. vtilissimam, qui eas ita excolunt,
 vt aliorum menti docendo, scribendo lumina præferant, eosque ex igno-
 rantia tenebris quasi manu educant. Quos excitare, quos amare atque
 animare ad dignitatis nostræ munus, ad quod Diuino vocati beneficio,
 concessuque sumus, inprimis pertinere existimamus. Cùm itaque ab iis,
 quorum nobis spectata fides, qui que iudicare de Literis possint, acceperi-
 mus, insignes te animi ingenique tui dotes tibi à natura insitas à primis
 temporibus ætatis tuæ ita literarum ac disciplinarum studiis excoluisse at-
 que exornasse, vt olim iuuenilibus adhuc annis præclara florecentis mi-
 nimeque vulgaris eruditionis specimina præbueris, dum obscura in anti-
 quis scriptoribus loca, quæ quædam tanquam lustra erant, illustrasti, quæ-
 que in iis iniuria temporum deprauata & corrupta fuerunt, restituisi, dum
 vetusta Latinæ antiquitatis rudera in nouam subinde structuram singula-
 ri artificio eleganter conuertisti: ad exquisitam adeò & raram doctrinam,
 quæ magnam de te apud doctos quosque viros opinionem excitauit, per-
 uenisse, eamque variis abs te libris acri & graui cum iudicio scriptis atque
 in lucem editis ostendisse, vt in eo quod tam feliciter tractes scriptionis
 genere paucos tibi pares hodie reperire sit: iam verò matura te ætate vi-
 rum, viro magis magisque digna, & viris doctis grata ac Reipub. vtilia scri-
 bere, quæque à primis illis Romanis olim auctoribus scripta fuerunt, à men-
 dis purgare, & lectissimos quosque ex Musarum hortis, in quibus assidue
 verseris, flores colligere, concinnare, quibus Lectores mirificè recrees, &
 eorum pectus ad prudentiam, probitatemque informes: haudquaquam
 prætermittere voluimus, quin Reipub. ad quam hæc abs te ornamenta
 conferuntur, causa, Cæsareo te nostro elogio decorandum, & quamuis
 per te satis ipse animatus sis, animadum magis patrociniòque nostro defen-
 dendum pro benigna nostra in te susciperemus voluntate. Quoniam ve-
 rò lucubrationibus atque operibus tuis in lucem edendis, peculiarem te
 eligere velle Typographum, accepimus, Diplomate hoc nostro priuile-
 gioque te & Typographum tuum aduersus quorumcunque fraudem, qui
 luci causa, quod fieri solet, eadem excudere aut typis imitari fortè velint,
 munitos cupimus. Quamobrem pro auctoritate nostra Cæsarea decerni-
 mus, statuimus, vetamusque, ne quis Typographorum, Bibliopolarum,
aut

aut aliorum, qui librariam negotiationem exercent, eos libros, quos tu editurus es, quocunque modo, caractere, aut forma, siue integros, siue aliquam eorum partem typis imitari, edere, excudere, aut venundare intra sacri Romani Imperij, Regnorumq. ac Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines triginta annis proximis à primo editionis die computandis, absque tuo tuorumve hæredum consensu audeat: Hac autem lege addita, uti tria ut minimum cuiusque libri exemplaria, quemadmodum moris est, ad Imperialem nostram Cancellariam mittantur. Si quis verò edictum hoc nostrum transgredi, violare, aut contemnere deprehensus fuerit, eum non solum eiusmodi libris, tibi, hæredibusve tuis, auxilio Magistratus, ubicunq. reperti fuerint, vendicandis, priuari, sed triginta etiam Marcharum auri puri multa, cuius semissis quidem Fisci nostri Procuratori, fraudis vindici: alter verò semissis, tibi hæredibusve tuis pendatur, puniri volumus. Mandantes vniuersis & singulis nostris & sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis quàm Politicis, cuiuscumque status, gradus aut ordinis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel superiorum suorum loco aut nomine, ius dicunt, iustitiæve exercent, ne quemquam hoc Priuilegium nostrum impunè violare, spernere aut negligere patiantur: Sed, si quos contumaces compererint, constituta à nobis multa, eos puniri & quibuscunque modis coërceri curent, ni & ipsimet grauissimam nostram in se conuerrere indignationem velint. Id quod hoc Diplomate, manu nostra subscripto, & Cæsarei nostri sigilli impressione munito, confirmamus. Datum in arce nostra Regia Pragæ, die prima mensis Augusti. Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Nonagesimo secundo: Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungarici vigesimo, & Bohemici itidem decimo septimo.

Subsign.

R. V. D. O. L. P. H. V. S.

Iacobus Curtius à Senftenaw.

Ad mandatum sacra Cæsarea M^{te} proprium.

Io. Baruitius,

Additum sigillum Cæs. M^{te} in cerâ rubrâ.

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum, &c. Rex Catholicus, diplomate suo sanxit, nequis, Iusti Lipsij Historiarum in alma Vniuersitate Louaniensi Professoris, & item Historiographi sui libros quoscunque, à Censoribus legitimis approbatos, præter ipsius, heredumve eius, voluntatem, intra triginta annos à prima singulorum librorum editione computandos imprimat, aut alibi terrarum impressos, in has inferioris Germaniæ ditones importet, venalesve habeat. Qui secùs faxit, præter librorum confiscationem triginta marcharum auri puri illatione mulctabitur. Vt latius patet in litteris, datis Bruxellæ XIV. Feb. M. D. XCVII.

Signat.

Verreycken.

Tibi JOANNES MORETE, pro amicitia quam mihi cum Plantino (heu, quondam meo) & Plantinianis est ac fuit, tibi, inquam, permitto, uti C. VELLEIVM PATERCVLVVM cum ANIMADVERSIONIBVS meis, quas recenter auxi & emendavi, typis tuis excudas ac divulges. Nequis alibi alius præter te, cupio siue iubeo, ex lege quam magnus Caesar & Rex meus dixerunt.

Iustus Lipsius.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.